

គោរពតម្លៃវាយឡើង

រៀបរៀងដោយ: តៅ ហ៊ុន

រក្សាសិទ្ធិ តៅ ហ៊ុន

អារម្ភកថា

សៀវភៅ«ភាសិតសំរាយ» នេះខ្ញុំបានចាប់ផ្តើមសរសេរតាំងពីឆ្នាំ១៩៥០ មកគឺកាលដែលខ្ញុំធ្វើជា សាស្ត្រាចារ្យ ក្នុងអនុវិទ្យាល័យបាត់ដំបងនៅឡើយ។ កាលត្រានោះ ខ្ញុំបានពិនិត្យឃើញថា សិស្សានុសិស្សភាគច្រើនចាប់ពីថ្នាក់ទី៥ ដល់ទី៣ទំនើបជាតិនៅវិទ្យាល័យ និងអនុវិទ្យាល័យនានាមាន សេចក្តីលំបាកពេកក្នុងការអធិប្បាយសំរាយភាសិតខ្មែរ។ដូច្នេះហើយ ខ្ញុំក៏មានឧត្តមគតិមួយឆ្លៀតសរសេរ សៀវភៅនេះ ដើម្បីណែនាំសិស្សដែលពុំសូវស្ទាត់ជំនាញ ខាងរបៀបសរសេរខ្មែរឲ្យមានគំនិតថ្មីៗ ប្លែកៗ ថែមទៀត ហើយនិងស្គាល់ទំនងតែងខ្លះក្នុងការពន្យល់ភាសិត។

សៀវភៅ«ភាសិតសំរាយ» នេះ ខ្ញុំបានរៀបរៀងតាមកម្មវិធីនៃការសិក្សានៅថ្នាក់ទី៣ ទំនើបជាតិ កាលជំនាន់នោះគឺមានភាសិតដែលបានស្រង់យកពី «ច្បាប់កេរ្តិ៍កាលថ្មី ច្បាប់ពាក្យចាស់ ច្បាប់កូនចៅ» និងភាសិតផ្សេងៗ ដែលបុព្វាចារ្យយើងបានចងក្រងទុកមកព្រមទាំងមានសេចក្តីខ្លះដែលខ្ញុំបានស្រង់ពី សៀវភៅ«គតិលោក» និង«សូដាត»ផង។

ក្នុងការពន្យល់ភាសិតនេះ ខ្ញុំមានបង្ហាញទំនងតែង និងការបែងសេចក្តីវត្ថុជាភាគ ហើយមាន បញ្ចូលសេចក្តីអធិប្បាយជាគំរូខ្លះដែរ ប៉ុន្តែខ្ញុំសូមបញ្ជាក់សេចក្តីអធិប្បាយទាំងនេះសំរាប់តែសិស្សថ្នាក់ទី ៣ទំនើបចុះមកក្រោមប៉ុណ្ណោះទេ។

ម្យ៉ាងទៀតដោយគំនិតរបស់មនុស្សក្នុងលោកប្លែកៗគ្នានោះ សេចក្តីបារម្ភណាស់ក្រែងយោបល់ របស់ខ្ញុំ មិនស្របតាមយោបល់របស់អស់លោកអ្នក ប៉ុន្តែបើមានសេចក្តីខ្លះឆ្គងឆ្គងមិនសមហេតុផល មិន ស៊ីគ្នានិងន័យរបស់ភាសិតឬក៏មានខ្លះសេចក្តីត្រង់ណាក្តី ដែលខ្ញុំមើលមិនឃើញ គិតមិនដល់នោះ ខ្ញុំសូម ថ្លែងអំណរគុណជាមុន ចំពោះលោកអ្នកដែលមេត្តាជួយតម្រិតម្រង់រំលឹកខ្ញុំដើម្បីនឹងឲ្យខ្ញុំថែមថយសេចក្តី ខ្លះបានដល់ពេលបោះពុម្ពលើកក្រោយៗទៀត។

សៀមរាប នៅថ្ងៃទី ៦ វិច្ឆិការឆ្នាំ ១៩៥៣

គៅ. ហ៊ុន

របៀបពន្យល់ភាសិត

ដើម្បីនឹងពន្យល់ភាសិតឲ្យបានល្អ៖

ក/ ត្រូវអានភាសិតនោះដោយប្រុងប្រយ័ត្ន ដើម្បីឲ្យជ្រួតជ្រាបច្បាស់នូវន័យរបស់ភាសិត។

ខ/ ក្នុងសេចក្តីផ្តើមត្រូវចុះសេចក្តីនៃភាសិតទាំងមូលដោយប្រាប់ឲ្យច្បាស់លាស់ តើភាសិតនោះ គេស្រង់យកពីក្នុងសៀវភៅណាមក ឬក៏ជាភាសិតរាយរងដែលតែងតែឮគេពោលតាមក្រណាមក។

គ/ ឯការពន្យល់ន័យរបស់ភាសិតមានពីរយ៉ាងគឺ៖

១. បើជាភាសិតមានសេចក្តីត្រង់ៗទេ នោះគ្រាន់តែស្រាយន័យឲ្យបានធំទូលាយដើម្បីឲ្យស្តាប់ បានស្រួល។

២. បើជាបញ្ហាបញ្ជិតបញ្ចៀងវិញ នោះត្រូវពន្យល់ន័យតាមអត្ថានុប្បវេណីរបស់ភាសិត (គឺអធិប្បាយ តាមសេចក្តីដើមនៃសុភាសិត) រួចហើយពន្យល់ន័យតាមអត្ថាប្បិបាកទៀត (គឺពន្យល់តាមសេចក្តីលំអៀង ដែលជាខ្លឹមសាររបស់ភាសិត) ព្រោះភាសិតទាំងឡាយនោះបុរាណបណ្ឌិតបានចងក្រងទុកមកដោយ មានការពិនិត្យមើលសភាវៈ ឬក៏វិយាងនៃវត្ថុក្នុងធម្មជាតិ ហើយយកមកប្រៀបធៀប នឹងឥរិយាបថនៃ មនុស្សក្នុងសង្គម។

ឃ/ លុះពន្យល់ន័យរបស់ភាសិតហើយ គប្បីរើសរកឧទាហរណ៍ដែលប្រទះឃើញក្នុងជីវភាពនៃ មនុស្សជាតិ ឬរកឧទាហរណ៍ខ្លះក្នុងសៀវភៅរឿងនានា ដែលបានអានមកហើយ ដើម្បីបញ្ជាក់ន័យ សុភាសិតនោះឲ្យរឹតតែក្បោះក្បាយពិស្តារឡើងទៀត។

ង/ លុះពន្យល់ន័យរបស់ភាសិតហើយ កាលបើឃើញថាភាសិតណាមួយ មានសេចក្តីខ្លះមិនសម ហេតុផលតាមកាលៈទេសៈ យើងអាចនឹងអធិប្បាយទទឹងជំទាស់និងសេចក្តីនោះបាន ដើម្បីបំផុសឲ្យ ឃើញថាចរិយារបស់មនុស្សលោកមិនចេះតែស្របតាមសេចក្តីទូន្មាននៃភាសិតដរាបទេ។ តែត្រូវចាំឲ្យ ច្បាស់ថា សុភាសិតទាំងឡាយ មិនដែលមានសេចក្តីខុសស្រឡះទាំងអស់ឡើយ គង់នឹងមានកន្លែងខ្លះ ល្មមយកជាគតិបាន។

ច/ ក្នុងសេចក្តីបញ្ចប់ត្រូវបង្ហាញខ្លឹមសាររបស់ភាសិត ត្រូវបំផុសឲ្យឃើញសីលធម៌ គឺសេចក្តី ទូន្មាន និងគតិល្អ ដែលជាគន្លងបំភ្លឺមហាជន ធ្វើដំណើរទៅមុខយ៉ាងស្រួល ឥតប៉ះទង្គិចនឹងឧបសគ្គផ្សេងៗ។

ច្បាប់កេរ្តិ៍កាល

១. សប្បុរសពេកចាញ់ធន នាទុរជនចាញ់ឥន្ទ្រិយ

ទំនងតែង

សេចក្តីផ្តើម: បុរាណចារ្យដែលមានបញ្ញាដ៏មុតថ្លា បានពិនិត្យគិតពិចារណាយល់ឃើញថា ក្នុងលោកសន្តិវាសនេះ មនុស្សយើងតែងជួបប្រទះពើបពះនឹងអំពើអកុសល ទើបក្នុងច្បាប់កេរ្តិ៍កាល លោកចែងថា: «សប្បុរសពេកចាញ់ធន នាទុរជនចាញ់ឥន្ទ្រិយ» ដើម្បីជាប្រស្នាដាស់សតិបញ្ញាមហាជនឲ្យជៀសវាងផុតនូវកងទុក្ខទាំងឡាយ។

គ្រឹះទី១: សប្បុរសពេកចាញ់ធន

ជនសប្បុរស គឺមនុស្សណាដែលមានចិត្តល្អ មេត្តា ករុណាដល់អ្នកដទៃដោយចំណាយកម្លាំងកាយ កម្លាំងចិត្តនូវទ្រព្យសម្បត្តិ ដើម្បីជួយស្រោចស្រង់ដោះទុក្ខគេ ឲ្យចាកផុតពីសេចក្តីក្រីក្រលំបាក។ សប្បុរសធម៌ ជាធម៌ដ៏ប្រសើរ ដែលលោកតែងទូន្មានប្រជានិករទាំងឡាយ ឲ្យទទួលយកទុកក្នុងខ្លួន ជានិច្ច តែប្រយ័ត្នកុំសប្បុរសពេក គឺកុំប្រព្រឹត្តអំពើល្អនោះហួសប្រមាណ កុំធ្វើល្អដោយឥតពិចារណា។ ការធ្វើទានដល់អ្នកក្រីក្រ ការចំណាយទ្រព្យដើម្បីជួយទ្រទ្រង់ជនណាឲ្យរឹងជំហរក្នុងការធ្វើអ្វីមួយ ត្រូវធ្វើឲ្យមានព្រំដែន គឺកុំធ្វើឲ្យជ្រុលពេក កុំធ្វើឲ្យហួសកម្លាំងទ្រព្យរបស់ខ្លួន ព្រោះការសប្បុរសហួសប្រមាណនេះ រមែងតែងធ្វើឲ្យចាញ់ធន គឺវិនាសរលោះទ្រព្យសម្បត្តិមិនខាន ដោយការចំណាយលើផ្លូវសប្បុរសវាច្រើនជាងចំណូលធម្មតា។

សេដ្ឋីដែលមានរាប់រយលាន ប្រាក់ក៏គង់នឹងរលាយឃ្លាំងទ្រព្យទៅបានកាលបើចេះតែសប្បុរសហួសកំរិតឥតពិចារណា។

គ្រឹះទី ២: នាទុរជនចាញ់ឥន្ទ្រិយ

ទុរជន គឺជនដែលមានចិត្តអាក្រក់។ ជនទុច្ចរិតគ្រប់ឋាន: ចោរខ្មាំងទាំងឡាយ ជនដែលមានចិត្តសាហាវក្នុងការលបលួចធ្វើឃាតកម្ម ឬវិនាសកម្មផ្សេងៗ លោកចាត់ថាជាពួកទុរជនទាំងអស់។ តាមសេចក្តីភាសិតនេះរាប់ជាពួកទុរជនដែរ ជនណាដែលកំណាញ់កាញ់សម្បត្តិទុក្ខ មានចិត្តអាក្រក់ឥតមេត្តាករុណាដល់អ្នកកំសត់ជាទីគំនុំ ជាទីសំអប់នៃអ្នកដទៃ រមែងតែងសៅហ្មងដែលល្បីថាចេះធ្មេញអាប ពួកចោរព្រៃទាំងឡាយនោះ នឹងត្រូវគេចាប់ធ្វើបាប វាយដំ ច្រំឆាក់ ឬប្រហារចោលក៏មាន។ ជនអ្នកកំណាញ់ពិតមែនតែមិនធ្វើទុក្ខទោសដល់គេ តែដោយហេតុចិត្តខ្មៅក្រៅតម្រានោះ គេតែងស្អប់ ប្រមាថមើលងាយដោយអាការផ្សេងៗ សេចក្តីអាបខឹងដល់ខ្លួនក៏កើតឡើងដែរ។ ផលអាក្រក់គ្រប់បែបដែលធ្លាក់ដល់ទៅលើពួកទុរជននេះហើយ ហៅថាចាញ់ឥន្ទ្រិយ ឬសៅហ្មងដល់ខ្លួន ឬវិនាសខ្លួនឯងនោះ។

ឯពួកទុរជនមានឧបមេយ្យដូចសត្វសង្កើត ឬសត្វមូសដែលខាំ ចុចគេឲ្យបានក្តីឈឺចាប់ តែមិនរួចពីគេទះសម្លាប់ឡើយ។ ពួកមនុស្សទោសនៅក្នុងពន្ធនាគារ ដែលនឿយកាយ បាយមិនឆ្ងាញ់ គ្រប់វេលា នេះជាពួកទុរជនដែលកំពុងទទួលរងកម្មអាក្រក់លើអាត្មាវិញ ពោលគឺឥន្ទ្រិយរបស់គេកំពុងចាញ់។

សេចក្តីបញ្ចប់៖ ការធ្វើទានត្រូវមានការលែងលក់ឲ្យសមល្មម សមរម្យនឹងធនធាន។ កុំភ្លេចឲ្យសោះ ពាក្យចាស់លោកថា « ចិត្តល្អក្រខ្លួន »។ « ចិត្តល្អឥត បើគិតកុំមានចិត្តអាក្រក់ » នេះហើយដែលអ្នកប្រាជ្ញចង់ ទូន្មាន។

២. ឈើផ្លែច្រើនចាញ់ស្លឹក ត្រីច្រើនទឹកល្អកំពុង

ទំនងតែង

សេចក្តីផ្តើម៖ ភាសិតទាំងឡាយដែលនឹងចងក្រងច្រើនបានទុកជាកេរ្តិ៍តំណកកប្ប ក៏មកពីអ្នក ប្រាជ្ញរកឃើញសេចក្តីពិតដោយលោកស្គាល់ការសាកពិសោធន៍យ៉ាងល្អិតល្អន់ក្នុងរបៀបរស់នៅនៃសង្គម ដោយមានការសង្កេតមើលលក្ខណៈនៃវត្ថុក្នុងធម្មជាតិ ហើយយកទៅប្រៀបធៀបនឹងលក្ខណៈកិរិយានៃ មនុស្សក្នុងលោកដូចក្នុងច្បាប់កេរ្តិ៍កាល លោកចែងថា៖ «ឈើផ្លែច្រើនចាញ់ស្លឹក ត្រីច្រើនទឹកល្អកំពុង»។

អត្ថានុប្បវេណីភាសិត

វគ្គទី១៖ ឈើផ្លែច្រើនចាញ់ស្លឹក

ឈើណាដែលមានផ្លែច្រើន នោះស្លឹកវាតែងវិនាស។ ពីព្រោះអ្វី? គឺកាលបើគេឃើញឈើនោះមាន ផ្លែច្រើនហើយ គេនាំគ្នាចង់បានផ្លែនោះដោយគ្រវែងនឹងជុំថ្ម ឬដំបង ថ្នក់មូលយកស្លឹក ឬអង្រួនមែក ឬ កាប់យកទាំងមែក ដើម្បីនឹងប្រលះយកផ្លែឲ្យបានស្រួល ជាហេតុបណ្តាលឲ្យស្លឹកឈើដែល ជាទីជំរកនៃ ផ្លែនេះរុះរោយវិនាស ព្រោះតែផ្លែច្រើន។

វគ្គទី២៖ ត្រីច្រើនទឹកល្អកំពុង

ទឹកណាដែលមានត្រីច្រើន ទឹកនោះនឹងល្អកំខល់។ ពីព្រោះអ្វី? គឺកាលបើគេឃើញមានត្រីច្រើន ហើយ គេក៏ចង់បានត្រីនោះ ដោយនាំគ្នាទៅចាប់ ទៅដួស ទៅត្រង ដាក់ទ្រូ ដាក់លប ជញ្ជាត់ ឬ វាយទឹក ដេញត្រីបញ្ចូលសិង ជាហេតុបណ្តាលឲ្យទឹកដែលជាទីជំរកនៃពពួកត្រីទាំងនេះ ប្រែក្លាយជាល្អកំកករអស់ ដោយសារតែសម្បូរត្រី។

អត្ថាបដិរូបរបស់ភាសិត

បញ្ហាទាំងពីរវគ្គនោះបានសេចក្តីថា៖ ជនណាដែលមានទ្រព្យធនច្រើនតែងជួបប្រទះនឹងការ អន្តរាយច្រើនប្រការ ព្រោះទ្រព្យធននេះតែងទាញចិត្តពួកពាល ឬពួកចោរកំណាចឲ្យចង់បានឥតបីស្រាក ស្រាន វិស័យដូចគេប្រាថ្នាផ្លែឈើ ឬនេសាទជនប្រាថ្នាត្រីដែរ។ ជនដែលរងគ្រោះសៅហ្មងអន្តរាយដោយ ហេតុតែមានត្រីច្រើននោះឯង។

ដោយហេតុដែលទ្រព្យសម្បត្តិជាចំណីនៃពួកពាល ហើយដែលអាចបង្កើតការល្អកំ គឺសេចក្តី សៅហ្មង ឬវិនាសអន្តរាយដល់ម្ចាស់ទ្រព្យបាននោះត្រូវប្រុងស្មារតី គឺជាដរាបក្នុងការរក្សាទ្រព្យរបស់ខ្លួន។ ភាសិតនេះមិនមែនធ្វើឲ្យយើងគេទាំងឡាយខូចទឹកចិត្ត មិនចង់មាន មិនចង់បាននោះទេ។ សេចក្តីប្រឹង ប្រែងក្នុងការរកទ្រព្យ ត្រូវតែព្យាយាមធ្វើជាដរាប ព្រោះទ្រព្យធនបង្កើតសេចក្តីថ្លៃថ្នូរណាស់ តែកាលបើ មានទ្រព្យនេះហើយ ត្រូវប្រុងប្រយ័ត្នដើរឧបាយយ៉ាងណា កុំឲ្យចាញ់ ឬល្អកំ ទៅបានដោយសារតែទ្រព្យ សម្បត្តិឯង។

៣.ធម្មតាអ្នកជាជាតិ ការកេរ្តិ៍អាទិឲ្យគិតគូរ

ធម្មតាកើតមកជាអ្នកជា គឺអ្នកល្អត្រឹមត្រូវ មានពាហនៈ អ្នកដែលមិននៅខ្ញុំកញ្ចុះគេត្រូវឲ្យចេះគិតគូរការកេរ្តិ៍អាទិ គឺការពារកេរ្តិ៍ដើមឲ្យបានល្អគង់វង្សតរៀងទៅ។ ឯកេរ្តិ៍នេះសំដៅយកៈ

១. កេរ្តិ៍មតិក ព្រោះគឺទ្រព្យសម្បត្តិដែលទទួលមកពីម៉ែឪ ជីដូន ជីតា

២. កិត្តិនាមល្អដែលធ្លាប់មានពីបុព្វបុរសរបស់យើងមកហើយ ពោលគឺកេរ្តិ៍ឈ្មោះជាអ្នកនេះ អ្នកនោះឯង។

៤.ផ្លូវវ័ចកុំបោះបង់ ផ្លូវណាត្រង់កុំដើរហោង

សេចក្តីនេះសំរាប់រំលឹកដល់អ្នកជំនួញ ជួញព្រៃគ្រប់ឋានៈ និងអ្នកធ្វើនយោបាយ ផ្សេងៗ។

១. ការធ្វើជំនួញ កាលបើកាន់សច្ចៈពេកក៏គ្មានចំណេញដែរ គឺត្រូវឲ្យរៀចខ្លះ ឯរៀចនេះមិនមែនបំបាត់កេងប្រវ័ញ្ច ថ្លឹងខ្វះភ្នែកជញ្ជឹង ឬចៀសវាងបំបាត់ពន្ធគយឲ្យតែខាងចំណេញច្រើននោះទេ។ រៀចនេះ គឺកុំនិយាយត្រង់ៗពេក បើចំណេញស្មើដើម ក៏មិនត្រូវប្រាប់គេត្រង់ បើទុកជាចំណេញក្នុងមួយឆ្នាំរាប់ហ្នឹងប្រាក់ ក៏កុំនិយាយប្រាប់ពាណិជ្ជករទៀតឲ្យត្រង់អស់ពីពោះ ព្រោះកាលបើគេឃើញចំណូលច្រើនក្នុងមុខជំនួញណាមួយ គេប្រាថ្នារកជំនួញនោះដែរ នាំឲ្យលាភរបស់យើងថយទៅវិញ ឬកំពប់អស់រលីងទៅវិញក៏មាន។

២. ក្នុងការនយោបាយ តែដើរតាមផ្លូវត្រង់គេនឹងស្គាល់ពោះរៀន យើង គឺស្គាល់ចិត្តគំនិតយើងទាំងអស់។ កុំភ្លេចឡើយពាក្យចាស់លោកថា « ស្លូតស្តាប់ រៀចវេរមានភ័ព្វអាយុយ៉ុនយូរ » (ស្លូតនេះ គឺស្លូតត្រង់)។

៥.យល់តូចកុំអាលខំ ទោះយល់ធំកុំអាលស្រាយ

វគ្គទី១៖ យល់តូចកុំអាលខំ

បើយល់ឃើញថា រឿងរ៉ាវនោះវាតូចទេ កុំអាលខំ គឺកុំប្រញាប់បង្ខំនឹង និយាយ ឬផ្ទាញ់ផ្ទាលរឿងនោះភ្លាមៗ។ ត្រូវខំអត់ធ្មត់សង្កេតមើលដំណើររឿងនោះទៅទៀត តើវានឹងសាបសូន្យទៅវិញ ឬរឹងរឹតតែធំឡើងៗ។

វគ្គទី២ ទោះយល់ធំកុំអាលស្រាយ

ទោះបីយល់ឃើញថារឿងរ៉ាវនោះវាធំហើយ ក៏កុំអាលស្រាយ គឺកុំប្រញាប់និយាយពីរឿងនោះឲ្យបែកសាយឲ្យគេដឹង ឬកុំប្រញាប់ទៅសម្រាយរឿងរ៉ាវនោះប្រាប់តុលាការ ពោលគឺកុំអាលប្តឹងផ្តល់ ព្រោះក្នុងច្បាប់កេរ្តិ៍កាលនេះ លោកទូន្មានតទៅទៀតថា «គិតក្តីកុំគិតងាយមើលពិនិត្យពិនិត្យស្វ័យ»។

ខ្លឹមសាររបស់សុភាសិតៈ

ក្នុងរឿងរ៉ាវអ្វីក៏ដោយ (ក្នុងគ្រួសារ ឬក្រៅគ្រួសារ) ទោះតូចក្តីធំក្តី កុំប្រញាប់ស្រាយ កុំប្រញាប់ផ្ទាញ់ផ្ទាលភ្លាមៗ ត្រូវខំអត់ធ្មត់សង្កត់ចិត្តកុំចង់ជួយក្តី ព្រោះកាលបើកើតក្តីនឹងគ្នាហើយនោះ ទោះបីឈ្នះគេក៏គង់តែវិចារិល គឺរលោះទ្រព្យធនមិនខាន។

បើក្នុងគ្រួសារវិញ ការដែលខំអត់ធ្មត់សង្កត់ចិត្តយកធម៌ខន្តីមកដល់ខ្លួននាំឲ្យបានសេចក្តីសុខជាប្រាកដ។

សម្គាល់: លោកមិនមែនទូន្មានថា បើឃើញរឿងនោះវាធំហើយៗមិនឲ្យដោះស្រាយនោះទេ បើត្រូវស្រាយក៏ស្រាយដែរ តែកុំប្រញាប់ពេកត្រូវគិតមើលឲ្យជ្រៅជ្រះ តើរឿងនោះនឹងហុចលទ្ធផលឲ្យយ៉ាងណា ត្រូវពិនិត្យដំណើររបស់រឿងឲ្យជាក់លាក់សឹមនិយាយឲ្យបានការតែម្តង។

៦. ធ្វើអ្វីឲ្យហើយ កុំទុកឡើយបង្កើតកេរ្តិ៍

លោកទូន្មានថា ការអ្វីក៏ដោយមិនថាតិច ឬច្រើន ស្រួល ឬពិបាក ត្រូវតែខំធ្វើឲ្យស្រេចកុំមើលងាយថាការបន្តិចធ្វើតែមួយដងមកៗច្រើនស្រេចចាំស្អែកសឹមធ្វើក៏បាននោះ។ ចុះបើគាប់ជូនស្អែកឡើងមានការអ្វីផ្សេងៗមកជូនថែមទៀត ឬក៏មានជម្ងឺអ្វីមកបៀតបៀន នោះការបន្តិចនេះក៏ច្បាស់ជាមិនបានធ្វើរួចឡើយ។

លោកប្រដៅថា ការអ្វីក៏ដោយកុំទុកទៅថ្ងៃក្រោយឲ្យសោះ ព្រោះនាំ«បង្កើតកេរ្តិ៍» ពោលគឺ នាំបង្កើតការទម្លាប់អាក្រក់ គឺការទម្លាប់អាក្រក់នេះហើយ ដែលនាំឲ្យខ្លួនទទួលកុហុសផ្សេងៗ ដោយត្រូវគេស្តីបន្ទោសគ្មះតិះដៀលថាជាមនុស្សខ្ជិល ជាមនុស្សរាយមាយធ្វើការមិនទៀងទាត់ ជាហេតុធ្វើឲ្យកេរ្តិ៍ឈ្មោះរបស់ខ្លួនសៅហ្មងដរាបទៅ។

សម្គាល់: មានការខ្លះ គេមិនអាចនឹងបង្កើតបានក្នុងមួយម៉ោង ឬមួយថ្ងៃដែរ ដូរយ៉ាងអ្នកធ្វើតុ ឬទូ ឬធ្លាក់ក្បាច់រចនាផ្សេងៗ តែទោះបីការនោះត្រូវធ្វើក្នុងរយៈពេលដ៏យូរយ៉ាងណា ក៏ត្រូវប្រញាប់ចាប់ធ្វើតាំងពីដើមទីឲ្យទៀងទាត់ពេលវេលា លុះត្រាតែហើយការមួយមុខ សឹមចាប់មួយមុខទៀត កុំចាប់ស្រវា នោះមិនឆ្ពោះត្រង់ណា នាំឲ្យការដែលបានចាប់ធ្វើមកហើយ អាក់ខានមិនបានទាន់ពេលវេលាទៅវិញនោះ។

ឧទាហរណ៍: ក្នុងពេលប្រាំពីរថ្ងៃ សាស្ត្រាចារ្យបានដាក់ចំណោទមួយឲ្យសិស្សធ្វើ ហើយត្រូវប្រមូលយកពេលដល់ថ្ងៃចូលរៀនវិញ មានសិស្សខ្លះគិតតែសប្បាយដោយអាងថាចំណោទតែមួយនឹងធ្វើតែមួយភ្លេចភ័ក្ត្រច្រើន ថ្ងៃនេះមិនបានធ្វើថាចាំថ្ងៃស្អែក ដល់ស្អែកគេបបួលគ្នាដើរលេងក៏ទៅនឹងគេមួយថ្ងៃផុតទៅថាមួយថ្ងៃទៀត។ ឥឡូវព្រឹកនេះចូលរៀនហើយសិស្សនេះក៏តាំងចាប់ធ្វើចំណោទ យប់នោះឯងទទួលវាយក្បាលខ្លាំងពេក វាក៏ដេកយកកំលាំងលក់លង់ទល់ភ្លឺស្រាងៗ ពេលក៏ខ្លីចំណោទក៏ធ្វើមិនបានដល់ពេលសាស្ត្រាចារ្យត្រូវការសួររក នោះកុហុសក៏ធ្លាក់ទៅលើសិស្សពេញទី គ្រូដាក់ទណ្ឌកម្មឲ្យឥតញញើត នោះហើយផលអាក្រក់ដែលកើតឡើងពីការធ្វេសប្រហែស ធ្វើអ្វីៗមិនគិតធ្វើឲ្យហើយ ចេះតែទុកថ្ងៃនេះ ជាថ្ងៃនោះទាល់តែសាស្ត្រាចារ្យសម្គាល់ថាជាសិស្សរាយមាយ ខ្ជិលច្រអូសហើយនាំឲ្យខូចកេរ្តិ៍ឈ្មោះរបស់ខ្លួនឯង។

ច្បាប់ពាក្យចាស់

៧. កាន់កាប់សុខ្យាប្រកាន់ ក្រែងក្រឡាប់ខ្មាំងប្រាណ

ទំនងតែង

សេចក្តីផ្តើម: ដើម្បីជាថ្នាំដាស់សតិបញ្ញាដល់ជនណាដែលប្រាថ្នាចោទប្រកាន់ចាប់ផ្តាច់ពីទោសនរណាមួយ កុំឲ្យគេរើចពីពាក្យចោទបានជាបណ្តិតព្រឹទ្ធាចារ្យទូន្មានក្នុងច្បាប់ពាក្យចាស់ថា: «កាន់កាប់សុខ្យាប្រកាន់ ក្រែងក្រឡាប់ខ្មាំងប្រាណ»។

អត្ថានុប្បវេណីសភាសិត

កាលបើចាប់កំពស់ដែលជាសត្រូវរបស់យើង តោងចាប់ត្រង់កឲ្យខ្លាប គឺឲ្យមាំ ទើបពស់មិនអាចនឹងរើបំរះក្បាលមកចឹកយើងវិញបាន តែចាប់ខុសកន្លែង ឬក៏ចាប់ត្រង់កដែរ តែដោយបង្កើនដៃនោះមុខជាកញ្ជ្រោលរកចឹកវិញជាហេតុនាំឲ្យឈឺចាប់ ឬវិនាសជីវិតដោយពិសរបស់វា។

អត្ថបដិប្បវេណីសភាសិត

«កាន់កាប់» គឺការចោទចាប់ប្រកាន់សត្រូវរបស់យើង។ ឯសត្រូវនោះ សំដៅជនណាដែលធ្វើឲ្យយើងកើតទុក្ខមិនសុខចិត្តពីរឿងអ្វីមួយ។ យើងត្រូវផ្ទាញផ្ទាល់ទោសវាដោយបែបបទផ្សេងៗ។ លោកថាឲ្យកាន់ «កាន់ត្រង់ក» ហើយ «កាន់ឲ្យខ្លាប» ផង គឺកាលបើយើងប្តឹងចោទប្រកាន់គេហើយតោងចោទយកបទណ្ឌដែលយើងបានស្នើច្បាប់ស្រេចហើយ យល់ច្បាស់ថាជាកន្លែងធ្វើឲ្យសត្រូវ «ស្លាប់ក្រឡាប់» គឺវារកផ្លូវបំរះវើមិនរួចពីកណ្តាប់ដៃយើង ហើយកុំភ្លេចឲ្យសោះត្រង់ «កាន់ឲ្យខ្លាប» គឺខំប្រឹងគិតការរបស់យើងដោយហ្មត់ចត់ តែធ្វើលេងៗ ក្រែង «ពស់ក្រឡាប់ខ្មាំងប្រាណ» គឺប្រយ័ត្នក្រែងសត្រូវ កញ្ជ្រោលរួចពីពាក្យចោទ ហើយត្រឡប់ជាប្តឹងយកខ្លួនយើងឲ្យមានទុក្ខទោសទៅវិញ ដោយចោទថាយើងក្លាវទោសបង្កាច់ត្រកូលមូលមារយាទវាឲ្យខ្មាស់គេ។

ឧទាហរណ៍:

១. ពាណិជ្ជសុខបានដំណឹងពីនាយអាយថា ចាងហ្វាងសួនបានទទួលសំណូកពីនាយសៅដោយជួយនាយសៅឲ្យរួចពីទោសឧក្រិដ្ឋ។ ដោយសុខមិនចូលចិត្តនឹងសៅ ហើយស្អប់ចាងហ្វាងផងនោះ សុខក៏ចេញមុខប្តឹងតុលាការក្តាម។ ដល់តុលាការសួរចម្លើយ សុខ ឆ្លើយថាឃើញ សៅចេញចូលផ្ទះលោកចាងហ្វាងជាញឹកញាប់ ហើយស្រាប់តែឃើញ សៅគ្មានជាប់ទោសអ្វីសោះ។ តើឲ្យសៅជាប់ទោសឧក្រិដ្ឋឯណាបាន បើចាងហ្វាងរកភស្តុតាងមិនឃើញផង។ ដូច្នេះការដែលចោទចាងហ្វាងទទួលសំណូកពីនាយសៅ ក៏ត្រូវបានតុលាការបដិសេធចោលយកជាការមិនបានទៅ តែម្តងនេះត្រូវវេន ចាងហ្វាង និងនាយសៅ ប្តឹងយកពាណិជ្ជសុខវិញ ព្រោះសុខចង់បង្ខូតគេឲ្យអសោចន៍ឈ្មោះ។

សុខត្រូវតុលាការផ្តន្ទាទោសជាទម្ងន់ កើតក្តីឈឺចាប់ដល់ចិត្តជាហេតុបណ្តាលពី «កាន់កាប់មិនឲ្យខ្លាប» ហើយ «ពស់ក្រឡាប់ខ្មាំងប្រាណ» វិញនោះឯង។

២. ម៉ុក និងមៅទាស់ទែងខ្វែងគំនិតគ្នាជាច្រើនលើកមកហើយ។ ក្នុងរាត្រីពេញបូណ៌មីខែចូលឆ្នាំ ម៉ុកត្រូវគេកាប់បែកក្បាល។ ដោយនឹកក្នុងចិត្តថាគ្មាននរណាជាសត្រូវក្រៅពីមៅ ម៉ុកក៏ក្តៅកើតប្តឹងយកមៅ

ដាក់គុក។ ម៉ៅជាអ្នកល្បីចិត្តមុតមែន វិស័យដូចពស់ដែលគេខ្លាចព្រោះមានពិសដែរ តែដោយម៉ុក រកភស្តុតាងឲ្យច្បាស់លាស់មិនបាន នោះពាក្យបណ្តឹងក៏អសារឥតការទៅ។ ម៉ៅបានចិត្តប្តឹងយក ម៉ុកឲ្យទទួលទោសវិញវិស័យដូចពស់ក្រឡាប់ខាំអ្នកដែលកាន់កាប់មិនជាប់ដែរ។

បញ្ចប់៖ ក្នុងការសព្វសារពើដែលប្រារព្ធធ្វើ ត្រូវតែពិចារណាជាមុនឲ្យដឹង តើអំពើដែលធ្វើទៅនោះ ហុចផលល្អ ឬអាក្រក់មកឲ្យវិញមិនខាន។ កាលបើម្តេចដូច្នោះចាប់ធ្វើការនោះហើយត្រូវប្រុងស្មារតីវែរវាងជាដរាប លុះណាតែការនោះបានសម្រេច។

៨. អូសទូកកុំឲ្យលំអាន ចាប់ត្រីបានកុំឲ្យល្អក់ទឹក
ទំនងតែង

សេចក្តីផ្តើម៖ វដ្តទុក្ខ គឺទុក្ខទាំងឡាយដែលវិលវល់ចុះឡើងប៉ះពាល់ដល់រូបឥតស្រាកស្រាន្ត ។ ដូច្នេះ បណ្តារអ្នកប្រាជ្ញគ្រប់ជាតិសាសន៍បានចងក្រងជាបញ្ហា ជាភាសិត ជាបទចរិយាសាស្ត្រផ្សេងៗដើម្បីជាឱសថរំលត់ទោស នឹងជាយានដឹកនាំគាំពារបុគ្គលក្នុងលោកឲ្យចាកជៀសផុតពីអន្លង់ទុក្ខ និងឧបសគ្គគ្រប់ជំពូកដែលកើតឡើងឥតទៀងទាត់។ ដូចយ៉ាងក្នុងច្បាប់ពាក្យចាស់លោកទូន្មានថា «អូសទូកកុំឲ្យលំអាន ចាប់ត្រីបានកុំឲ្យល្អក់ទឹក»។

អត្ថានុរូប និងអត្ថបដិរូបរបស់ភាសិត

វគ្គទី១៖ អូសទូកកុំឲ្យលំអាន

អូសទូក នេះគឺទាញទូកពីគោកទៅដាក់ទឹក។ កុំឲ្យលំអាន គឺកុំឲ្យមានស្នាមនៅលើដី ឬមានស្នាមបាតទូក ព្រោះជាការនាំឲ្យសឹកដាច់បាតទូក ឬអន្តរាយផ្ទុះធ្លាយទូកក៏មាន។

អ្នកប្រាជ្ញចង់ទូន្មានថា៖ កាលបើអូសទូក គឺប្រកបការអ្វីមួយយ៉ាងពិបាកដោយមានឧបសគ្គជាច្រើននៅរាវរាំង នោះត្រូវប្រយ័ត្ន «អូសកុំឲ្យលំអាន» គឺធ្វើការនោះទៅកុំឲ្យមានស្នាម ពោលគឺកុំឲ្យមានសៅហ្មងមានរឿងរ៉ាវអ្វីផ្សេងៗ ដែលអាចឲ្យទុក្ខទោសដល់ខ្លួន នៅវេលាកំពុងប្រតិបត្តិការនោះ។

វគ្គទី២៖ ចាប់ត្រីបានកុំឲ្យល្អក់ទឹក គឺធ្វើម្តេចឲ្យបានត្រី ហើយទឹកនៅតែថ្លាដូចដើម។ អ្នកប្រាជ្ញចង់ទូន្មានថា បើយើងប្រាថ្នានឹង «ចាប់ត្រី» គឺនឹងធ្វើអ្វីឲ្យបានលាភមានផលដល់យើងនោះ បើបានលាភហើយត្រូវប្រយ័ត្នកុំឲ្យមាន «ល្អក់ទឹក» គឺកុំឲ្យមានការសៅហ្មងជិតដល់ខ្លួនកុំឲ្យមានទុក្ខទោសដល់ខ្លួនក្នុងគ្រាក្រោយ។

ឧទាហរណ៍៖ ការដែលយោសនាខាងបោះឆ្នោតរើសតំណាងរាស្ត្រជាករមួយធ្វើដោយពិបាកព្រោះមានឧបសគ្គជាច្រើនមករាំងរា។ នោះក្នុងការដែលឃើញថាពិបាកនេះ បេក្ខជនដែលនិយាយយោសនាឲ្យរាស្ត្របោះឆ្នោត ជ្រើសខ្លួនជាតំណាង ត្រូវខំឆ្លងឲ្យផុតពីការលំបាកដោយឥតមានសេចក្តីសៅហ្មងជិតដល់ខ្លួន គឺប្រយ័ត្នខំទាញ ឲ្យចាកផុតនូវគំនរឧបសគ្គផ្សេងៗដោយគ្មានរឿងរ៉ាវអ្វីនឹងឲ្យទុក្ខទោសដល់ខ្លួនក្នុងវេលាប្រតិបត្តិការនោះ។

បេក្ខជនដែលខំធ្វើការយោសនាយ៉ាងនេះ គឺដើម្បីនឹងឲ្យបានសំរេចបំណងមួយឲ្យបានជាប់ឈ្មោះជាតំណាងរាស្ត្រ ប៉ុន្តែបេក្ខជននេះមិនត្រូវភ្លេចថា «បើចាប់ត្រីបានកុំឲ្យល្អក់ទឹក» គឺបើនឹងជាប់ឈ្មោះជា

តំណាងរាស្ត្រ ក៏ជាប់ដោយត្រឹមត្រូវដោយប្រព្រឹត្តិល្អស្អាតកុំឲ្យមានរឿងរ៉ាវផ្សេងៗ ដែលត្រលប់ជានាំខ្លួន «ឲ្យល្អក់» គឺកុំឲ្យទទួលកំហុសអ្វីមួយ មកវិញ បាន។

ម្យ៉ាងទៀត ឯអ្នកជំនួញនូវអ្នករាជការគ្រប់ជាន់ថ្នាក់ក៏ត្រូវខំបំពេញកិច្ចការរបស់ខ្លួនរៀងៗខ្លួន ដោយជៀសវាងកុំឲ្យមានការសៅហ្មងជិតដល់ខ្លួនបាន។ ដែលនឹងបានផលទៀត ក៏កុំឲ្យល្អក់ គឺបានមក ដោយសុខមិននាំឲ្យវិនាសចិត្ត។

សេចក្តីបញ្ចប់: កិច្ចការសព្វសារពើដែលយើងបំរុងនឹងធ្វើ ឬដែលបានចាប់ធ្វើទៅហើយក៏ដោយ តោងខំអូសខំទាញខំប្រយុទ្ធឲ្យដល់ត្រឹមដោយប្រុងប្រយ័ត្នជាដរាបកុំឲ្យការនោះហុចទុក្ខទោសមកដល់ ខ្លួនវិញ។

ច្បាប់កូនចៅ

១០. មួយនីក្រមច្បាប់ លោកពុំឲ្យត្រាប់អំពើពុតជ្រៃ កាលណាដូចដុះ ចាប់ចុះអាស្រ័យ

ត្រង់ឋានណាដែលអ្នកដើមអន្តរាយ

ទំនងតែង

សេចក្តីផ្តើម: លោកីយសព្វថ្ងៃ សម្បូណ៌ពេកខាងមនុស្សដែលមើលគុណអ្នកដែលបានធ្វើសេចក្តី ល្អដល់វា។ គេហៅពួកអកតញ្ញទាំងនេះថា ជាពួកក្រពើ ឬពុំនោះសោតគេចាត់ជាពួកជ្រៃ ព្រោះក្នុងច្បាប់ កូនចៅលោកបានចែងមកថា «មួយនីក្រមច្បាប់ លោកពុំឲ្យ ត្រាប់ អំពើពុតជ្រៃ កាលណាដូចដុះ ចាប់ចុះ អាស្រ័យ ត្រង់ឋានណាដែលអ្នកដើមអន្តរាយ»។

អត្ថានុប្បវេណីភាសិត:

ធម្មជាតិដើមជ្រៃតែងដូចដុះចាប់ចុះអាស្រ័យនៅដោយដើមឈើដទៃមានដើមត្នោត ជាដើម (ជួនកាលក៏ចាប់កំណើតនៅតាមកំផែង ឬខៀនប្រាសាទនានាដែរ)។ ដើមជ្រៃដែលនឹងលូតលាស់ រស់រានមានជីវិត ក៏ដោយសារតែដើមត្នោត ដែលជាទីបង្អែកយ៉ាងមាំមួនស្រែ លុះកន្លងយូរឆ្នាំមក កាល បើជ្រៃតូចសមែកបែកឬសមាំទាំហើយ នោះវាក៏តាំងចាប់រួតរឹតស្រោបជិតជុំដើមត្នោត ជាហេតុឲ្យម្ចាស់ដើម គឺដើមត្នោតនេះវិនាសអន្តរាយបន្តិចម្តងៗលុះត្រាតែបាត់រូបស្លាប់បង់ទៅក៏មាន។

អត្ថាបដិវេណីភាសិត:

ដើមជ្រៃមិនខុសអ្វីពីជនដែលទៅពឹងពាក់ពុំនាក់អាស្រ័យនិងអ្នកដទៃ។ ដើមត្នោត គឺអ្នកដែល ទំនុកបំរុងឧបត្ថម្ភគាំពារព្យាបាលគេឲ្យរឹងជំហរឡើង។ គេតែងប្រទះឃើញជនដែលគេបានផ្ទុះផ្អើមឲ្យរឹង ជំហរនេះធ្វើឲ្យម្ចាស់ដើមអន្តរាយដោយសារខ្លួនវិញ។

ឧទាហរណ៍:

១. ក្នុងសៀវភៅគតិលោក រឿងមួយនិទានថា ឆ្កែកំដើមមួយទៅស្សៀងឆ្កែឈ្មោលដទៃសំរាលកូន។ ឆ្កែឈ្មោលក៏ឲ្យឆ្កែមេខ្ចីបណ្តោះអាសន្ន។ លុះសំរាលកូនហើយ ឆ្កែមេនិយាយអង្វរឆ្កែឈ្មោលថា ចាំដល់ កូនធំបន្តិចសឹមប្រគល់រូងឲ្យវិញ។ ឆ្កែឈ្មោលមានចិត្តសប្បុរសជាដរាប។ លុះកន្លងយូរបន្តិចមក កូនឆ្កែ

ទាំង៥ ក៏មានចង្អុលមាំទាំឡើង កាលបើឆ្កែឈ្មោលទៅសុំយករូងវិញ ឆ្កែមេក៏នាំកូនព្រូតខាំឆ្កែឈ្មោល ទាល់តែស្លាប់ ហើយយករូងរបស់គេនៅរហូតទៅ។

២. នាយមៅ ដង្ហោស្រូវគ្មានប្រពន្ធកូនបងប្អូនម្នាក់សោះ។ ក្មេងជំទង់ដទៃម្នាក់មកនិយាយសុំនៅ រកស៊ីជាមួយផង។ នាយមៅអាណិតក៏ទទួលជួយឧបត្ថម្ភគ្រប់ជំពូក។ កាលបើទុកចិត្តគ្នាហើយ នាយមៅ ក៏ចុះសំបុត្រកំណើតក្មេងនោះធ្វើជាកូន។ ក្មេងដែលគេចិញ្ចឹមនេះ លុះធំដឹងក្តីមែនទែនហើយក៏ចង់ធ្វើជា អ្នកមានឲ្យទាន់ចិត្ត។ ក្នុងពេលដែលដង្ហោមៅនាំស្រូវតាមទូកទៅលក់ឯភ្នំពេញក្មេងអកតញ្ញនេះ ប្រើ ឧបាយផ្សេងៗ មានជួលចោរជាដើមឲ្យទៅពូនស្នាក់នាយមៅសម្លាប់ចោល ដើម្បីយកទ្រព្យសម្បត្តិនាយ មៅធ្វើជាកេរ្តិ៍មតិរបស់ខ្លួនទាំងអស់ ព្រោះអាងថាសំបុត្រកំណើតបានចុះថាជាកូនដង្ហោស្រេចហើយ។

៣. នាងគាំនិយាយនឹងប្តីថា «មានកុមារីជំទង់ម្នាក់មកសុំនៅជាមួយផង ខ្ញុំមានចិត្តមេត្តាករុណា ដល់នាងនោះពេកណាស់ ព្រោះជាក្មេងកំព្រា គ្មានទីបង្អែក»។ បុរសជាប្តីនោះទោះបីមិនចូលចិត្តយ៉ាង ណាក៏យល់ព្រមតាមសេចក្តីអង្វររបស់ភរិយាដែរ។ លុះនៅជាមួយគ្នាយូរៗទៅ កាលបើស្រីដែលគេរើស យកមកចិញ្ចឹមនេះពេញរូបពេញរាងហើយ វាក៏ចាប់ចិត្តប្រតិព័ទ្ធជាមួយបុរសជាប្តីនាងគាំ នាង«ជ្រៃ» ទៅ ជាប្រពន្ធចុងគេ ធ្វើឲ្យប្រពន្ធដើម ក្តីក្តៅក្រហាយរោលរាលឈ្មោះវាយប្តីប្រពន្ធ កើតរឿងរ៉ាវយ៉ាងធំ។ នាង ប្រពន្ធចុង ចេះនិយាយលួងលោមប្តី ចាក់រុកទាល់តែនាងជាប្រពន្ធដើមខ្ចាតចេញពីទីឋានដ៏ស្តុកស្តម្ភ ហើយធ្លាក់ខ្លួនថោកទាបអាច់ខ្ទឹមស្រពោនចិត្តព្រោះតែនាង«ជ្រៃ»។ នាង«ជ្រៃ» ក៏ឡើងជាមេផ្ទះពេញមុខ វិ ស័យដូចដើមជ្រៃទៅនៅអាស្រ័យនឹងដើមត្នោតហើយធ្វើឲ្យត្នោតវិនាសទៅបាន។

សេចក្តីបញ្ចប់: យើងសង្កេតឃើញថា កាលដែលដើមត្នោតស្លាប់បាត់ទៅហើយ ដើមជ្រៃលូត លាស់រឹងជំហរបែកមែកយ៉ាងល្អនៅកន្លែងនៃ«ខ្មោចដើមត្នោត»។ អ្នកប្រាជ្ញមិនមែនសរសើរជ្រៃ ដែលធំ ខ្ពស់រឹងប៉ឹងតែឯងដោយធ្វើឲ្យត្នោតវិនាសនោះទេ។ ធម្មតាជនអកតញ្ញមិនដែលរុងរឿង ស្ថិតស្ថេរចីរកាល ឡើយ បើទុកជាក្នុងពេលនេះវាបានផ្តុំផ្គុំនឹងជំហរដូចដើមជ្រៃនោះ គេតែងប្រទះឃើញពួកពាលនេះ អន្តរាយទៅវិញក្នុងពេលយូរ ឬឆាប់ វិស័យដូចព្រូនដែលធំធាត់តែជំបូង លុះក្រោយទៅក៏វិនាសទៅវិញជា ដរាប។

ដោយឃើញថាដើមជ្រៃលូតលាស់យូរលង់បាន មិនត្រូវនឹកថាជនអកតញ្ញក៏រុងរឿងយូរដូចជ្រៃដែរ នោះឡើយ ត្រូវចាំឲ្យជាក់ថា «បើធ្វើល្អបានផលល្អ ធ្វើអាក្រក់បានផលអាក្រក់ យកសុខទៅដូរសុខ យក ទុក្ខទៅដូរទុក្ខ»។

១១. លោកថាណាផង សំបកក្រៅហោង ភ្លឺផ្លែកយល់យង់ រឹងក្នុងផ្លែ សឹងតែមមង់
ក្រាស់ក្រែនៅក្នុងនេះហោងលោកថា
សេចក្តីអធិប្បាយជាតំរូវ

ដោយសង្កេតឃើញថា នៅនាលោកនេះមនុស្សមានច្រើនសណ្ឋាន«ខ្លះរៀបខ្លះត្រង់ ខ្លះខ្លៅសាមា ន្យ» ទើបបុរាណបណ្ឌិតព្រឹទ្ធាចារ្យ ចងជាបញ្ជាក់ទុកក្នុងច្បាប់កូនចៅថា: «លោកថាណាផង សំបក

ក្រៅហោង ភ្លឺផ្អែកយល់យង់ រីងក្នុងផ្នែក សឹងតែមមង់ ក្រាស់ក្រែនៅក្នុងនេះហោងលោកថា»។ ពាក្យនេះ មានន័យថា:

ឯផ្នែកល្អកាលដែលទុំឡើង មានពណ៌ក្រហមរលោង មានសម្បករលឹងស្រស់រលើបគួរឲ្យ ស្រើបស្រាលត្រេកត្រអាលចង់បេះប្រឡេះយកមកកាន់ យកមកភ្ជាក់អាស្រ័យណាស់ ប៉ុន្តែក្នុងផ្នែកមាន សុទ្ធតែសត្វមមង់ វារុករើកពាសពេញតាមចន្លោះសាច់ល្អានោះ គួរឲ្យខ្ពើមរអើមជៀសវាងរាងចាល លែង ហ៊ានហែកកាន់មើលទៀត។

ឯផ្នែកល្អដែលល្អតែក្រៅនេះ លោកប្រៀបធៀបទៅមនុស្សណាដែលមានរូបឆោមលោមពណ៌ សាច់សល្អសមស្អាតស្អំស្រស់បំប្រិមពុំទាស់ភ្នែកអ្នកដទៃ ក៏ប៉ុន្តែមនុស្សនោះឯងមានចិត្តអាក្រក់ពេក ឬក៏ មានឫកពាឥរិយាមិនសមរម្យ ជាហេតុធ្វើឲ្យអ្នកផងទាំងពួងស្អប់ខ្ពើមទៅវិញ។

ប៉ុន្តែពាក្យអ្នកប្រាជ្ញនេះ មិនមែនសំដៅទៅលើតែមនុស្សណា ដែលមានឆោមរាងកាយឆើតឆាយ ដូចបានអធិប្បាយមកហើយនោះទេ លោកប្រៀបប្រដូចផ្នែកល្អ ទៅនឹងជនណាដែលមានសំដីវាចាផ្អែម ពីពោះ គួរឲ្យអ្នកផងទាំងពួងទុកចិត្តចូលជិតរើសយកជាមិត្តស្និទ្ធស្នាល រាប់អានចង់ស្មានមេត្រីដោយស្តាប់ សំដីឃើញថា ប្រហែលជាមនុស្សនោះល្អបរិសុទ្ធត្រឹមត្រូវ កាន់ផ្លូវត្រង់មែន ប៉ុន្តែមនុស្សសំដីល្អនេះ ច្រើន មានចិត្តអាក្រក់ជាប់ ហេតុនេះបានជាអ្នកប្រាជ្ញបន្ថែមសេចក្តីទៀតថា: «អ្នកមួយចៃចូរ រអែរអូរ វៀចវេរតែ ក្រៅ»។

សេចក្តីដែលបានសាធិកៈមកហើយនេះឃើញថាត្រូវមែនហើយ ប៉ុន្តែយើងនឹងថា មនុស្សណា ដែលល្អតែមាត់ក្រៅ ហើយចិត្តសុទ្ធតែខ្មៅអាក្រក់ វៀចវេរបុស្សា ទាំងអស់នោះក៏មិនមែនដែរ ត្បិតមានខ្លះ សំដីល្អហើយ ចិត្តក៏ល្អ ដូចផ្នែកល្អខាងក្រៅ ហើយមានទាំងឪដារសង្គមឆ្ងាញ់ពិសាផង។ ប៉ុន្តែ យើងប្រទះឃើញថាក្នុងលោកនេះ កម្រមានមនុស្សសំដីល្អ ហើយឲ្យមានចិត្តល្អផងនោះណាស់ ច្រើន មានតែមនុស្សសំដីផ្អែមចេះបញ្ឆើចបញ្ឆើ ហើយមានចិត្តអាក្រក់។ ធម្មតាមនុស្សអាក្រក់ ច្រើនមានវាចារ វាហារផ្អែមពីពោះមករក យើង ដើម្បីឲ្យយើងទុកចិត្តអស់ពីពោះថាវាវា ឯមនុស្សជំពូកនេះកុំសូវទុកចិត្តវា កុំយកធ្វើជាគ្នា ថ្ងៃក្រោយមិនយូរមិនឆាប់វានឹង «ត្បកក្បាល» យើងវិញជាមិនខាន។

ដូចយើងដឹងស្រាប់ហើយក្នុងរឿងល្បើក «ភ្នែក និងកញ្ជ្រោង» ឬ«មាន់និងកញ្ជ្រោង» របស់**កវី បណ្ឌិតឡាហ្វងតែន** ដែលបានលើកទុកមកជិតបីសតវត្សមកហើយចុះតើកញ្ជ្រោងវាធ្វើយ៉ាងដូចម្តេច ដើម្បីនឹង បាននំពីភ្នែក ឬបានមាន់ជាអាហារវា? ចូរយើងកុំឆ្ងល់ឲ្យសោះពាក្យបញ្ឆើចបញ្ឆើដោយប្រើសំដី ផ្អែមល្អមត្រជាក់នេះហើយ ជានុយបបោសអង្អែល ចិត្តឲ្យភ្នែកគិតថាពិតជាពាក្យត្រង់ ក៏ហាមាត់និយាយ ឡើងធ្លាក់ឯនំទៅដីបានជាចំណីនៃ កញ្ជ្រោងវិញទៅ។ រីឯមាន់វិញក៏ស្លាប់ខ្លួន ពីព្រោះតែឮកញ្ជ្រោង និយាយបញ្ឆោតដោយពាក្យផ្អែមពីពោះគួរទុកចិត្តពន់ពេកណាស់។

ក្នុងរឿងមួយទៀតរបស់**លោកម៉ូលីយ៉ា** មាននិទានថាឆ្មាឃ្មុំនម្នាក់ឈ្មោះលោកដូរ៉ង់ ចង់ទៅបោក ប្រាក់អ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិម្នាក់ឈ្មោះហ្សូរដាំង។ លោកដូរ៉ង់ស្អប់ហ្សូរដាំងពេក ប៉ុន្តែដោយលោកខ្វះ ប្រាក់ចាយ លោកក៏ធ្វើជាបំបែក ហ្សូរដាំងទៅ លោកនិយាយប្រាប់ ហ្សូរដាំងថា គ្មានស្រឡាញ់នរណា

ជាងហ្សូរដាំងទេ លោកកុហកថា លោកបានទៅនិយាយនៅក្នុងចំណោមសរសើរពីហ្សូរដាំងជាច្រើនដង លោកថានឹងរកមនុស្សណាឲ្យវិសេសជាងហ្សូរដាំងក៏គ្មាន... ឯពាក្យលោកទាំងប៉ុន្មានសុទ្ធតែពាក្យបញ្ជូរ បោកប្រាស់ទេ ប៉ុន្តែពីពោះផ្អែមល្អមហាក់ដូចជារឿងនោះពិតប្រាកដមែន គួរឲ្យហ្សូរដាំង«ត្រចៀក ស្រាល» ទុកចិត្តពេក។

ចូរយើងពិចារណាមើលចុះ ក្នុងរឿងទាំងពីរនេះសត្វកញ្ជ្រោង និងលោកដូរ៉ង់ មានសំដីល្អផ្អែម ពីពោះតែមាត់ក្រៅ ឯចិត្តវិញសឹងអាក្រក់រៀបចំរ ចង់បំផ្លាញគេឲ្យវិនាសនោះ វិស័យដូចផ្លែល្ងាដែលល្អ« ភ្លឺផ្លែក» តែសម្បកហើយខាងក្នុងសុទ្ធតែមមង់ដែរ។

យើងមិនត្រូវទុកចិត្តមនុស្សណា ដែលយើងមិនទាន់ស្គាល់ឲ្យច្បាស់លាស់ឡើយ ដ្បិតមនុស្សមាន ច្រើនសណ្ឋានណាស់ ខ្លះ«ចិត្តជាទេវទត្ត មាត់ដូចទេវតា» ខ្លះទៀត«អាក្រក់តែមាត់ ចិត្តដូចទេវតា» ហេតុ ដូច្នេះហើយបានជាក្នុងច្បាប់កូនចៅដែលនេះ លោកបន្ថែមទៀតថា៖ រឺសោតខ្មុរណាំង សម្បកស្លោក ស្តាំង បន្ទាច្រូងនៅ ឯក្នុងសឹងក្លែប ក្រអែបផ្អែមទៅ ទាល់ក្នុងឥតសៅ រសសឹងពិសា»។

១២. លោកថាឲ្យត្រាប់ នូវសត្វកុកសាប អំពើប្រពៃ កុំត្រាប់កុកស ភោគាវសព្វថ្ងៃ ហើរទំអាស្រ័យ ពុំប្លែកប្លែង

**ប្រាណ
ទំនងតែង**

សេចក្តីផ្តើម៖ ដើម្បីរស់នៅក្នុងសង្គមជន ឲ្យបានសុខសាន្តរៀងគ្រប់ទៅ ត្រូវខំធ្វើខ្លួនប្រាសចាក ពាក្យនិន្ទាទាំងឡាយ និងភ័យអន្តរាយគ្រប់ប្រការដោយព្យាយាមគ្រិះរិះពិចារណាឲ្យយល់អស់អាថ៌ នូវ ពាក្យឪវាទ និងក្បួនតម្រាពាក្យសុភាសិតដែលបណ្ឌិតចារចែងបែងសេចក្តី ដើម្បីជាគតិនាំលោកទៅកាន់ ស្ថានសុខ ដូចយ៉ាងក្នុងច្បាប់កូនចៅ លោកប្រដៅថា៖ «...ឲ្យត្រាប់នូវសត្វកុកសាប អំពើប្រពៃ កុំត្រាប់កុក ស ភោគាវសព្វថ្ងៃហើរទំអាស្រ័យ ពុំប្លែកប្លែងប្រាណ»។

អត្ថានុប្បវេសន៍ភាសិត

វគ្គទី១៖ លោកថាឲ្យត្រាប់នូវសត្វកុកសាប អំពើប្រពៃ

កាលបើកុកសាប ចុះទៅរកទំ ឬរកស៊ីនៅវាលស្រែ ឬក្នុងផ្នូកដ៏មានភក់ក្រខ្ទក់ជាដើមនោះ គេ ឃើញស្លាបដែលស្រោបកាយរបស់វាមានពណ៌ប្រផេះ ឬសម្បុរត្រសក់ ស្រដៀងគ្នានឹងពណ៌ភក់ ឬ មែកឈើដែរ។ ផ្ទុយពីនេះទៅវិញ កាលបើកុកសាបហិចហើរធ្វើដំណើរក្នុងវេហារដ៏ជាទីស្អាតស្រឡះល្អ នោះគេឃើញស្លាបដែលលាតត្រដាងឡើងមានពណ៌សស្កសដូចសំឡី។

វគ្គទី២៖ កុំត្រាប់កុកស ភោគាវសព្វថ្ងៃ ហើរទំអាស្រ័យ ពុំប្លែកប្លែងប្រាណ

មិនថានៅទីណា ពេលណា ទាំងថ្ងៃទាំងយប់គ្រប់តំបន់ កុកសឥតប្រួលប្រែប្រួលផ្លាស់ប្តូរពណ៌ ស្លាបដូចកុកសាបឡើយ។ ពណ៌សដរាបនេះអាចទាញភ្នែកអ្នកទាំងពួង មាន ព្រានបរាជ័យជាដើម ឲ្យក្រឡេកមើលស្គាល់ថាជាសត្វកុកសាប។ មិនចាំបាច់ពិនិត្យយូរផង ការដែលហើរ ដែលទំអាស្រ័យមិន«ប្លែកប្លែងប្រាណ» គឺមិនមានប្លែកគ្រឿងសំគាល់ក្រៅនេះ តែងទទួលផលអាក្រក់ផ្សេងៗមិនខាន ជួនកាលវិនាសអន្តរាយដល់ខ្លួនក៏មាន។

អត្ថបទជំរុំរបស់ភាសិតៈ

អ្នកប្រាជ្ញទូន្មានថា ឲ្យធ្វើតាមកុកសាបវិញព្រោះជា«អំពើប្រពៃ» យើងឃើញថាកុកសាបឆាប់ចេះ ផ្លាស់ពណ៌សម្បុរតាមទីកន្លែង តាមពេលវេលា (ព្រោះពេលយប់ កុកសាបក៏ត្រូវគ្របដណ្តប់កាយដោយ ស្លាបប្រផេះដែរ ដើម្បីកុំឲ្យគេឆាប់ចាប់ភ្នែកទៅរកវាដើម្បីរក្សាខ្លួនឲ្យបានសេចក្តីសុខ គឺជៀសវាងផល អាក្រក់ ឬការអន្តរាយដល់ខ្លួនបាន)។ អ្នកប្រាជ្ញចង់ប្រដៅយើងថាៈ

ក. ឲ្យចេះផ្លាស់ប្តូរប្លកពាក្យតាមកាលៈទេសៈ គឺចេះធ្វើប្លកពាក្យច្រឡំនឹងគេឯងតាមទីកន្លែង នឹងពេលវេលាដែលតាំងនៅ កុំធ្វើឲ្យឆ្គងកុំឲ្យឈឺយកុំឲ្យប្លែកឆ្គោតដាច់គេនោះ កន្លែងណាពេលណាត្រូវ លើកខ្លួនសឹមលើកកន្លែងណា ពេលណាត្រូវការពារខ្លួន យើងត្រូវតែដាក់ខ្លួនដើម្បីរក្សាសេចក្តីសុខ។

កាលបើមានធនធានច្រើននោះ ក៏មិនចេះតែ«ភោគារសព្វថ្ងៃ» គឺបង្ហាញប្លកពាក្យឃើញឆ្គោតជា ដរាបនោះទេ ជាហេតុនាំឲ្យគេជិនប្លក ឲ្យគេស្អប់ ឬពេបជ្រាយនិយាយដើម ពោលគឺនាំតែសៅហ្មងដល់ខ្លួន។

ខ. ឲ្យចេះរៀបចំតែងកាយតាមកាលៈទេសៈ គឺកុំឲ្យភោគារតែសព្វថ្ងៃ ឬភោគារតែគ្រប់កន្លែង ដូច សត្វកុកសនោះ ឧបមាបើនៅស្រុកស្រែចំការរបៀបរៀបចំតែងខ្លួនក៏ល្មមឲ្យស៊ីគ្នានឹងកន្លែងដែលយើងនៅ អាស្រ័យ ដើម្បីកុំឲ្យអ្នកផងបាញ់ភ្នែកមករកយើង ព្រោះតែអាការភោគារនេះ ជាហេតុធ្វើឲ្យគេរិះគន់ ស្អប់ ទាំងខ្លួនក៏មាន។ បើនៅក្រុង ឬត្រូវចូលក្នុង ទីចំណោមធំដុំនោះរបៀបស្លៀកពាក់ក៏មានភាពសមរម្យស៊ីគ្នា នឹងទីនោះ ឬពេលនោះដែរ។

គ. ឲ្យចេះក្លែងខ្លួន ដោយផ្លាស់សំលៀកបំពាក់តាមកាលៈទេសៈ ដើម្បីជៀសវាងភ័យន្តរាយខ្លះបានៈ

ឧទាហរណ៍ៈ ឧបមាដូចយើងជាអ្នកមានទ្រព្យច្រើន ត្រូវធ្វើដំណើរផ្លូវឆ្ងាយដោយកាត់ភូមិ កាត់ព្រៃ ផ្សែនោះ ត្រូវស្លៀកពាក់ខោអាវណាជំនុំជាមធ្យម កុំឲ្យមនុស្សខឹងខូចថាយើងជាមនុស្សមានទ្រព្យសម្បត្តិ ច្រើន ហើយគុំគូនធ្វើបាប។

ទាហានខ្លះ កាលបើធ្វើខ្លួនឲ្យប្លែកជារបៀបអ្នកស្រែហើយ ក៏អាចចូលទៅបន្តនៅក្បែរបន្ទាយ សត្រូវបាន ដើម្បីស៊ើបការផ្សេងៗ ឬក៏ធ្វើឲ្យសត្រូវវិនាសដោយកលល្បិចរបស់ ខ្លួនបាន។ កាលបើផុតពីកន្លែង ឬពេលដែលមានគ្រោះថ្នាក់ហើយ សឹមផ្លាស់សំលៀក បំពាក់តាមធម្ម តាទៅ វិស័យដូចកុកសាប កាលបើផុតពីកន្លែងរកស៊ី ឬកន្លែងដែលមានសត្រូវតែងបៀតបៀនហើយ នោះឥតញញើតទៀតឡើយ នឹងបង្ហាញស្លាបរបស់វា។

សេចក្តីបញ្ចប់ៈ ដើម្បីធ្វើឲ្យជីវភាពរបស់ខ្លួនទទួលនូវសេចក្តីសុខ កុកសាបជាគំរូប្រាប់ថា បើនឹងធ្វើ អ្វីត្រូវពិនិត្យមើលកាលៈទេសៈ គឺធ្វើអ្វីកុំឲ្យឆ្គោតខុសគេជានិច្ចជាកាលដូចកុកសនោះ។ ក្នុង«សុភាសិត សង្គ្រោះ» របស់ព្រះបាទឡាត់ឧត្តមលិខិត សុង ស៊ីវ នោះក៏មានចែងមកហើយដែរគឺៈ«កុំគ្រាប់កុកសគ្មាន ឧបាយ ឲ្យគ្រាប់ប្រាជ្ញប្រាយសត្វកុកសាប រកស៊ីកៀនកោះដោយព្រៃស្លាប់ លាក់ខ្លួនខ្លាចស្លាប់គ្មាន ប្រមាទ»។

១៣. មួយសោតលោកថា កន្លងនឹងផ្កា ស្ថានឆ្ងាយទីនៃហេតុចិត្តចង់ក្រេប ជញ្ជាបក្លិននៃហើរហួសច្រៀតច្រែស្រក

បុប្ផា

ជនខ្លះមានចិត្តចង់ដឹងនូវធម៌វិន័យ ឬច្បាប់ក្បួនតម្រាវវិទ្យាសាស្ត្រផ្សេងៗក៏ស្វះស្វែងជាអចិន្ត្រៃយ៍ រកអ្នកដែលមានប្រាជ្ញាគម្រេះវិជ្ជាមិនថានៅឆ្ងាយ ឬជិត ដើម្បីក្រេបជញ្ជក់យកឪដារសនៃវិជ្ជា វិស័យដូច សត្វកន្លងដែលសង្វាតព្យាយាមហើរសព្វឋានដើម្បីស្តាប់រកបុប្ផា ប្រាថ្នានឹងក្រេបជញ្ជក់យកជាតិនូវក្លិននៃ ផ្កាទាំងឡាយនោះឯង។

១៤. លោកថាដែកផង ហៅរឹងកន្លងគេដុតដុំប្លាស្ទិកសកោសជាការ តាមចិត្តប្រមាណ ពុំដែលនឹងមានប្រកែកឡើយ

ឈា

ដែកហើយហៅរឹង គង់តែដុតឲ្យក្តៅទៅដំកើតជារាងពេញថៅ កាំបិតតាមចិត្តប្រាថ្នាបាន ចំណែក មនុស្សពាលដែលមានចិត្តរឹងរូសប្រទូស្តយោរយោនោះ វារឹងលើសពីដែកទៅទៀត គេមិនអាចប្រដៅវាឲ្យ ទៅជាល្អតាមចិត្តប្រាថ្នាឡើយ។

ដូច្នេះហើយបានជាមាតាបិតាគ្រូអាចារ្យទាំងឡាយ ខ្វល់ខ្វាយយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងការហ្វឹកហ្វឺន ប្រៀនប្រដៅកូនចៅដែលកំពុងនៅក្មេងតូចល្មមនឹងកាច់បង្វិកបង្វែរ បំបែរ បំបត់ ពត់វាឲ្យចូលក្នុងផ្លូវល្អ បាន តែបណ្តែតបណ្តោយឲ្យវារឹងភ្លឺធ្វើតាមអំពើចិត្តហើយ នោះមិនលែងឡើយ វានឹងចូលក្នុងពួកអន្ធពាលដែលគេមិនអាចនឹងផ្សាំង នឹងបំពត់វាឲ្យបានល្អបានឡើយ។

សុភាសិតផ្សេងៗ

១៥. ទំពក់វាទៅ ទើបញ្ឆៅវាជ្រុះ

ទំនងតែង

សេចក្តីផ្តើម៖ «ទំពក់វាទៅ ទើបញ្ឆៅវាជ្រុះ» សេចក្តីយ៉ាងខ្លីនេះមានអត្ថរសយ៉ាងសំខាន់ ដើម្បីនឹង ញ៉ាំងចរិយាជនណាដែលខ្ជិលទំន់ក្នុងកិច្ចការសព្វសារពើ កុំឲ្យដេកចាំតែព្រេងវាសនាជូនផលឲ្យ។

អត្ថានុប្បវេសន៍ភាសិត៖

បើយើងចង់បានផ្លែជ្រៅ ដែលនៅជាប់នឹងសណ្តាន់នៅឡើយ យើងត្រូវខ្វល់ខ្វាយរកទំពក់ទៅថ្នក់ ទាញយកមកទើបវាជ្រុះ ដើម្បីយកមកធ្វើជាចំណីរបស់យើង។

បើនៅតែស្ងៀមអង្គុយចាំឲ្យផ្លែជ្រៅជ្រុះមកតែម្តងនោះ កុំសង្ឃឹមថានឹងបានអាស្រ័យ មុខជា«អង្គុយ លេបទឹកមាត់» ហើយ។

អត្ថាបដិរូបរបស់ភាសិត៖

ផ្លែជ្រៅដែលយើងចង់បាននេះ គឺគេចង់និយាយពីផល ឬបំណងអ្វីមួយដែលយើងប្រាថ្នា នឹងឲ្យ បានសម្រេចមកយើង។ យើងមិនមែនដេកចាំឲ្យផលនេះវាភ័យមករកយើងទេ គឺត្រូវតែខំប្រឹងប្រែងខ្លះខ្មែង

ប្រើកម្លាំងកាយ ឬកម្លាំងចិត្តដើម្បីទៅផ្គត់ផ្គង់យកផលនោះ វិស័យដូចគេខំខ្វះខ្វែងធ្វើទំពក់រួចហើយ ខំផ្គត់ផ្គង់យកផ្លែឆ្នោតជាចំណី។

ឧទាហរណ៍: ១. កូនសិស្សដែលប្រាថ្នាចង់បានសញ្ញាបត្រអ្វីមួយនោះ ត្រូវប្រឹងប្រែងរៀនសូត្រឲ្យណាស់ ព្រោះចំណេះដែលបានពីការខំនេះហើយជាទំពក់យ៉ាងមាំ ដើម្បីទៅផ្គត់ផ្គង់ការយកសញ្ញាបត្រ។

២. មាតាបិតាទាំងឡាយ បើចង់រកករិយាឲ្យកូនប្រុសតាមច្បាប់នោះ ត្រូវតែគិតគូរខ្វះខ្វែងរកគេងឲ្យជួយស៊ើបសួរ ចូលទៅដណ្តឹងដល់ម៉ែឪខាងកូនស្រី។ បើមិនដូច្នោះទេ កូនស្រីអ្នកមានពូជពង្សមិនងាយនឹង «ជ្រុះ» ដោយងាយទេ ទាល់តែមានទំពក់ទៅ ទើបជ្រុះមក កុំសង្ឃឹមថាគេនឹងលើកកូនឲ្យដោយងាយនោះ។

៣. ប្រទេសកម្ពុជា ដែលបានឋានៈជាដ្ឋានករាជ្យនេះ ក៏មិនមែនបានមកដោយ គ្មានការយក «ទំពក់ទៅផ្គត់» ដែរ។ ចុះអ្វីជាទំពក់នេះ? គឺគ្មានអ្វីក្រៅពីការប្រឹងប្រែងរបស់សម្តេចព្រះបិតាឯករាជ្យជាតិទេ។ ព្រះអង្គទ្រង់ប្រើព្រះរាជនយោបាយដ៏ត្រឹមត្រូវធ្វើជាទំពក់ ដើម្បីទៅផ្គត់ទាញយកឯករាជ្យជូនប្រទេសជាតិ។

សេចក្តីបញ្ចប់: បើចង់ឲ្យបានផលអ្វីមួយ ដូចសេចក្តីបំណងយើងកុំនៅស្ងៀមឲ្យផលរត់មករកនោះ ត្រូវចាំឲ្យជាក់ថា: «បើចង់ស្រួចដូចបន្លា ត្រូវតែឧស្សាហ៍ដុសដៃកដុល ទោះមានកុសលអកុសល កុំចាំសេសផលនោះជួយជូន»។

១៦. ម្តៅៗ យកជ័រជ្រៅមកត្បៀតត្បៀក

ជ័រជ្រៅវាស្អិតជិតជាប់សាច់ពិបាកលាងណាស់ ហេតុនេះ គប្បីជៀសវាងកុំឲ្យជ័រជ្រៅប្រឡាក់បាន។ ភាសិតនេះមានន័យថា នៅសុខៗ ម្តេចក៏ទៅយកកិច្ចការណាមួយដែលដល់ទីបំផុត វាហុចផលអាក្រក់ឲ្យ នាំឲ្យពិបាកចិត្ត ពិបាកគិត ពិបាកកាយឥតមានចំណេញអ្វីដល់ខ្លួនសោះ គឺនាំតែនឿយខ្លួនអសាធិការ។

ដូចយ៉ាងរ៉ាប់រងធានាអ្នកជាប់ចោទពីបទណាមួយ ឬទទួលបញ្ញើអ្នកណាមួយ ដល់ថ្ងៃក្រោយមកទៀត ទើបដឹងថាជាប់ចោទ ឬក៏ទទួលក្មេងណាមួយមកចិញ្ចឹម បង្កើតហេតុឲ្យទាស់ទែងខ្វែងគំនិតប្តីប្រពន្ធចងៗ កាលបើឃើញផលអាក្រក់ដុសឡើងវេលាណា ទើបលាន់មាត់ទាំងស្តាយហើយខ្មាញ់ក្នុងចិត្តផងថា: «ម្តៅៗ យកជ័រជ្រៅមកត្បៀតត្បៀក»។

កាលបើដឹងដូច្នេះហើយ ក្នុងការអ្វីក៏ដោយមុននឹងទទួលធ្វើ គប្បីពិនិត្យពិចារណារកហេតុផលជាមុនដរាប ឲ្យយល់ជាក់តើនឹងបានសុខ ឬទុក្ខទៅថ្ងៃក្រោយ។

១៧. ឆ្កែខាំឲ្យរកម្ចាស់ គោឆ្កិះឲ្យរកនាយ

ទំនងតែង

សេចក្តីផ្តើម: បើទុកជាធ្វើត្រូវក៏តែងធ្លាក់ក្នុងផ្លូវខុសវិញដែរ ជនណាដែលធ្វើអ្វីមិនពិចារណាឲ្យជ្រៅជ្រះ មិនចេះអត់សង្កត់ចិត្តរំលត់ក្តីមោហៈ។ ការដែលយក «កំហល់ទល់កំហែង» គឺខំច្រឡោតមិនគិត

មុខគិតក្រោយ តែងបង្កើតទុក្ខទោសដល់ខ្លួនជាញឹកញយ ដូច្នេះហើយបានជាបូរណាចារ្យទូន្មានថា៖ «ឆ្កែ ខាំឲ្យរកម្ចាស់ គោឆ្កឹះឲ្យរកនាយ» ដែលជាភាសិតសន្មត់ថាជាច្បាប់ទូន្មានខ្លួនបាន។

អត្ថានុប្បវេណីភាសិត

ឯឆ្កែ និងគោនោះវាមានម្ចាស់។ កាលបើឆ្កែវា«ខាំ» ឬគោវា«ឆ្កឹះ» កុំទៅវាយដំវា ឬសម្លាប់វា ព្រោះ ជាសត្វមានម្ចាស់។ កាលបើម្ចាស់សត្វនេះដឹងថា យើងវាយសត្វគេនោះ គេត្រឡប់ជាស្ដីបន្ទោសយើង វិញ ឬបើវាយសត្វទាល់តែបែកបាក់ ឬទាល់តែស្លាប់ផង នោះនឹងសងសោហ៊ុយគេពេញទី។

ដូច្នេះកាលបើឆ្កែខាំ ឬគោឆ្កឹះ តោងរកម្ចាស់ឲ្យគេជួយរកថ្នាំបិទ ឬជួយចេញសោហ៊ុយថ្លៃការថែ ស្នាមរបួសនោះ ដោយអ្នកម្ចាស់សត្វនេះប្រហែសមិនបានឃ្លំមាត់ឆ្កែ ឬចងគោឲ្យជាប់ ឬមិនបានចងគោ ឲ្យមាំ ឬបង្ខាំងវាទុកក្នុងក្រោលខ្លួន។

អត្ថបដិរូបរបស់ភាសិត

កាលបើមានរឿងនឹងកូនក្មេង ដោយវាប្រមាថក្នុងការផ្សេងៗ (ធ្វើឲ្យឈឺចិត្ត ឬធ្វើឲ្យមានស្នាម របួស) នោះត្រូវរកឪពុកម្តាយ ឬគ្រូអាចារ្យ ឬអ្នកដែលទទួលភារៈគ្រប់គ្រងវា ឬជេរស្ដីប្រដៅ ដើម្បីផ្សះផ្សាយ នេះ។ សូម្បីតែបាវព្រាវរបស់គេក៏តោងរកនាយចៅហ្វាយវាឲ្យជេរស្ដីប្រដៅដែរ។

បើមានភ្នាក់ងារក្រសួងណាមួយប្រមាទមើលងាយ ដោយអាការៈផ្សេងៗ នោះត្រូវរកនាយ ចៅហ្វាយភ្នាក់ងារនោះឲ្យជួយផ្សះផ្សារ លប់លាងរឿងហេតុទាំងសងខាង គឺឲ្យស្រួលចិត្តទាំងអ្នកទទួល រងគ្រោះ ស្រួលចិត្តទាំងអ្នកប្រព្រឹត្តល្មើស វិស័យដូចរកម្ចាស់សត្វ ឲ្យរកថ្នាំបិទរបួស ហើយឲ្យប្រយ័ត្នកុំ លែងសត្វកាចឲ្យខាំឲ្យឆ្កឹះគេទៀតដែរ។

ភាសិតនេះមានន័យទូលំទូលាយផ្សេងទៀតថា បើព្រឹត្តិការណ៍អ្វីមួយ ឬរឿងហេតុអ្វីមួយកើតឡើង ហើយ ត្រូវស្រាវជ្រាវរកបុព្វហេតុដែលនាំឲ្យកើតជារឿងនោះឡើង ដើម្បីខំប្រឹងប្រែងផ្សះផ្សាររំលត់នូវបុព្វ ហេតុនោះ កុំឲ្យរឿងហេតុរាលដាលវែងឆ្ងាយទៅទៀត។

១៨. ជាងមិនកើតទៅបន្ទោសដែក

កាលបើធ្វើការអ្វីមួយ មិនបានផល មិនបានល្អ គេតែងតែរករឿងដោយស្រាយនាយអោយថាដូច្នេះ ថាដូច្នោះ ឬក៏ថាមានឧបសគ្គនេះ នោះបណ្តាលឲ្យធ្វើការមិនស្រួលឲ្យខូចការអស់ដើម្បីសំរាលទោស របស់ខ្លួន ដើម្បីកុំឲ្យអ្នកដទៃគេបណ្តុះបង្ហាត់ថាខ្លួនមិនកើត មិនប្រសប់ មិនវៃ មិនចេះ វិស័យដូចជាងដែក កាលបើធ្វើកាំបិទមិនស្មើមុខ មិនសូវមុត ឬមិនសមរាង ថាមកពីដែកមិនសូវសុទ្ធដែរ។

ឧទាហរណ៍៖ ១. សិស្សប្រឡងមិនជាប់ ថាមកពីថ្ងៃនោះស្អប់គ្រូហៅសរសេរតាមសូត្រមិនច្បាស់ ឬក៏ថាមកពីពេលវាខ្លី រៀនមិនបានសព្វគ្រប់។

២. មេចុងកៅដាំបាយមិនបានឆ្អិនល្អ ថាមកពីអង្ករមិនសូវល្អ។ បើម្ហូបមិនឆ្ងាញ់ ថាមកពីឧសមិន សូវស្ងួត ភ្លើងមិនឆេះ។ល។

១៩. មានបាត់មិត្ត ឥតអ្នកជាដៅក្រែកក្រោធយោរយៅ រមែងបាត់អង្គ

វគ្គទី១៖ មានបាត់មិត្តឥតអ្នកជាដៅ

នរណាដែលមាន៖ គឺមានចិត្តរឹងក្លឹងរឹងបឹងចេសកម្រព្រមព្រៀងទោរទន់ធ្វើតាមមតិ ឬពាក្យទូន្មាននៃអ្នកដទៃ អ្នកនេះឯង រមែងតែង «បាត់មិត្ត» គឺគ្មានមិត្តចង់មូលចូលគំនិតជាមួយ ឬបើមានមិត្តមកហើយ ក៏មិនលែងបាក់បែកគ្នាមិនខាន ព្រោះសេចក្តីមាននេះធ្វើឲ្យខូចខាតការសាមគ្គីរវាងគ្នានឹងគ្នា។

ដែលថា«ឥតអ្នកជាដៅ» គឺបើមានហើយកុំថាឡើយ បាត់តែត្រឹមមិត្តសម្លៀកបំពាក់ប្អូនសាច់សាលាហិតដែលជាពូជអម្បូរជាមួយ ក៏មិនចង់មូលគំនិតរួមចិត្តយកធ្វើជាគ្នាដែរ។

វគ្គទី២៖ ក្រែកក្រោធយោរយៅ រមែងបាត់អង្គ

មនុស្សខឹងខ្លាំង ពាលកំណាចកាចហួសប្រមាណ បំពាបំពានគ្មានថយចិត្តគំនិតរឹងរូសប្រទូស្ត ខឹងយោរជេរបញ្ឆោតខុសច្បាប់ទម្លាប់នោះរមែងបាត់អង្គ គឺតែងវិនាសខ្លួន ស្លាប់ខ្លួនថ្ងៃណាមួយពីព្រោះពួកសាហាវកំណាចនេះជាទីគំនុំ ជាទីសំអប់របស់ពួកជនទាំងឡាយ។

២០. អ្នកមានកុំអាលអរ អ្នកក្រកុំអាលភ័យ

«អ្នកមានកុំអាលអរ អ្នកក្រកុំអាលភ័យ» ជាពាក្យព្រងតែងឮជាលំដាប់មកសំរាប់ដាស់តឿន ជនានុជន ទាំងអ្នកមាន ទាំងអ្នកក្រឡប្រុងប្រយ័ត្នក្នុងការខ្លះខ្លែងរកទ្រព្យសម្បត្តិ ហើយនឹងក្នុងការរក្សាធនធានដែលខ្លួនមានហើយ។

ក្នុងវគ្គទីមួយលោកពោលថា «អ្នកមានកុំអាលអរ» គឺលោកប្រដៅអ្នកមានទ្រព្យ សម្បត្តិ ឲ្យចេះព្រួយបារម្ភក្នុងការថែរក្សាធនធាន ព្រោះអ្នកមានទ្រព្យខ្លះ ដោយអាងថាខ្លួនមានបរិបូណ៌ហើយ ក៏ធ្វើព្រងើយកន្តើយពុំគិតគូរនឹងរកទ្រព្យ សំចៃតទៅទៀត ពុំខ្លាចក្រែងដល់គ្រាប្រាកដ នឹងមានអាសន្នអន្តរាគមន៍ហើយគិតតែត្រេកអរហ៊ឺហា វាយឫក លើកកំពស់ ជួនកាលពុំមានចិត្តមេត្តាករុណាដល់អ្នកកំសត់ទុគ្គតឡើយ ម្ល៉ោះហើយអ្នកក្រតែងពោលជាពាក្យផ្ដន្ទាថា៖ «អ្នកមានកុំអាលអរ ក្រែងធ្លាក់ក្រទៅថ្ងៃក្រោយ»។

វគ្គទីពីរលោកថា«អ្នកក្រកុំអាលភ័យ» ពាក្យនេះបានសេចក្តីថា បើជនណាក្រហើយ មិនត្រូវព្រួយចិត្តអស់សង្ឃឹមគិតថាខ្លួននឹងក្រមួយជីវិតឡើយ ត្រូវគិតថា ថ្ងៃណាមួយមុខជានឹងបានប្រទះលាភអ្វីម្យ៉ាង។ ពាក្យព្រងនេះលោកចង់ទុកមកសម្រាប់សំរាលចិត្តអ្នកខ្សត់ទុគ្គត កុំឲ្យមានទុក្ខភ័យពេកនឹងការក្រីក្ររបស់ខ្លួន ហើយសម្រាប់កំឡាទឹកចិត្តអ្នកក្រឡខំធ្វើការរកស៊ីឲ្យពេញកម្លាំងឡើង។

យើងក៏បានដឹង បានឃើញជាញឹកញយណាស់មកហើយ ថាមនុស្សខ្លះមានភោគសម្បត្តិច្រើនប្រហែលទ្រព្យមហាសេដ្ឋីមួយ មិនយូរប៉ុន្មានគាប់ជួនមានសេចក្តីអកុសលមកផ្ដល់កាយ ទ្រព្យនោះក៏រលាយខ្ចាយខ្ចាត់ រសាត់បាត់សូន្យទាំងកិត្តិយសកេរ្តិ៍ឈ្មោះផង។ មានមនុស្សខ្លះទៀត ខ្សត់ខ្សោយដោយទ្រព្យធនធាន គ្មានអ្វីជាទីពឹងទីបង្អែកសោះ ប៉ុន្តែក្រោយមក ស្រាប់តែបានងើបរួចពីក្រលំបាក ទៅជាមានមុខមានមាត់មួយនឹងគេ ដោយអ្នកនោះឯងព្យាយាមធ្វើការចេះសំចៃទុក នេះជាប្រការមួយ ខ្លះទៀតក៏កើតមានបានដោយសារសំពាយព្រងរបស់ខ្លួន នេះប្រការពីរ(ដូចយ៉ាងអ្នកក្រខ្លះត្រូវឆ្ពោះជាតិជាដើម)។

អ្នកមានទ្រព្យទាំងឡាយអើយត្រូវចាំថា «កើតជាមនុស្សនេះ ដូចការទះវិលត្រូវគ្រប់គ្នា ជួនកាលត្រូវគេ លែងអាត្មា...» ពោលគឺកុសល និងអកុសលជាការមិនទៀងទាត់ ក្នុងពេលនេះខ្លួនជាអ្នកមានទ្រព្យ ក្នុង ពេលក្រោយគេនឹងមានទ្រព្យវិញក៏មិនដឹង កុំអាងតែខ្លួនមានធនធានហើយ ក៏ចេះតែសប្បាយរីករាយ ពុំ មានចិត្តអាសូរ ករុណាដល់អ្នកក្រីក្រលំបាកនោះ។

ឃើញគេក្រកុំមើលងាយគេ ព្រោះក្រែងថ្ងៃក្រោយ ខ្លួនឯងធ្លាក់ក្រវិញនឹងបានទទួលសេចក្តីផ្ដន្ទា ច្រើន។ ចំណែកអ្នកក្រវិញ ត្រូវចាំថា «ការរស់នៅ គឺជាការប្រយុទ្ធមួយ» ដូច្នេះត្រូវក្រោកឡើង កុំរុញរាម្មីម្នា តយុទ្ធនឹងការលំបាកដើម្បីឲ្យមានជ័យជំនះយ៉ាងថ្លៃថ្នូរ ដោយចេះប្រឹងបំរះឲ្យផុតភ័យពីក្តីក្រ។

២១. កុំពត់ស្រឡៅ កុំប្រដៅមនុស្សខូច

ស្រឡៅជាឈើម្យ៉ាង ដែលគេមិនអាចនឹងបំពត់ ឬបង្កោងតាមបំណងបានឡើយ។ លោកថា កុំពត់ ស្រឡៅដូច្នេះ ព្រោះជាការនាំឲ្យខាតពេលតែកម្លាំងឥតអំពើ។

ដរាបណា ដែលស្រឡៅនេះគេបំពត់មិនបាន ដរាបនោះមនុស្សខូចមនុស្សពាល ក៏គេបំបែរបំបត់ បំពត់វាឲ្យចូលផ្លូវល្អមិនបានដែរ វាមិនទោរទន់ទៅបានដោយសេចក្តីទូន្មានរបស់អ្នកល្អទេ ព្រោះកម្លាំង ពាលនេះ វាដូចផ្ទុះចុះចាប់ក្នុងចិត្តវាពីកំណើតមកហើយ។ គេពិបាកនឹងវាយដែកគោលច្រេះ ឬរៀបឲ្យ ចូលក្នុងសាច់ឈើ យ៉ាងណាមិញមនុស្សខូចវិញក៏ពិបាកនឹងណែនាំវាឲ្យចូលផ្លូវល្អដែរ។ ក្នុងច្បាប់កូនចៅ លោកក៏បាននិយាយដែរត្រង់ការពិបាកនឹងប្រដៅពួកពាលនេះ លោកថា: «វិពាលប្រទូស្ត ប្រទះរឹងរូស ពុំ លុះប្រដៅ រឹងលើសពីដែក និងដំរីនៅ ដោយអ្នកកម្ដៅ កម្លាំងមោហោ»។

២២. ត្រក់ៗ អ្នកស្រុកមើលងាយ រលាស់គូថខ្លាយ មានឪតមានភាន់

អ្នកខ្លះមានតំរិះវិជ្ជា ឬសំដីថ្វីមាត់ស្អាតពូកែ ប៉ុន្តែធ្វើឫកពាកិរិយាត្រក់ៗ មិះៗ ញើបៗ ហាក់ដូចជា គ្មានចេះគ្មានដឹងអ្វីសោះ ដោយហេតុនេះអ្នកផងក៏មើលងាយ លុះពេលវេលាដល់ហើយ អ្នកនោះឯងក៏ « រលាស់គូថខ្លាយ » គឺសម្តែងចំណេះវិជ្ជា ឬបញ្ចេញសម្តីថ្វីមាត់យ៉ាងជំនាញ «មានឪតមានភាន់» គឺមាន របៀបបែបបទប្រាកដច្បាស់ ធ្វើឲ្យអ្នកផងទាំងពួងស្ងើចសរសើរកោតក្រែងរអែងចិត្ត លែងហ៊ាន មើលងាយទៅទៀត ហើយក៏ទៅជាទីទុកចិត្ត ជាទីរាប់អាននៃជនទាំងឡាយទៅ។

២៣. ដំរីសារស្លាប់ យកចង្កេះចាំង

ទំនងតែង

សេចក្តីផ្តើម: កំហុសដែលបានប្រព្រឹត្តហើយ មិនងាយនឹងបិទបាំងឲ្យជិតឡើយ ដូច្នេះហើយ បានជា គេតែងតែនិយាយចំអកឲ្យអ្នកប្រព្រឹត្តខុសថា: «ដំរីសារស្លាប់ យកចង្កេះចាំង»។

អត្ថានុប្បវេណីស្ថិត:

ដំរីសារ គឺដំរីដែលធំដល់កំណត់។ កាលបើដំរីនេះស្លាប់ គេមិនអាចនឹងបិទបាំងសាកអស្ចុក ឬក្លិន អាសោចន៍របស់វាជិតដោយយកចង្កេះមួយទៅប្រើការបានឡើយ ព្រោះចង្កេះមានទំហំតូចជាងឆ្វាយណាស់។

អត្ថបទជំរុំរបស់ភាសិត:

ជំរើសារស្លាប់ គឺកំហុសអ្វីមួយយ៉ាងធំ។ យកចង្កេះចាំង គឺប្រើមធ្យោបាយណាមួយដែលរាក់។ ទៅ បិទបាំងលុបលាងកំហុសចេញ។ ដរាបណាក៏មិនអាចបាំងនូវកំហុស ឬចំហាយអាក្រក់នៃរឿងរ៉ាវដែល បានប្រព្រឹត្តមកហើយនោះដែរ។

ឧទាហរណ៍: កាលពីយូរឆ្នាំណាស់មកហើយ មេឃុំមៀនបានឃុំយ៉ាងនាយស៊ី ដែលប្រព្រឹត្តបទ ល្មើសដោយទាន់ជាក់ស្តែង។ នាយស៊ីនេះកាលពីថ្ងៃមុនមានរឿងទាស់ទែងនឹងមេឃុំនោះឯង។ ក្នុងវេលា រាត្រីស្ងាត់ មេឃុំមៀនចូលទៅក្នុងបន្ទប់រករឿងរាយនាយស៊ីតែពីរ បីដំបង ស្រាប់តែស្លាប់ភ្លាម។ ដើម្បីបិទ បាំងកំហុសដោះខ្លួនឲ្យរួចពីទោសភ័យ នោះមេឃុំកំណាចក៏ដោះអារនាយស៊ី រួចចងកខ្មោចយ៉ាងតឹង ភ្ជាប់ទៅនឹងជើងតុក្នុងបន្ទប់នោះ តើមេឃុំគេចកែរបំបាំងឯណានឹងជិត បើគេដឹងថាខ្លួនឯងជាអ្នកកាន់កូន សោរបន្ទប់ បើពេទ្យពិនិត្យឃើញសាច់នាយស៊ី ជាំដោយដំបង ហើយគ្មានទំនងនឹងជឿថាចងកខ្លួនឯងផ ង។ រឿងប៉ុន្តែជំរើសារ យកឯការតូចប៉ុន្តែចង្កេះទៅបំបាំងកុំឲ្យស្តេច។ កាលបើបានធ្វើឃាតកម្មយ៉ាងស្តែង ដូច្នេះហើយ មេឃុំមៀនភ័យខ្លាំងខ្លាចជាប់គុក ក៏យកឯចេកមួយស្នង និងខ្នុរពីរទៅជូនចៅក្រមឲ្យគេជួយ។ នរណានឹងជួយរួច បើទោសឯងប៉ុន្តែជំរើសារ ហើយយកចង្កេះទៅបំបាំងនោះ គប្បីណាស់ជួលមេធាវីត ក្តីទៅគ្រាន់សង្ឃឹមថានឹងបានរួចខ្លួនខ្លះ!

សម្គាល់: ក. ជំរើសារស្លាប់នេះ សំដៅយកកំហុសណាមួយយ៉ាងដូចសម្លាប់គេ ឬនគរ ចាប់ស្រីមិន ទាន់គ្រប់ការ.... សរុបទៅគឺបទល្មើសទាំងឡាយដែលអាចធ្វើលើអ្នកដទៃដល់ជាប់គុកជាទម្ងន់បាន ក្នុង ច្បាប់តុលាការកំហុសនេះមិនងាយនឹងលុបលាងបានដោយងាយទេ ដូច្នេះកាលបើដឹងថា អំពើអាក្រក់ ទាំងឡាយពិបាកនឹងបិទបាំងហើយ វាតែងហុចទុក្ខទោសមកដល់វិញ ត្រូវតែចៀសវាងឲ្យផុត កុំប្រព្រឹត្ត ឲ្យសោះទើបប្រសើរជាង។

តែបើបានជាផ្តល់ឆ្លើយឆ្លាក់ខ្លួនគ្របក្នុងកំហុសធំនេះហើយគប្បីរិះរកកលឧបាយយ៉ាងចំណាន ដើម្បីឲ្យមានកម្លាំងទប់ទល់កុំឲ្យជាប់កូនបាន ពោលគឺធ្វើដូចម្តេចកុំឲ្យគេចំអកបានថា: «ជំរើសារស្លាប់» ទៅ យកឯ«ចង្កេះមកចាំង»។

ខ. ម្យ៉ាងទៀតពាក្យចាស់នេះសម្រាប់និយាយចំអកឡកឲ្យជនណាដែលមានញាតិដៅប្រព្រឹត្តខុស ជ្រងោរហើយ ខំនិយាយដោះស្រាយនាយអាយដើម្បីលាក់លៀមលុបលាងកំហុសនោះ ដូចយ៉ាងឪពុក ម្តាយខ្លះ ខំបិទបាំងកូនស្រីដែលមិនមានកិរិយានូវជាស្រីគ្រប់លក្ខណៈ តើបិទបាំងដោយសំដឹងណាជិត បើកំហុសនោះវាធំហើយ ចាយក្លិនអសោចន៍បីដូចជំរើសារស្លាប់ទៅហើយនោះ!

២៤. ដំបៅមិនឈឺ យកឈឺចាក់

បើទុកជាដំបៅមិនឈឺក៏ដោយ កាលបើគេយកឈឺទៅចាក់ផ្តុះវា មុខជាចេញឈាមកើតហើមដែរ ពោរសាច់ឈឺចាប់ជាមិនខាន។

ចំណែករឿងរ៉ាវណាមួយដែលមានមកហើយ បើទុកជាមិនបង្កើត សេចក្តីឈឺចាប់យ៉ាងណាក៏ដោយ កាលបើគេចេះតែរករឿងចាក់ដោតផ្អឹះកកាយដោយពាក្យសម្តី ឬអាកប្បកិរិយាផ្សេងៗ នោះរឿងនេះនឹងរាលដាល កើតជាជំនឿចាប់ជាមិនខាន។

២៩. គោដំបៅខ្នង ភ្នែកហើររំលង រំសាយកន្ទុយ

ទំនងតែង

សេចក្តីផ្តើម: ដើម្បីធ្វើឲ្យយើងចេះសង្កេតលក្ខណៈរបស់ពួកទុដ្ឋិនដែលតែងតែប្រើអាកប្បកិរិយាផ្សេងៗ ដើម្បីលាក់ពុតកំហុសរបស់វា បុរាណបណ្ឌិតបានចងជាភាសិតទុកមកថា: «គោដំបៅខ្នង ភ្នែកហើររំលង រំសាយកន្ទុយ»។

អត្ថានុប្បវេណីរបស់ភាសិត:

កាលបើមានដំបៅខ្នងហើយ គោតែងតែស្រៀវជានិច្ចខ្លាចក្រែងភ្នែកទំចឹកចោះ ម្ល៉ោះហើយ កាលបើឃើញភ្នែកហើររំលងពីលើក៏តាំង «រំសាយកន្ទុយ» លើកកន្ទុយត្រូវចុះឡើង ដើម្បីការពាររាងបិទបាំងដំបៅ មិនឲ្យភ្នែកចុះទំលើខ្នងនាំឲ្យប៉ះពាល់ដល់ដំបៅ។

អត្ថាបដិវេណីរបស់ភាសិត:

ក. ជនណាដែលបានប្រព្រឹត្តបទអាក្រក់ ឬកំហុសអ្វីមួយ តែងតែបិទបាំងអំពើកំលាមករបស់ខ្លួនទាំងនោះ ដើម្បីចៀសវាងពាក្យនិន្ទា ដោយដាមរបស់គេ តែបើគាត់ជូនជាមាន «សត្វភ្នែកមួយហើររំលងខ្លួន» ពោលគឺមានពាក្យណាមួយដែលនិយាយទៅហើយមានទំនងទាក់ទងនឹងរឿងរ៉ាវដែលខំលាក់លៀមនោះ អ្នកនោះឯងរមែងតែងនឹងស្រៀវ រអៀសខ្លួនជាដរាប បើមានប្រើអាការៈផ្សេងៗ ដូចជាខំនិយាយពង្វាងបង្វែរកែសេចក្តីឲ្យបានល្អដល់ខ្លួន ដើម្បីកុំឲ្យប៉ះពាល់«ដំបៅ» ខ្លួន ហើយកុំឲ្យគេសង្ស័យថាខ្លួនមានកំហុសអ្វី? វិស័យដូចគោខំ «រំសាយកន្ទុយ» ដើម្បីជាកិច្ចរាំងការពារដំបៅនឹងភ្នែកដែរ។

ខ. ក្នុងបញ្ហានេះ គេអាចយល់បានថា: ភ្នែកជាសត្វដែលតែងតែស្វែងរកចោះចឹកដំបៅ ឬគំរង់កាលបើឃើញគោរំសាយកន្ទុយហើយ ក៏អាចដឹងភ្លាមថា គោមានដំបៅជាដាច់ខាត។ ភ្នែកនេះមានការប្រៀបធៀបទៅនឹងភ្នាក់ងារ នៃក្រុមស៊ើបអង្កេតរកពួកទុដ្ឋិន។ ពួកទុដ្ឋិននេះ ដោយខ្លួនឯងជាអ្នកមានដំបៅ ស្រេចទៅហើយ ក៏តែងតែប្រើអាកប្បកិរិយាផ្សេងៗ ដើម្បីបិទបាំងកំហុសខ្លួន ជាហេតុធ្វើឲ្យគេយល់ជាក់ថា មានប្រើកិរិយាលាក់ដំបៅជាប្រាកដ។ ដូច្នេះគេអាចនឹងស្គាល់បានដោយងាយនូវពួកគោដំបៅខ្នង ឬពួកមនុស្សលាក់កំហុសឯង។

ឧទាហរណ៍បញ្ជាក់:

ភរិយាមន្ត្រីម្នាក់តែងលួចលាក់លេងបៀ នៅក្បែរផ្ទះខ្លួនរាល់ពេលដែលប្តីចេញទៅធ្វើការ។ ថ្ងៃមួយភ្ញៀវម្នាក់មកលេងផ្ទះមន្ត្រី ហើយនិយាយលេងពីនេះពីនោះទៅ ស្រាប់តែធ្លាក់ដល់សំដីមួយថា: «ខ្ញុំឮថា នៅជិតផ្ទះលោកនេះមានគេលេងបៀច្រើន ខ្ញុំកោតហើយគេអាចអង្គុយលេងវាស់ៗល្ងាចបាន មិនចេះឈឺខ្នងឈឺចង្កេះ»។ ឯភរិយាមន្ត្រីដែលរអៀសខ្លួន ព្រោះមានដំបៅស្រេចមកហើយ ក៏តាំងឆ្លើយតបភ្លាមតាំងពីផ្ទះបាយមកថា: «យីលោកបានដំណឹងពីណាថានៅជិតនេះ មានលេងបៀនោះ ម្តេចក៏ខ្ញុំនៅជិតនេះមិន

ដឹង នរណាអើយចេះតែនិយាយផ្ដេសផ្ដាស សំអុយឈ្មោះគេយ៉ាងនេះ!»។ នេះហើយជាសំដីស្រីអ្នក
ល្បែងដែលមានកំហុស «គោរំសាយកន្ទុយ» បិទបាំងរាំងរាការពារកុំឲ្យគេឃើញដំបៅខ្លួន។

សេចក្ដីបញ្ចប់: បញ្ហានេះបង្ហាញឲ្យរៀនសង្កេតរកសេចក្ដីពិត គឺប្រាប់ថានរណាដែលមានដំបៅក្នុង
ខ្លួនហើយ មិនងាយនឹងលាក់លៀមឲ្យបានជិតឡើយ។

២៦. គេខុសកុំអាលអរ គេសាទរកុំអាលអូត

វគ្គទី១៖ គេខុសកុំអាលអរ

កាលបើឃើញគេប្រព្រឹត្តអ្វីខុស កុំអាលអរព្រោះក្រែងថ្ងៃណាមួយកំហុសនឹងធ្លាក់មកលើខ្លួនវិញ។
កាលបើឃើញគេខុស គប្បីយកកំហុសនោះមកពិចារណាព្រិះរិះរកហេតុផលឲ្យឃើញ ដើម្បីជាគតិនាំ
យើងឲ្យជៀសវាងបាននូវកំហុសនោះ ឬបើពុំនោះសោតទេ គប្បីដាស់តឿនពន្យល់អ្នកប្រព្រឹត្តខុសឲ្យកែ
ប្រែគំនិតមារយាទចេញ ដើម្បីសេចក្ដីចម្រើនដល់មនុស្សជាតិ។

វគ្គទី២៖ គេសាទរកុំអាលអូត

កាលបើឃើញគេសាទរ គឺត្រេកអររួសរាយរាក់ទាក់មករកយើងនោះ កុំអាលអូតសរសើរភ្លាម
ព្រោះមានមនុស្សខ្លះសំដីល្អរាក់ទាក់មែន តែចិត្តគ្មានស្មោះស្ម័គ្រស្អាត ជួនកាល គេប្រើវាចាចរិយា
រាក់ទាក់ ដើម្បីជាផ្នាកយកផលប្រយោជន៍របស់គេក្នុង ការផ្សេងៗ។

ដែលនឹងអូតសរសើរថាពួកគេ ល្អកណ្ដែកតែពិនិត្យសង្កេតក្នុងពេលក៏យូរ។ កាលបើសង្កេតឃើញ
ច្រើនដងច្រើនគ្រា ថាគេត្រេកអរសាទររាក់ទាក់ដោយស្មោះចំពោះនោះ គប្បីអូតសរសើរថាពួកគេ។

២៧. អណ្ដើកនៅជើង បាច់អីក្អក់ផ្លែ

សេចក្ដីអធិប្បាយជាតំរូវ

មានជនខ្លះព្យាយាមណាស់ ក្នុងការស្វះស្វែងរកលាភ តែមិនសូវមានបញ្ហាស្មារតីវាងវៃ ដើម្បី
ក្រសោបយកលាភដែលជួបប្រទះនោះឲ្យបានមក ឬជួនកាលទទួលលាភហើយ តែមិនបានពេញបរិបូ
ណា ជាហេតុមួយធ្វើឲ្យអ្នកប្រាជ្ញនឹកឃើញលើកជាបញ្ហាទុក ទូន្មានថា៖ «អណ្ដើកនៅជើង បាច់អីក្អក់ផ្លែ»
។

អណ្ដើកជាទីស្វះស្វែងរបស់ព្រាន។ កាលបើឃើញអណ្ដើក «នៅជើង» គឺជិតបង្ហើយនឹងខ្លួនហើយ
ចាំបាច់អីហៅផ្លែមកជួយអ្វីទៀត គប្បីចាប់ដាក់ជាលក្ខ័យទៅ។ បើរលំតែងកាត់ក្អក់ផ្លែ គឺហៅផ្លែមកជួយ
ស្ទាក់ ប្រយ័ត្នក្រែងអណ្ដើករត់បាត់ទៅ ឬទុកជាក្អក់ហៅផ្លែមក ក៏មិនជាមាន ប្រយោជន៍អ្វី ព្រោះជាការ
ល្មមធ្វើបានតែឯងហើយ។ ឧបមាថាបើផ្លែនោះជាមនុស្សវិញ កាលបើបានអណ្ដើកមក យើងពិបាកទើស
ទាល់ចែកចំណែកជាសគុណទៅគេទៀត។

អណ្ដើកនេះ គឺជាលាភផ្សេងៗ ដែលយើងស្វះស្វែងរក។ ចុះបើប្រទះពើបពៈនឹងលាភ ដែលល្មម
នឹងទទួលយកផលបានខ្លួនឯងហើយ ចាំបាច់អីទៅក្អក់ហៅគេឯងឲ្យជួយទៀត ត្រូវចាប់យកភ្លាមទៅ
ព្រោះលាភ «នៅជើង» សោះ។ បើរលំតែងកាត់ហៅគេឯងប្រយ័ត្នក្រែងលាភវាលាយបាត់ទៅវិញ ឬ

មួយបើយើងហៅគេឯងមក នោះកាលបើបានលាភហើយ តោងតែបែងចែកជាចំណែកទៅគេទៀតជាកំរៃ ជាសគុណដល់គេ ទទួលលាភភាគិចផងច្បាស់ជាសលមកយើងដោយស្អប់ស្អើង។

ការធ្វើជំនួញគឺការស្វែងរកលាភ បីដូចព្រានស្វែងរកអណ្តើកដែរ។ ចុះបើឃើញចំណេញលើគោក ដូចអណ្តើកនៅជើងហើយ ល្មមនឹងធ្វើខ្លួនឯងកើត ចាំបាច់ក្អក់ហៅនរណាទៀត ម្តេចមិនសង្រួបយក លាភទៅ។

បុរាណសុភាសិតនេះ មិនមែនបង្គាប់ជនទាំងឡាយ ឲ្យប្រព្រឹត្តបទអត្តទត្តភាព គឺភាពជាអ្នកប្រាថ្នា តែប្រយោជន៍ចំពោះតែខ្លួនឯងម្នាក់នោះទេ គឺទូន្មានយើងឲ្យចេះប្រុងប្រយ័ត្នក្នុងការស្វែងរកលាភ កុំប្រទះ លាភហើយនៅទីមាមមិនរៀសរៀងចាប់យកលាភនោះ រវល់តែក្អក់ហៅគេឯងឲ្យរលាយទ្រព្យ ឬសល់ លាភតិចទៅវិញដោយហេតុផ្សេងៗ។ តែបើសិនជាយល់ឃើញថាលាភនោះវាពិបាកនឹងក្រសោបយក នោះក្នុងការសព្វសារពើ ហើយច្រើនតែក្នុងពាណិជ្ជកម្មផង តោងរកក្អក់ហៅគ្នាថា «បង្រួមកម្លាំង» ទៅត្រង់ យកលាភនោះឲ្យបានស្រួលដែរ។

២៨. គ្នាច្រើនអន្សមខ្លោច គ្នាដូចស្រមោចអន្សមនៅ

ពិតមែនតែមានមនុស្សច្រើនដូចស្រមោច អន្សមគង់នឹងខ្លោច ឬនៅបានដោយមិនដឹងជានរណា ត្រូវថែភ្លើង និងទឹកស្ទាបអន្សមនោះឲ្យប្រាកដប្រជា។

ភាសិតនេះមានន័យទូលាយឆ្ងាយទៅទៀត។ គេច្រើនពោលពាក្យនេះនៅពេលដែលឃើញថាការ ណាដែលមានមនុស្សធ្វើច្រើនគ្នា ទៅជាមិនបានផលល្អទៅវិញ ឬក៏ខូចខាតអសារបង់ ដោយមកពីអ្នកធ្វើ ការទាំងនោះរវល់តែ ប្រចាំគ្នាទៅវិញទៅមក ឬក៏សំអាងថាអ្នកនេះធ្វើហើយអ្នកនោះធ្វើហើយ។

ដូច្នេះក្នុងការគ្រប់ជំពូក កាលបើមានមនុស្សធ្វើច្រើន ត្រូវឲ្យមានរបៀបរៀបរយក្នុងកិច្ចចាត់ការ នោះ ពោលគឺត្រូវឲ្យចេះចាត់ចែងមុខការដោយឡែកៗ ហើយជ្រើសតាំងម្នាក់ក្នុងបណ្តាមនុស្សទាំងអស់ នោះ ឲ្យធ្វើជាមេកោយដោយប្រាកដប្រជា គឺឲ្យមានអ្នកទទួលខុសត្រូវលើការនេះពេញទី។

ម្យ៉ាងទៀតបើមានមនុស្សច្រើនមែន តែមិនប្រសព្វចាត់ចែងការនោះសុខចិត្តបើមានមនុស្សតិចក៏ តិចចុះ ប៉ុន្តែឲ្យមានការគឺ ធ្វើការដែលគេប្រគល់ឲ្យដាច់មុខនោះដោយហ្មត់ចត់ ដោយមានឆន្ទៈល្អ ដោយ មានសតិសម្បជញ្ញៈ ដើម្បីសម្រេចការកុំឲ្យ «ខ្លោច» ឬ «នៅ» បាន។

២៩. ឈើពុកកុំអង្គុយលើ

ទំនងតែង

សេចក្តីផ្តើម៖ កុំថាឡើយជនដែលឆោតល្ងង់មិនដឹងអ្វី សូម្បីតែជនខ្លះដែលមានចំណេះដឹងល្មម នឹងឈ្វេងយល់ការអាក្រក់ល្អហើយ ក៏គង់មានភ័ន្តកាំងភ្លាំងគំនិត ភ្លាត់ខ្លួនស្ទុះស្ទង់ក្នុងរណ្តៅគ្រោះម្តងៗ ដែរ ដូច្នេះហើយបានជាបុរាណបណ្ឌិតគិតបារម្ភពេកណាស់ក្រែងជនទាំងឡាយនេះ ចេះតែវង្វេងស្មារតី ទៅលាយឡំនឹងរឿងរ៉ាវ ដែលអាចបណ្តាលឲ្យមានភ័យន្តរាយដល់ខ្លួនបានលោកក៏ទូន្មានជាបទបញ្ជា មួយ ឲ្យជនគ្រប់ឋានៈចាំឲ្យស្មាត់ថា «ឈើពុកកុំអង្គុយលើ»។

អត្ថានុប្បវេណីស្ថិតៈ កាលបើគេអង្គុយលើឈើពុក ឈើនេះនឹងបាក់នាំឲ្យធ្លាក់មក ជាហេតុបណ្តាលឲ្យឈឺខ្លួន ឬនាំឲ្យមានគ្រោះថ្នាក់ផ្សេងៗដល់ខ្លួន។

អត្ថាបដិរូបៈ ឈើពុកនេះលោកចង់ប្រៀបធៀបទៅនឹងហេតុការណ៍ណាដ៏លាមកដែលមិនស្អាត ឬកន្លែងណាដែលអាចបង្កើតរឿងហេតុគ្រោះថ្នាក់ផ្សេងៗ បើជនណាមួយនៅលាយឡំនឹងការណ៍នោះ ឬក៏ទៅតាំងនៅកន្លែងមិនស្អាតដូចខាងលើនេះរមែងមានការសៅហ្មង ឬវិនាសអន្តរាយ ដិតដល់ខ្លួនជាមិនខានវិស័យដូចជាអង្គុយលើឈើពុក វាតែងនឹងបាក់ធ្លាក់ដូច្នេះឯង។

ឧទាហរណ៍ៈ យើងដឹងច្បាស់ថា រាជការកំពុងតែរកស៊ីបអង្កេតយកការណ៍នឹងភស្តុតាងឲ្យបានច្បាស់ ពីជនម្នាក់នៅក្នុងភូមិដែលមានគេលួចប្លឹងថាជនធ្លាប់លួចប្លន់ជាញឹកញាប់។ ដើម្បីជៀសវាងកុំឲ្យមានការសៅហ្មងដិតដល់ខ្លួនបាននោះ យើងមិនត្រូវទៅមកឡើងចុះផ្ទះជនដែលគេសង្ស័យនោះឡើយ។ ដែលធ្វើយ៉ាងដូច្នេះ គឺមកពីចង់ជៀសវាងឲ្យផុតពីគ្រោះថ្នាក់ដល់ខ្លួនឯង។

សេចក្តីបញ្ចប់ៈ ការខិតខំធ្វើខ្លួនឲ្យចាកផុតនៅកងទុក្ខ ដោយត្រងត្រាប់ស្តាប់ឪវាទទាំងឡាយនេះ ហើយដែលបុព្វាចារ្យរបស់យើងចង់ទូន្មាន។

**៣០. ទូកទៅកំពង់នៅ
ទំនងតែង**

សេចក្តីផ្តើមៈ វិសោតបុព្វានានា ទោះបីមានរសគន្ធាឈ្នួយយ៉ាងណាកាលបើរុះរោយជ្រុះស្រទាប់ហើយ នោះគន្ធាពិដោរក៏រលាយសាបសូន្យបាត់ក្នុងពេលនោះដែរ។ ចំណែកឯបុគ្គលប្រព្រឹត្តល្អវិញ តែងមានកិត្តិស័ព្ទក្រអូបសាយសព្វគ្រប់ទិសគ្រប់ទីអស់ពេលជ័យវេទ មិនងាយនឹងសាបសូន្យទៅវិញបានឡើយ ដូច្នេះហើយបានជាបុព្វាចារ្យរបស់យើងទូន្មានជាបទបញ្ជាមួយថា «ទូកទៅកំពង់នៅ»។

ន័យរបស់ភាសិតៈ

កាលបើរូបទៅបាត់ពោលគឺៈ

- ក. ចាកចេញទៅឆ្ងាយ លែងតាំងនៅក្នុងកន្លែងណាមួយ
- ខ. ឬក៏រូបរលត់ផុតអាយុសង្ខារទៅ

នោះគោងតែឲ្យកេរ្តិ៍ឈ្មោះ ល្អគង់នៅកុំឲ្យបាត់ វិស័យដូចទៅតែទូក ក៏ប៉ុន្តែកំពង់ដែលជាទីចំណតនៃទូក បិតនៅដដែលក្នុងពេលជ័យវេទអង្វែង។

ដូច្នេះកាលបើទៅតាំងនៅទីណា ឬស្រុកណានោះគោងរក្សាកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្អដែលហៅថារក្សាកេរ្តិ៍ឈ្មោះល្អនេះគឺៈ

- ក. ខំប្រព្រឹត្តជាមនុស្សមានអភិគុណសម្បត្តិ ពោលគឺជាមនុស្សសុចរិតមានចិត្តភក្តិ មានមនសិការ (គឺយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងកិច្ចការរបស់ខ្លួន) ។ល។
- ខ. ខំបំពេញកិច្ចណាមួយ ទុកជាថ្វីដៃដំណែលដែលជាសាធារណៈប្រយោជន៍ ដូចចំណាយប្រាក់សង់សាលារៀន មន្ទីរពេទ្យ ឬស្ម័គ្រចិត្តប្តូរជីវិតប្រជាជាតិក្នុងចំបាំងជាដើម។
- គ. ខំរកទ្រព្យសម្បត្តិទុកជាកេរ្តិ៍មតិកុសលចៅតរៀងទៅ។

សេចក្តីបញ្ចប់: សុភាពានេះមានអត្ថប្រសើរណាស់ គប្បីជន្មានុជនត្រង់ត្រាប់ស្តាប់ឲ្យយល់ ព្រោះជា ថ្នាំលើកទឹកចិត្តឲ្យផ្លាស់គំនិតគិតខំប្រព្រឹត្តតែសេចក្តីល្អ ដើម្បីធ្វើកិត្តិនាមឲ្យប្រសើររុងរឿងស្ថិតស្ថេរ ជាថាវៈ។

៣១. កុំយកមេឃទ្រាប់គូចអង្គុយ

យើងដឹងថាមេឃនៅខ្ពស់រកទីបំផុតគ្មាន។ កាលបើគេថាអ្នកណាមួយយកមេឃទ្រាប់អង្គុយហើយ អ្នកនោះឯងវាយឫកលើកកំពស់ហួសប្រមាណ ដោយបញ្ចេញសំដី អាការកិរិយាមិនសមរម្យតាមភាព តាមឋានៈរបស់ខ្លួន ពោលគឺលើកខ្លួនឲ្យបានខ្ពស់នៅពីលើមេឃទៅទៀត នឹងយកមេឃទ្រាប់គូចអង្គុយផង។

ជនណាដែលយកមេឃទ្រាប់អង្គុយនេះ ទោះបីមានភោគសម្បត្តិមានបណ្តាសក្តិ មានចំណេះវិជ្ជា យ៉ាងណាក៏ត្រូវគេស្អប់ជាដរាប។

«កុំងើយហួស កុំឌីនហួស» ត្រូវនិយាយស្តីនឹងធ្វើឫកពារឲ្យល្អមសមរម្យតាមឋានៈរបស់ខ្លួន នេះ ហើយដែលព្រឹទ្ធាចារ្យចង់ទូន្មាន។

៣២. ចង់ពិសាឲ្យរកអន្លក់ ចង់ស្រណុកឲ្យនឿយពីក្មេង

វគ្គទី១៖ «ចង់ពិសា» គឺចង់ឆ្ងាញ់។ បើចង់ឆ្ងាញ់បាយ គេត្រូវខំប្រឹងប្រែងស្វះស្វែងដើររកបេះអន្លក់ ព្រោះអន្លក់នេះជាគ្រឿងផ្សំឲ្យម្ហូបឆ្ងាញ់ ម្យ៉ាងទៀត កាលបើគេបែកញើសអស់កម្លាំងជាមុនក្នុងការរក អន្លក់ហើយ ក្រោយពីនេះគេនឹងឆ្ងាញ់បាយជាមិនខាន គឺឆ្ងាញ់បាយដែលខំរកបានខ្លួនឯងផង ឆ្ងាញ់ ដោយការនឿយហត់អស់កម្លាំងជាមុនផង។

វគ្គទី២៖ សេចក្តីក្នុងវគ្គទីពីរ សម្រាប់ស្រាយបញ្ហាក្នុងវគ្គទីមួយ។ បើចង់ស្រណុកក្រោយត្រូវឲ្យ នឿយជាមុន គឺកាលបើគេខំធ្វើការនឿយហត់ពីក្មេង គេនឹងមានទ្រព្យសម្បត្តិច្រើនដែលជាគ្រឿងធ្វើឲ្យ ស្រណុកចិត្តស្រណុកកាយក្នុងពេលក្រោយ វិស័យដូចការដែលខំរកអន្លក់ឲ្យបានជាមុន រួចគេក៏ឆ្ងាញ់ បាយតាមក្រោយដែរ។

ចំណែកវិជ្ជាដែលខំស្វះស្វែងយ៉ាងនឿយហត់ពីក្មេង នេះហើយជា«អន្លក់» យ៉ាងឆ្ងាញ់ ដែលរក បានដោយខ្លួនឯងហើយដែលធ្វើឲ្យអនាគតរុងរឿងនឹងឲ្យជីវភាពសប្បាយទៅថ្ងៃក្រោយ។

ទ្រព្យសម្បត្តិដែលខំរកបានយ៉ាងនឿយហត់ក្នុងមជ្ឈិមវ័យនេះ ជាគ្រឿងធ្វើបច្ចិមវ័យ ឲ្យបាន ស្រណុកសុខសាន្តត្រានរៀងតទៅ។

៣៣ ឃ្លោកលិច អំបែងអណ្តែត

អត្ថានុប្បវេសន៍ភាសិត

តាមធម្មតាផ្លែឃ្លោកអណ្តែត ចំណែកឯអំបែងតែងតែលិចទៅបាតស្ទឹង។ ផ្លែឃ្លោកមានសាច់ពេញ ចំណែកឯអំបែងវិញប្រហោងក្នុងហើយឆ្កុះឆ្កាយប្រេះឆ្កាចច្រើនអន្លើ។

អត្ថបទរូបរបស់ភាសិតនៃផ្លូវឃ្លោកមានសាច់នេះសំដៅអ្នកមានទ្រព្យឬមានបណ្តាស័ក្តិធំៗចំណែកឯ
អំបែង គឺពួកអ្នកមានឋានៈថយថោកៗតាមធម្មតាអ្នកមានភោគសម្បត្តិឬអ្នកមានយសស័ក្តិតែងអណ្តែតគឺ
មានមុខមាត់ខ្ពង់ខ្ពស់ ធំដុំចំណែកអ្នកក្រអួកតូចទាបវិញក៏លិចបាត់ គឺគ្មានមុខមាត់អ្វីនឹងគេទេ។

ខ្លឹមសាររបស់ភាសិតៈភាសិតនេះពោលថា(ឃ្លោកលិច)ចំណែក(អំបែងអណ្តែត)វិញព្រោះឋានៈ
របស់មនុស្សឬរបស់រដ្ឋនីមួយៗ តែងភាន់ប្រែមិនដែលទៀងទាត់ជាដរាបទេ ដូចយ៉ាងអ្នកមានធ្លាក់ជាអ្នក
ក្រ អ្នកខ្សត់ឡើងជាអ្នកមានដោយហេតុផ្សេងៗជាបច្ច័យ។មានប្រទេសខ្លះដែលធ្លាប់តែ(អណ្តែត)រុងរឿង
ជាយូរមកហើយក៏ស្រាប់តែធ្លាក់អាប់មុខទៅជាប្រទេសមួយយ៉ាងខ្សោយអន់ថយទៅជាជាប់អាណានិគម
របស់គេក៏សឹងតែមាន ផ្ទុយពីនេះទៅវិញប្រទេសខ្លះដែល(លិច)កប់បាត់ស្ទើរលត់ឈ្មោះដោយការជិះជាន់
នៃប្រទេសដទៃ នោះថ្ងៃណាមួយស្រាប់តែផុស(អណ្តែត)ឡើងដូចយើងធ្លាប់បានឃើញស្រាប់មកហើយ
ដែរ។ មានអ្នកខ្លះជាចៅហ្វាយនាយគេតែត្រឡប់ទៅជាធ្លាក់ខ្លួនក្រដោយវាសនារបស់ខ្លួន ចំណែក
ឯបាវព្រាវ ខ្លះពីដើម ជាអ្នកបំរើគេស្រាប់តែរួចជាអ្នកជាហើយបើខំរកស៊ីព្រមទាំងក៏ពូជសំណាងល្អមកផ្សំ
ផងឬ ក៏ដោយ សេចក្តី ជ្រោមជ្រែងនៃអ្នកដទៃនោះក៏(អណ្តែត)ឡើងទៅជាអ្នកមានទ្រព្យសម្បត្តិ វិញក៏មាន
។

៣៤ សាច់មិនបានស៊ី យកឆ្អឹងព្យួរក

សេចក្តីផ្តើម: ភាសិត(សាច់មិនបានស៊ី យកឆ្អឹងព្យួរក)នេះជាប់ជាកំណប់រៀងដោយមានគេបាន
សង្កេតឃើញថាមនុស្សខ្លះតែងតែទទួលនូវទុក្ខទោសព្រោះតែខ្លួនទៅធានាអះអាង រ៉ាប់រងក្នុងហេតុ
ការណ៍ដែលបណ្តាលឡើង រវាងអ្នកដទៃ។

ន័យរបស់ភាសិតៈសាច់មិនបានស៊ី យកឆ្អឹងព្យួរក គឺមានន័យថា គ្មានបានប្រយោជន៍អ្វីសោះ ត្រឡប់
ជាទទួលទុក្ខទោសមកដល់ខ្លួនវិញ។

ក. ពាក្យនេះសម្រាប់ស្តីបន្ទោសជនណា ដែលនិយាយមិនគិតមុខគិតក្រោយពីរឿងអ្វីមួយដែល
អ្នកដទៃខំ លាក់ទុកបំបិទមិនឲ្យលេច ឬទៅណា(ដូចរឿងមិនគប្បីដែលប្រឌិតកើតឡើងក្នុងគ្រួសារណា
មួយជាដើម)។ ឯការដែលនិយាយពីគេនេះ ធ្វើឲ្យគេខូចការណ៍ឬកើតសេចក្តីអៀនខ្មាសជាហេតុឲ្យគេខឹង
ឬជេរប្រទេចផ្តាសា ពោលគឺជនអ្នកនិយាយពីគេនោះមិនបាន(ស៊ីសាច់)សោះ ចំណេញតែគេស្អប់ជេរ និង
ទទួលទុក្ខទោសផ្សេងៗ។ ខ. ម្យ៉ាងទៀត ពាក្យនេះគេតែងឮពោលឡើងនៅពេលដែលនរណាមួយ
បានជួយដោះទុក្ខអ្នកដទៃ ដោយប្រាថ្នាឲ្យគេបានសុខសាន្ត ក៏ប៉ុន្តែដល់សម្រេចសម្រួលទៅ អំពើដែលធ្វើ
នេះ វាហុចឯផលអាក្រក់មកឲ្យវិញ គឺទទួលនូវទុក្ខទោសផ្សេងៗ។

ឧទាហរណ៍: ១. ម៉ុកនិងមៅកំពុងវាយតប់គ្នា។ ម៉ែនជាអ្នកជិតខាងឃើញដូច្នេះ ក៏ស្ទុះទៅជួយ
យាត់យ៉ាង រាំងរាឲ្យវាយតប់គ្នាទៅទៀត។ កាលដែលម៉ែនកំពុងទាញម៉ុកចេញឆ្ងាយនោះ មៅឆ្លៀតឱ
កាសដល់ម៉ុកពីរ បីដៃ ឡើងបែកមុខ។ ម៉ុកនឹកខឹងក៏ជេរស្តីបន្ទោសម៉ែនយ៉ាងច្រើន ព្រោះយល់ថា
ដោយសារតែម៉ែនចាប់ទាញចេញ ទើប មៅដាល់ត្រូវ ម៉ែនគ្មានបានផលអ្វីសោះ ចំណេញតែគេជេរនឹង
បានម៉ុកជាសត្រូវវិញ ហើយក៏ពោល រអ៊ូថា«សាច់មិនបានស៊ី យកឆ្អឹងព្យួរក» នេះឯង។

២. ពាណិជ្ជស្ថាន បានចូលទៅធានាដង្ហោសុខឲ្យនៅក្រៅឃុំ ពីរឿងជាប់ចោទអ្វីមួយ ព្រោះកាលពី ពីរបីឆ្នាំ មុននោះ សួននិងសុខ ធ្លាប់រកស៊ីជាមួយគ្នាហើយសង្កេតឃើញថា សុខជាមនុស្សត្រឹមត្រូវដែរ។ កាលបើចេញពី បន្ទប់ឃុំហើយ ដង្ហោសុខនឹកខ្មាសគេ ហើយខ្លាចគេដាក់គុកផង ក៏ភៀសខ្លួនចូលព្រៃបាត់ ទៅ។ ពាណិជ្ជស្ថានអ្នក ធានាក៏ទទួលទោសជួសសុខ បង់ប្រាស់កាសអស់រាប់ម៉ឺនហើយត្រូវប្រពន្ធ បន្ទោសថា«នេះហើយសាច់មិនបានស៊ី យកឆ្អឹងព្យួរក»។

ក្នុងឧទាហរណ៍ខាងលើ ទាំងពីរអ្នកដែលជួយគេនេះ គ្មានប្រាថ្នាអ្វីក្រៅពីចង់ឲ្យគេបានសុខនោះទេ តែ ការដែលប្រាថ្នានោះថានឹងបានលទ្ធផលល្អ វាត្រឡប់ទៅជាហុចទុក្ខទោសនោះមកឲ្យវិញ។ ដូច្នេះ យើងនឹង បន្ទោសអ្នកដែលជួយដោះទុក្ខគេនោះមិនបានគិតពិចារណាទុកជាមុនក៏មិនបាន ព្រោះ ជួនកាលគិតណាស់ដែរតែ ភ្លាត់ទៀត។

ម្យ៉ាងទៀត បើមនុស្សទាំងអស់គ្នាចេះតែជៀសវាងខ្លាច«យកឆ្អឹងព្យួរក»ហើយនោះពាក្យដែលទូ ន្មានថា «ត្រូវជួយគ្នាទៅវិញទៅមក»នេះនឹងអស់តម្លៃហើយ។ កាលបើនរណាមួយបានយកខ្លួនទៅប្តូរ ដោយស្មោះ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់គេ ហើយដល់ទីបំផុត វាត្រឡប់ជាមានទុក្ខទោសវិញនោះ គប្បីសន្មត ក្នុងចិត្តថាអត្តាអញត្រូវ តែទទួលទុក្ខទោសដោយញញឹមចុះ ព្រោះមិនបានជួយគេក្នុងគ្រាក្រនោះ ក៏មិន ស្រឡះចិត្តប៉ុន្មានដែរ។

សេចក្តីបញ្ចប់: តែតាមធម្មតា ភាសិតនេះជាឱសថមួយសម្រាប់ដាស់តឿនជនានុជន ឲ្យប្រុង ប្រយ័ត្នជា ដរាបក្នុងការយកខ្លួនទៅលាយឡំនឹងរឿងរ៉ាវអ្នកដទៃ និងប្រុងប្រយ័ត្នកុំឲ្យនិយាយឥត ពិចារណាការទាំងឡាយ ណាដែលជាការរបស់អ្នកដទៃ ព្រោះមានច្រើនណាស់មកហើយ ជនដែលមិន បាន«សាច់ស៊ី» ទៅបាន ឯ«ឆ្អឹងមកព្យួរក»វិញ។

៣៩ ព្រះលោកកុំអាលចាក់ទឹកចោល

សេចក្តីផ្តើម: «ព្រះលោកកុំអាលចាក់ទឹកចោល»នេះជាសុភាសិតមួយគួរចារឹកទុកក្នុងសន្តានចិត្តកុំ បីបង់ព្រោះជាឱវាទមួយដ៏ប្រសើរសម្រាប់ទូន្មានប្រជានិករទូទៅក្នុងលោកឲ្យធ្វើដំណើរទៅមុខបានស្រួល មិនប៉ះទង្គិចពានពារទៅលើវិនាសអន្តរាយផ្សេងផ្សេង មានការខាតបង់ទ្រព្យសម្បត្តិធនធាននិងបណ្តា បុណ្យស័ក្តិជាដើម។

អត្ថានុប្បវេណីភាសិត:

កាលបើព្រះលោកឡើងហើយព្រមទាំងមេឃខ្មៅមីរផង អ្នកស្រុកខ្លះតែងលាងពាងចាក់ទឹកចាស់ចោល អស់ ដើម្បីនឹងត្រងយកទឹកភ្លៀងថ្មីដែលសង្ឃឹមថានឹងធ្លាក់មកជាមិនខាន។ ដោយអ្វីទាំងឡាយក្នុងធម្ម ជាតិមិនទៀងទាត់គឺតែងតែប្រែប្រួលជាលំដាប់នោះ ជួនកាលផ្លូវក៏ឲ្យដំណឹងខុសគឺត្រឡប់ជាគ្មានភ្លៀង ធ្លាក់ទៅវិញធ្វើឲ្យអ្នកស្រុកដែលចាក់ទឹកចោលអស់ទៅហើយនោះខាតទាំងទឹកអស់ទាំងកម្លាំងកាយ ដោយពិបាកទៅវែកជាថ្មីទៀត រួចក៏តាំងម្តេចម្តេញស្តាយក្រោយដោយពុំបានពិចារណាគិតទុកជាមុនថា« ផ្លូវមិនមែនជាសញ្ញាថា មុខជានឹងភ្លៀងដរាបនោះទេ»។ លោកចង់ប្រដៅថា:បើគ្រាន់តែឮសូរផ្លូវមិនទាន់

ធ្លាក់ភ្លៀងទេនោះកុំអាលចាក់ទឹកចោលត្រូវរងចាំដល់ឃើញភ្លៀងធ្លាក់មកប្រាកដសិន សឹមលាងពាងត្រងយកទឹកថ្មីដែលឃើញច្បាស់ថាធ្លាក់ប្រាកដមែន។

អត្ថបទបឋមរបស់ភាសិត

«ផ្ករ» នេះគឺជាដំណឹងល្អអ្វីមួយដែលគ្រាន់តែឮពីនាយអាយពីគ្រប់ទិសតំបន់ តែមិនទាន់ដាក់ថានឹងហុចផលឲ្យប្រាកដឬយ៉ាងណា វិស័យដូចឮសូរផ្កាគ្រប់ទិសទីតែមិនដឹងជាមានភ្លៀងឬក៏គ្មាន។

«កុំអាលចាក់ទឹកចោល»គឺកាលបើបានឮដំណឹងល្អនេះហើយកុំអាលបោះបង់កាតដែលយើងធ្លាប់បំពេញជាប្រក្រតីហើយនោះភ្លាម បើទុកជាការសព្វថ្ងៃនេះហុចផលស្លូតស្តើងយ៉ាងណាក៏ដោយ កុំអាលទុកចិត្តដំណឹងថ្មីភ្លាមនោះព្រោះជួនកាលជាដំណឹងខុសមិនមែនជាដំណឹងប្រាកដល្អដូចយើងសង្ឃឹមថានឹងធ្លាក់មកហើយត្រឡប់ទៅជាគ្មានវិញក៏មាន។ តែបើយើងមិនគិតពិចារណាឲ្យជ្រៅជ្រះនោះទេហើយលះបង់ចោលលាភចាស់ដោយប្រាថ្នានឹងទទួលយកលាភថ្មីនោះ លោតបែរទៅជាគ្មានវិញ យើងមុខជានឹងខាតទាំងលាភចាស់ហើយអង្គុយស្តាយក្រោយ ដូចអ្នកស្រុកស្តាយទឹកចាស់ដែលចាក់ចោលទៅដីដែរ។

ឧទាហរណ៍៖នាយសៀនជាអ្នកបំរើលោកសួនដោយបានប្រាក់ខែ ៨០០ក្នុងមួយខែ។ លុះកន្លងមកពីរឆ្នាំអ្នកបំរើនេះឮសូរថាលោកសៅជាអ្នកមានចិត្តសប្បុរស ហ៊ានជួលឈ្នួលក្នុងមួយខែ ១៥០០។ ដំណឹងនេះបានធ្វើ ឲ្យនាយសៀនតប់ប្រមលចង់ឈប់បំរើលោកសួន ដើម្បីរកចៅហ្វាយនាយថ្មី ឆ្ពោះហើយក៏តាំងតែរាយមាយលែងយកចិត្តទុកដាក់បំពេញកិច្ចការរបស់ខ្លួន រហូតទាល់តែសុំលាលោកសួនឈប់ធ្វើការ។ ការបើបានចាកចេញពីផ្ទះលោកសួនហើយនាយសៀនទៅសុំលោកសៅធ្វើការ តែមិនបានសម្រេចដូចគោលបំណង ដោយលោកសៅទើបនឹងជួលឈ្នួលម្នាក់រួចមកហើយ។ នាយសៀនត្រូវខកចិត្តគំនិតដោយវិលទៅរកលោកសួនៗ ក៏លែងទទួល បែរជាទៅរក លោកសៅៗ ក៏លែងត្រូវការថែមឈ្នួលថ្មីទៀត។

សេចក្តីបញ្ចប់៖ ក្នុងការសព្វសារពើ ត្រូវតែពិចារណាជាមុនឲ្យបានយល់ច្បាស់សិន។ពាក្យចាស់លោកថា«ត្រូវគិតមុនគួរ»កាលបើបានឮដំណឹងអ្វីមួយដែលធ្វើឲ្យយើងរីករាយចិត្តដោយយើងសង្ឃឹមថានឹងហុចផលដល់យើងនោះ កុំអាលជឿដំណឹងនេះភ្លាម ត្រូវឆ្អើរឆ្អៀលរកស៊ើបសួរឲ្យដាក់លាក់។ ត្រូវគិតគូរឲ្យកើតការសិន សឹមឈានជើងជើរពីកន្លែងចាស់។ កាលបើឃើញការថ្មីបានធ្លាក់មកនៅកណ្តាប់ដៃហើយសឹមលះបង់ការចាស់ចោលជាក្រោយ វិស័យដូចថា បើមានភ្លៀងធ្លាក់ហើយ សឹមចាក់ទឹកចាស់ចោលរួចត្រងយកទឹកថ្មីដែរ។

៣៦ ងើយស្តុក ឱនដាក់គ្រាប់

សេចក្តីផ្តើម៖ អាកប្បកិរិយានៃមនុស្សក្នុងសង្គមមានលំនាំប្លែកៗកត្តា ជាហេតុញ្ចាំងឲ្យបណ្ឌិតនានាគ្រិះរិះចងជាសុភាសិតាវាទ(ឱវាទជាសុភាសិត)យ៉ាងច្រើន ដើម្បីបើកផ្លូវលោកឲ្យមានដំណើរស្រួលតាមលំអានទៅកាន់សេចក្តីសុខ សេចក្តីចម្រើន ដូចយ៉ាងពាក្យថា«ងើយស្តុក ឱនដាក់គ្រាប់»ជាដើម។

អត្ថន័យបឋមរបស់ភាសិត៖

កាលដល់រដូវស្រូវទុំ ដើមស្រូវណានៅតែ«ងើយ»គឺនៅត្រង់ទៅលើច្បាស់ជាផ្នែក«ស្តក»ហើយ គឺគ្មានគ្រាប់
នឹងគេទេ ពេលគឺគ្មានបានផលអ្វីសោះ។ កាលបើដើមស្រូវ«ឱន»គឺទៅដោយទម្ងន់ផ្លែ នោះច្បាស់
ជា«ដាក់គ្រាប់»តែមានគ្រាប់ពេញលេញ ពេលគឺបានផលយ៉ាងសំខាន់។

អត្ថបទបង្ហាញរបស់ភាសិត៖

ជនណាដែលវាយបូកលើកកម្ពស់ ធ្វើបូកពាក្យអើតក្រទម ឬឆ្លើយៗ តែងតែមានសេចក្តីហួងឆ្គង ធ្វើឲ្យតែ
គេទ្រាន់ស្អប់ខ្ពើម ជាហេតុនាំឲ្យខាតផលប្រយោជន៍ផ្សេងៗមិនខុសគ្នាពីដើមស្រូវដែល «ងើយ»
ហើយតែងតែ«ស្តក»នោះឡើយ។ ផ្ទុយពីនេះជនណាដែលចេះឱនលំទោន គឺចេះដាក់ខ្លួនមិនប្រកាន់ខ្លួន
មិនធ្វើបូកពាក្យអើតក្រទម រមែងតែងបានសេចក្តីគាប់ប្រសើរ ព្រោះគេចូលចិត្តអាណិតមេត្តា ម្លោះហើយ
ប្រាថ្នាការអ្វីតែងតែបានផលប្រយោជន៍

ផ្សេងៗដូចគ្នានឹងដើមស្រូវដែល«ឱន»វាតែងតែ«ដាក់គ្រាប់»នោះដែរ។

ឧទាហរណ៍៖ ១ \សិស្សនៅវិទ្យាល័យណាដែលអាងតែខ្លួនរៀនចេះដឹងគ្រាន់បើ ហើយតាំងតែវាយបូក
លើកកម្ពស់ ឲ្យឃើញធ្លោជានិច្ចថាឯងគ្រាន់បើ មិនមានញញើតកោតក្រែងគ្រូឬអនុរក្ស សិស្សនោះឯងគេ
តែងស្អប់។ កាលបើគេ ស្អប់ហើយ តែងទទួលនៅផលអាក្រក់ផ្សេងៗជាមិនខាន។

២ \ក្នុងរឿង«បង្ហូរនឹងស្តេចវិទេហាស្រ្ត» យើងក៏ដឹងហើយថាក្នុងពេលបង្ហូរមានអាកប្បកិរិយា
ឱនលំទោន គំនាប់គោរពព្រះបរមរាជានោះ ក៏ត្រូវបានសាច់ពីនាយពិសេសទិញឲ្យអាស្រ័យរាល់ថ្ងៃ ប៉ុន្តែ
ក្នុងពេលក្រោយមកដែលបង្ហូរនេះប្រែកិរិយាមារយាទ ធ្វើបូកក្រអើតក្រអោងនោះ ក៏ត្រូវទទួលនូវ
ទណ្ឌកម្មដល់សេចក្តីស្លាប់ ទៅ។

ខ្លឹមសាររបស់ភាសិត៖ ភាសិតនេះញ្ជាំងជនទាំងឡាយឲ្យចេះឱនលំទោន ឲ្យមានបូកពាក្យសុភាព
រាបសា ឲ្យចេះគួរសមគោរពប្រណិប័តន៍ ព្រោះកិរិយាទាំងនេះ ជាធ្លាក់ទាក់ចិត្តឲ្យអ្នកដទៃស្រឡាញ់
រាប់អាន ហើយហុចផលប្រយោជន៍ម៉្យាងៗ ឲ្យមកវិញជាមិនខាន ប៉ុន្តែការដែលឱននេះក៏ត្រូវឱនតាមកា
លៈទេសៈដែរ មិនចេះតែឱនដរាបទេ ព្រោះមានជំពូកជនជាតិខ្លះ កាលបើឃើញយើងឱនហួសនោះ វា
តែងប្រមាថមើលងាយហើយជាន់ពន្លឺចម្រើមទៀត។

សេចក្តីបញ្ចប់៖ ដូច្នេះយើងត្រូវចេះប្រើអាកប្បកិរិយាឲ្យល្អមឲ្យសមរម្យតាមពេលវេលា គឺពេល
ណាដែលត្រូវ«ងើយ»នោះត្រូវតែងើយម្តងៗដែរ ពេលណាដែលត្រូវឱនយើងក៏ត្រូវឱនដែរ ដើម្បីជា
ប្រយោជន៍ដល់យើងដរាប ទៅ។ តែទោះបីយ៉ាងណាយើងកុំភ្លេចឲ្យសោះ ឱវាទរបស់ព្រះបាទ្យាត់ឧត្តម
លិខិត សុង ស៊ីវ ដែលបានបោះពុម្ពផ្សាយក្នុងសៀវភៅ«សុភាសិតសង្គ្រោះ»ថា៖ «កុំចង់ខ្ពស់ស្មើមេឃ កុំឱ
នពេកអាប់រាសី ទោះដើរនិយាយស្តី លែងឲ្យល្មមតែគួរសម»។

គតិលោក

៣៧ ក្នុងរឿងល្បើក«រឿងកូនចៀមនិងផ្លែព្រៃ»ដែលឧកញ៉ាសុត្តន្តប្រើជាឥន្ទ បានរៀបរៀងចុះក្នុងបញ្ជីគតិលោក
ភាគ ទី២ តើមានខ្លឹមសារយ៉ាងណាខ្លះក្នុងការប្រៀបធៀបមកពីវិយាបទមនុស្សក្នុងសង្គម?

សេចក្តីអធិប្បាយ៖ ក្នុងបណ្តារឿងល្បីក ដែលបណ្ឌិតនានាបានលើកទុកមកដើម្បីបំផុសនូវកំហុសនៃពួកពាល នោះយើងនឹងពិនិត្យឃើញថា «រឿងកូនចៀមនិងឆ្កែព្រៃ» មានខ្លឹមសារយ៉ាងសំខាន់ដែលគួរនាំមកពណ៌នាឲ្យបានជ្រៅជ្រះទៀត។

កូនចៀមជាសត្វស្លូតត្រង់ ហើយឆ្កែព្រៃ មានបញ្ញាដ៏មុតថ្លា អាចដោះស្រាយពាក្យគ្នាមបង្គាប់របស់ឆ្កែព្រៃបាន ប៉ុន្តែដោយហេតុដែលកូនចៀមតូចទន់ខ្សោយជាង នោះ ចចក ពាលកំណាចដោយអាងមាឌធំជាង ក៏ប្រហារកូនចៀមជាចំណីបានដោយងាយ។

ឯកូនចៀម លោកចង់ប្រៀបធៀបទៅនឹងជនណាដែលទន់ខ្សោយដោយកម្លាំងកាយព្រោះនៅតូចឯឆ្កែព្រៃ លោកទុកដូចជាជនណាដែលមានកម្លាំងច្រើន ព្រោះមានមាឌធំជាង។ គេតែងប្រទះឃើញសិស្សធំៗជាដើមដែលតែងតែប្រព្រឹត្តរំលោភប្រមាថសិស្សតូចៗ ដោយអាងមាឌអាងកម្លាំង។ បើទុកជាកុមារតូចៗ នេះនិយាយត្រូវយ៉ាងណាក៏ច្រើនតែសិស្សធំៗ គំហកសន្ទាប់ឲ្យបាត់មាត់ឬក៏កំញើញដោយអាកប្បកិរិយាកោងកាចធ្វើបំពានលើកំហុសរបស់ខ្លួន បង្វិលបង្វែរឲ្យបែរជាត្រូវទៅវិញបាននោះ។ តែបញ្ហានេះមានន័យធំទូលាយទៀតៗពាក្យថា «តូច» នេះគឺសំដៅត្រង់តូចដោយស័ក្តិឬក្រខ្សត់ធនធាន គឺអ្នកមានឋានៈថយថោក។ ឯពាក្យថា «ធំ» គឺសំដៅត្រង់ធំដោយស័ក្តិឬធំដោយមានភោគសម្បត្តិជាច្រើន គឺពួកអភិជនអ្នកមានឋានៈរុងរឿងដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់។

កាលជំនាន់ដើមតែតែងជួបប្រទះឃើញ «អ្នកធំ» ប្រព្រឹត្តការរំលោភទៅលើ «អ្នកតូច» ហើយកាលបើអ្នកតូច កើតរឿងនឹងអ្នកធំនោះ បើទុកជាអ្នកតូចត្រូវយ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏មិនងាយនឹងឈ្នះអ្នកធំបាន ព្រោះអ្នកធំនោះតែងយកកម្លាំងសក្តិឬកម្លាំងទ្រព្យ ទៅប្រើឲ្យបំបែរប្រែក្រឡាស់ជា «ខុសធុសជាត្រូវ» បានពោលគឺអំណាចទ្រព្យនិង ពហុសក្តិ(សក្តិធំ) អាចប្រើរំលោភលើច្បាប់បាន។ អ្នកតូចណាដែលហ៊ានប្រកួតយកឈ្នះចាញ់នឹងអ្នកធំ មុខជាដូចគេយក «ពងមាន់ទៅដល់នឹងថ្ម» ជាមិនខាន។ សេចក្តីត្រង់នេះធ្វើឲ្យយើងគិតឃើញដល់ប្រសាសន៍លោក រឹម គិន ក្នុងសៀវភៅ សូដាត(ជំពូក៤) ថា «មនុស្សតូចកើតទោសនឹងមនុស្សធំច្រើនចាញ់មនុស្សធំ»។

តែក្នុងសម័យឥឡូវនេះ ច្បាប់ដែលមានតាំងឡើងសម្រាប់រដ្ឋមានកម្លាំងណាស់ ព្រោះធ្វើឲ្យជនគ្រប់ឋានៈលែងហ៊ានប្រព្រឹត្តការរំលោភនិងប្រើអំណាចហួសហេតុ ដែលគេច្រើនប្រទះឃើញកាលជំនាន់ដើមនោះ។

សូដាត

៣៨ ក្នុងជំពូកទី១និងទី២នៃរឿង «សូដាត» របស់លោក រឹម គិន តើលោកសួរមានកិរិយាមារយាទយ៉ាងណាខ្លះ?

សេចក្តីអធិប្បាយ

បុគ្គលគ្រប់រូបក្នុងលោកីយ៍ រមែងតែមានគុណសម្បត្តិនិងគុណវិបត្តិ ទាំងពីរយ៉ាង ពោលគឺមនុស្សម្នាក់ៗមានកិរិយាល្អនិងមានកិរិយាអាក្រក់ជាគ្រឿងសម្គាល់។ តែកិរិយាទាំងពីរនេះមានមិនស្មើគ្នាទេ ជនខ្លះក៏បរិបូណ៌ដោយសេចក្តីល្អ ខ្លះក៏លិចលង់ខ្លាំងទៅទៀតក្នុងគន្លងអាក្រក់។ ឯលោកសួរដែលជាតួ

ចំណានមួយក្នុងរឿងសូដាតនោះអ្នកនិពន្ធបណ្ឌិត រឹម គិន ក៏បានបំផុសឲ្យយើងឃើញជាក់ស្តែង នូវគុណសម្បត្តិនិងគុណវិបត្តិទាំងពីរនេះដែរ តែក្នុងខណៈនេះយើងសូមស្រង់មកពិនិត្យ តែកិរិយារបស់លោកសួនក្នុងជំពូកទី១និងទី៤តែប៉ុណ្ណោះទេ៖

លោកសួនជាមនុស្សខ្វះសច្ចាភាព គឺនិយាយមិនទៀងទាត់ មិនចាំនូវពាក្យសម្តីសម្បថរបស់ខ្លួន។ មុនពេលដែលចាកចោលនាងសូយាជាគូសង្សារទៅនៅភ្នំពេញ លោកសួនបានសន្យានឹងនាងថា៖«ចិត្តបងប្រាកដជាចាំនូវរូប អូន បងនឹងវិលថ្កានមករកប្អូនស្រីវិញ បងនឹងលើកនាងឲ្យបានពេញមុខជាពុំខាន ពាក្យសង្សារនេះកុំកែវគិតសង្ស័យ បងស្បថឲ្យអូនបើបងដោះដៃឈប់អាស័យមិត្ត» ពាក្យសន្យាទាំងប៉ុន្មាននេះ លោកសួនបានបំភ្លេចចោលទាំងអស់ ដូចមានសេចក្តីក្នុងសាច់រឿងនេះជាភស្តុតាងថា៖«តាំងតែពីគេផ្លាស់លោកសួនទៅនៅភ្នំពេញវិញ នាង សូយាមិនដែលបានទទួលសំបុត្រមួយបន្ទាត់ទាល់តែសោះ»។

លោកសួនក៏ដឹងដែរថា ម្តាយលោកបានដណ្តឹងកូនគេបញ្ចាំចិត្តទុកឲ្យហើយ។ បានប្តេជ្ញាថាកុំឲ្យយកស្រីឯណាធ្វើជាភរិយា។ បណ្តាំទាំងនេះលោកសួនបានចាំគ្មានភ្លេចទេ ប៉ុន្តែចិត្តទន់ខ្សោយរបស់លោកសួននេះ ទុកឲ្យរោគកាមតាមជិះជាន់គ្របសង្កត់ពេញកម្លាំងបាន។ លោកដឹងជាមុនហើយថា លោកមិនបំរុងយកនាងសូយាជាគូព្រេងអស់មួយជីវិតទេ និងដឹងជាមុនទៀតថាអំពើដែលលោកបានប្រព្រឹត្តទៅនោះ នឹងកើតការសៅហ្មងទៅថ្ងៃក្រោយមិនខាន ប៉ុន្តែលោកនៅតែធ្វើបទបំពានបំពាននេះ ទៅលើសេចក្តីដែលដឹងនោះទៅទៀត។ កិរិយានេះបានបង្ហាញថាលោកសួនជាមនុស្សទន់ខ្សោយ គ្មានចិត្តមានៈឲ្យបានជ័យជំនះទៅលើអំពើអកុសល ដែលបង្ហាញលទ្ធផលអាក្រក់ ជាមុនហើយនោះ។

លោកសួនធ្វើឲ្យនាងសូយាហែលក្នុងអន្លង់ទុក្ខរហូតដល់សេចក្តីស្លាប់ កាលនៅក្រមុំនាងសូយាមានទុក្ខព្រួយម្តង ព្រោះនាងអាសោចកេរ្តិ៍ដោយស្តង់ខ្លួន ធ្លាក់ក្នុងអន្ទាក់លោកសួនដែលប្រសប់ណាស់«ខាងប្រើសម្តីពិរោះឈ្មួញឆ្ងាញ់»ឲ្យនាងជឿចិត្ត។ វេលាមានផ្ទៃពោះហើយ លោកសួនក៏បោះបង់ចោលនាងទៅជាហេតុធ្វើឲ្យនាងពរទុក្ខជាទម្ងន់ ដោយសេចក្តីក្រីក្រលំបាក ហើយដោយលោកសួនមិនដែលធ្វើប្រាក់មកចិញ្ចឹមនាងម្តងណាសោះ សូម្បី តែសំបុត្រមួយបន្ទាត់ក៏គ្មានដែរ។ ដំណឹងពីភ្នំពេញមកថាលោកសួនមានភរិយាថ្មី ធ្វើឲ្យនាងសូយាសូន្យជីវិតក្នុង សេចក្តីព្រួយនេះ ទុកឲ្យសូដាតដែលទើបនឹងកើតមកនេះ នៅកំព្រាតែក្បាលមួយក្នុងលោក។

ប៉ុន្តែគួរឲ្យសរសើរលោកសួនបន្តិចដែរ ព្រោះលោកអាចកាត់ចិត្តដកខ្លួនឲ្យរួចពីកំហុសក្លាមៗបានដើម្បីទៅកាន់សេចក្តីល្អ ពោលគឺធ្វើឲ្យឪពុកម្តាយមានមុខមាត់ និងរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍តាមប្រពៃណីឯភ្នំពេញ តែទោះបីយ៉ាងណាក៏យើងមិនសមគំនិតដែរ ព្រោះលោកទៅប្រព្រឹត្តអំពើល្អតែលោក ដោយរលាស់ចោលគេឲ្យរងទុក្ខវេទនាទាល់តែស្លាប់ខ្លួន។

ក្រៅអំពីកំហុសទាំងអម្បាលម៉ាន ដែលបានសារស័ព្ទមកហើយនេះ លោកសួនមានគុណសម្បត្តិមួយយ៉ាងវិសេសដែរ ដែលយើងអាចដឹងបានតាមរយៈសម្តីរបស់អ្នកស្រុកថា«ស្លឹកឈើជ្រុះមិនឆ្ងាយពី

គល់» ពោលគឺ អ្នកស្រុកសិរីសោភ័ណចង់និយាយថា សូដាតជាកុមារឧស្សាហ៍ព្យាយាម ឆ្លៀវឆ្លាតចេះគួរសម គោរពចាស់ព្រឹទ្ធាចារ្យដូចលោកសួនជាឪពុកដែរ។

៣៩ ក្នុងរឿងសូដាតរបស់លោក រឹម គិន ចូរបំផុសកិរិយាមារយាទរបស់នាងសូយា និងម៉ាន យ៉ានដោយឡែករួចហើយ ចូរពន្យល់ដោយពិស្តារ តើត្រង់កន្លែងណាដែលតួអង្គទាំងពីរនេះប្រហាក់ប្រហែលគ្នា?

ទំនងតែង

កិរិយាមារយាទនាងសូយា

ក\ កាលនៅកុមារីនៅឡើយ នាងសូយាជាធីតាលុះដោយគន្លងទូន្មានមាតាបិតា។ ទើបអាយុបាន ១២ឆ្នាំនាងចេះគោរពប្រណិបត្តន៍បំរើម្តាយនាងដែលឈឺខ្លាំង។

ខ\ លុះអាយុបាន១២ឆ្នាំ កាមាចូលគ្រប់សង្កត់ធ្វើឲ្យនាងសូយាសៅហ្មងកេរ្តិ៍ ត្រូវពាក្យជំនឿលគេ ជឿលគ្រប់មាត់ ព្រោះប្រព្រឹត្តកិរិយាមិនសមរម្យជាស្រីមានលក្ខណៈគឺ«លួចប្រតិព័ទ្ធដោយចិត្តនិងចិត្ត» នឹងលោកសួនមិនមានចាស់ទុំដឹងឮជាមុនផង។ ប៉ុន្តែទោះបីជាសូយាប្រព្រឹត្តខុសប្រពៃណីខ្មែរយ៉ាងណាក៏យើងអាចសម្រាលកំហុសរបស់នាងបានខ្លះព្រោះ៖

១\ មកពីនាងកំព្រាតែលគោល គ្មានមាតាបិតាទូន្មានប្រដៅឲ្យហ្មត់ចត់ ឲ្យបានជាធីតាគ្រប់លក្ខណតាមកិរិយានៃនារីខ្មែរ។

២\ មកពីនាងគ្មាននរណាជាបង្គោលយ៉ាងមាំល្អមពីងផ្នែកកក់ក្តៅ ដោយសារម្តោះហើយ ដោយឮសម្តី លួងលោម«ពិពោះឈ្មួយឆ្ងាញ់»របស់លោកសួននាងក៏ប្តូរធ្វើខ្លួននឹងលោកចៅហ្វាយស្រុកនេះទៅ ព្រោះសង្ឃឹមយ៉ាងមាំថាអនាគតរបស់នាងនឹងបានប្រសើរ។ យើងអាចនឹកស្មានបានថានាងសូយា ច្បាស់ជាអង្វរករលោកសួនឲ្យចូលដណ្តឹងនាងតាមផ្លូវច្បាប់ដែរ ប៉ុន្តែលោកសួនមិនយល់តាម ព្រោះលោកមិនប្រាថ្នានឹងយកសូយាជាប្រពន្ធ ហើយក៏ប្រើល្បិចល្បោយផ្សេងៗ ដែលជានុយយ៉ាងផ្អែមបបោសអង្អែលចិត្តស្រ្តីទាល់តែនារីគំនិតខ្លីស្លាប់ចិត្តស្លូត។ ដោយឃើញលោកសួនមានបណ្តាស័ក្តិ ហើយដោយខ្លាចលោកសួនលែងត្រូវការនាងផងនោះ សូយាក៏ប្តូរធ្វើខ្លួនកាត់ចិត្តចោលកេរ្តិ៍ខ្មាស ទៅបំពានលើច្បាប់ប្រពៃណីខ្មែរ។

កិរិយាមារយាទនាងម៉ានយ៉ាន

ក\ ម៉ានយ៉ានជានារីចិត្តស្រាល មិនបានគិតដល់ពាក្យចាស់ពោលថា«ខឹងខុស ខឹងខាត ខឹងខក» ឡើយ។ គ្រាន់តែឃើញនាងអូរិចញញឹមបន្ទប់សូដាតប៉ុណ្ណោះ ក៏ចាប់ធ្វើតោះតើយនឹងសូដាតក្លាម ឥតពិចារណារកសេចក្តីពិត ឲ្យឃើញសិន។ កំហឹងឥតរកហេតុឲ្យច្បាស់លាស់នេះ ធ្វើឲ្យសូដាតទទួលសេចក្តីព្រួយលំបាកជាទម្ងន់ ចំណែកខ្លួននាងម៉ានយ៉ានទៀតក៏ទទួលទុក្ខសោកស្ទើរក្ស័យប្រាណ។

ខ\ ម៉ានយ៉ានស្មោះត្រង់ចំពោះនាង ដែលហៅថាស្មោះចំពោះខ្លួនឯងនោះគឺ បើធ្វើខុសរាប់ទទួលក្នុងចិត្តថា ខុស មិនមែនគេចកែដោះស្រាយលុបលាងកំហុសរបស់ខ្លួនឡើយ ដូចត្រង់ដែលម៉ានយ៉ានយល់ច្បាស់ថា«សូដាតលោតទឹកស្លាប់ គឺពីព្រោះនាង សូដាតប្រល័យខ្លួនបង់ពីព្រោះក្តីកំហុសរបស់នាងជាអ្នកបង្កើតកម្មគ្រោះ» ពោលគឺនាងរាប់រងក្នុងចិត្តថានាងប្រព្រឹត្តខុសមែន។ ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងលោកនេះ

មនុស្សដែលបានប្រព្រឹត្តអំពើអ្វីមួយខុស ហើយចេះយកកំហុសនេះមកពិចារណា ហើយខឹងចិត្តនឹងការខុសនោះលោកចាត់ថា ជាជនប្រសើរណាស់ ព្រោះមនុស្សជំពូកនេះអាចនឹងកែប្រែគំនិតមារយាទខ្លួនឲ្យបានល្អទៅថ្ងៃក្រោយ អាចជៀសវាងអំពើដែលធ្លាប់តែប្រព្រឹត្តខុសមកហើយនោះបាន។ ឯនាងម៉ានយ៉ានក៏ជាបុគ្គលមួយដែលគួរចាត់ ជាអ្នកចេះខឹងចេះនឹកស្តាយកំហុសរបស់ខ្លួនដែលបានប្រព្រឹត្តខុសមកហើយដែរ គឺនឹកស្តាយដែលស្មានខុសថា សូផាតក្បត់ចិត្តនាងដោយលួចស្រឡាញ់នាងអូរី ប៉ុន្តែទោះបីយ៉ាងណានាងម៉ានយ៉ានក៏ត្រឡប់ជាខុសធ្ងន់ទៅវិញ ព្រោះកាលបើយល់ច្បាស់ថាខ្លួនខុសហើយ នាងមិនគិតកែប្រែខ្លួនឲ្យប្រសើរឡើង ទៅជាគិតសម្លាប់ខ្លួនទៅវិញ។

គ\ ការដែលចង់សម្លាប់ខ្លួននោះ គឺមកពីសេចក្តីទុក្ខព្រួយ សោកស្តាយសូផាតជាគូសង្សារ។ យើងឃើញថាម៉ានយ៉ានស្មោះត្រង់នឹងសូផាតមែនហើយ គឺនាងមិនចង់ប្រតិព័ទ្ធរណាក្រៅពីសូផាតកំសត់ឡើយ ប៉ុន្តែបើទុកជាព្រួយយ៉ាងណាក៏ដោយ ការដែលសម្លាប់ខ្លួនជាការមិនប្រសើរឡើយ បើនិយាយតាមច្បាប់ចរិយាសាស្ត្រ មនុស្សសម្លាប់ខ្លួនទុកជាមនុស្សទន់ខ្សោយ ទុកឲ្យសេចក្តីទុក្ខសោក«ដឹកច្រមុះឲ្យស្ទុះខ្លួនធ្លាក់ក្នុងជម្រៅរណ្តៅ»បាន។

សម្គាល់៖ យើងឃើញថានារីទាំងពីរខាងលើនេះ ជាមនុស្សទន់ខ្សោយដោយចិត្តពិតប្រាកដ៖

នាងសូយាទុកឲ្យសេចក្តីទុក្ខសោកនិងកំហឹងចូលមកគ្របសង្កត់បង្កើតបានជាជំងឺ ដែលអាចផ្តាច់អាយុសង្ខារបាន។

នាងម៉ានយ៉ានក៏ដូចគ្នាដែរ គឺសេចក្តីអស់សង្ឃឹមនិងទុក្ខព្រួយចូលជិះជាន់ទន្ទ្រានចិត្ត ទាំងឲ្យនាងរត់ទៅលោតទឹកសម្លាប់ខ្លួនបាន។

នារីទាំងពីរគំនិតខ្លីនេះ មិនគិតដល់បញ្ហាដែលថា«រស់នៅគឺប្រយុទ្ធ គឺតស៊ូនឹងឧបសគ្គគ្រប់ជំពូក» សរុបទៅគឺជាមនុស្សខ្វះសេចក្តីក្លាហាន ព្រោះក្នុងច្រកដែលចង្អៀត ដែលមានចំរូងបន្ទា មិនគិតរកផ្លូវបំរះចេញឲ្យផុត មិនគិតខំមាត់សង្កត់ចិត្តអត់ធន់ខំតស៊ូជ្វះ«ជំងឺចិត្ត»នោះ ទៅដោយលំថាស្លាប់ទៅល្អជាងវិញ។

៤០ បើគេឲ្យអ្នករើសខាងអានសៀវភៅ ឬខាងមើលរាត្រីសមោសរដែលមានរឿងដូចគ្នា តើអ្នកចូលចិត្តរើសយកខាងណាវិញ? ហេតុដូចម្តេច?

ទំនងតែង

«រើសយកខាងអានសៀវភៅ»

សេចក្តីផ្តើម៖ បើគេឲ្យខ្ញុំរើសខាងអានសៀវភៅ ឬខាងមើលរាត្រីសមោសរមានរឿងដូចគ្នា នោះខ្ញុំចូលចិត្តខាងអានសៀវភៅវិញ។

ហេតុដូចម្តេចបានជាខ្ញុំចូលចិត្តអានសៀវភៅ?

ក\ ព្រោះខ្ញុំមានសេរីភាពនឹងអានសៀវភៅ នៅពេលណាក៏បានតាមតែចំណង់របស់ខ្ញុំ។

នៅឱកាសដែលខ្ញុំត្រូវចេញដើរលេង ខ្ញុំអាចនឹងយកសៀវភៅទៅជាប់នឹងខ្លួនបាន ហើយទៅរកកន្លែងមួយស្ងាត់ ដែលជាទីមនោរម្យគាប់ចិត្តខ្ញុំ ដើម្បីនឹងអានតែង។

ជួនកាលភូមិភាគខ្លះមានគេសភាពដ៏វិចិត្រ ស៊ីគ្នានឹងទេសភាពដែលអ្នកប្រាជ្ញបានពណ៌នាយ៉ាង ក្បោះក្បាយក្នុងសៀវភៅជាការធ្វើឲ្យខ្ញុំនឹកក្នុងដល់រូបនិពន្ធបណ្ឌិត ដែលតាមស្មានទៅប្រហែលជាអង្គុយ តែងកងង ហើយ ទស្សនាសង្កេតមើលលំអនៃធម្មជាតិដូចខ្ញុំក្នុងពេលនេះដែរ។

ម្យ៉ាងទៀតបើខ្ញុំចេញទៅណាមិនបាន ខ្ញុំអាចនឹងសន្លឹងលើគ្រែខ្ញុំ ឬក៏ចំខែងក្នុងកៅអីយោលយោគ យ៉ាងស្រួល ដើម្បីនឹងអានសៀវភៅ។

ខ\ ខ្ញុំអាចនឹងមើលទៀតជាច្រើនដងបាន នៅសេចក្តីណាដែលខ្ញុំមិនទាន់យល់ច្បាស់ ឬភាគណា ជំពូកណា ដែលខ្ញុំយល់ថាមានសារៈសំខាន់ជាងគេ។ ខ្ញុំអាចនឹងមើលរឿងមួយក្នុងពេលយូរថ្ងៃបាន។

គ\ ខ្ញុំអាចនឹងមើលលើកដាក់សម្លឹងខឹង កាច ស្លុត តំអូញញ័រ...ហើយធ្វើអាកប្បកិរិយា និងកាយ វិការដោយសេរីបាន មានការលើកដៃឬប្រើទឹកមុខជាដើមតំណាងឲ្យតួអង្គលេងក្នុងសាច់រឿងនោះ ព្រោះ ដោយការមើលសៀវភៅនេះ ខ្ញុំអាចនឹងយល់បានថាតួនីមួយៗ មានមនោសញ្ចេតនានិងឥរិយាបថយ៉ាង ណាៗបាន។

ឃ\ ការអានសៀវភៅ ធ្វើឲ្យខ្ញុំបានចម្រើនណាស់ក្នុងការរៀនភាសាគឺខ្ញុំប្រទះឃើញពាក្យដែលខ្ញុំ ត្រូវការស្គាល់ ខ្ញុំអាចនឹងដឹងបានថា និពន្ធបណ្ឌិតនេះសរសេរប្រយោគល្អ ហើយងាយយល់ អ្នកនិពន្ធ នោះចូលចិត្តប្រើប្រយោគវែងៗ ឬប្រើពាក្យពិបាក។ ខ្ញុំអាចនឹងស្រង់សេចក្តីណាសំខាន់ៗ ទុកក្រឡេងឲ្យចាំ មាត់។

សេចក្តីបញ្ចប់៖ ការមើលសៀវភៅនេះ ឃើញថាមានសារៈសំខាន់ណាស់ដូចបានសាធារៈ(ពន្យល់) មកហើយ ប៉ុន្តែបើអានសៀវភៅហើយថែមទាំងបានមើលរាត្រីសមាសរនេះដូចគ្នាទៀត នោះនឹងរឹតតែ យល់ច្បាស់ ហើយចាំល្អណាស់ទៅទៀត។ ដូច្នេះដោយហេតុដែលរាត្រីសមាសរ មិនសូវមានលេងជា ញឹកញយនោះខ្ញុំត្រូវឆ្លៀតឱកាសទៅមើលមិនហ៊ានខានដែរ។

ទំនងតែង

«រើសយកខាងមើលរាត្រីសមាសរ»

សេចក្តីផ្តើម៖ ដោយខ្ញុំជាអ្នកចូលចិត្តលាយឡំក្នុងចំណោមជនគ្រប់ឋានៈឥតអៀនខ្មាស ឥតធុញ ថប់ នោះខ្ញុំរីករាយចិត្តពេក ក្នុងការមើលរាត្រីសមាសរ។

ហេតុដូចម្តេចបានជាខ្ញុំចូលចិត្តមើលរាត្រីសមាសរ?

ក/ គួរឲ្យសប្បាយនៅឱកាសដែលជួបជុំគូកនមិត្តភក្តិដែលមានទឹកមុខស្រស់បស់មុនល្ខោនលេ ង។ ការចូលចិត្តក្នុងចំណោមធំ ដ៏មានជនគ្រប់ឋានៈយ៉ាងនេះ អាចទម្លាប់ចិត្តឲ្យអស់សេចក្តីអៀនខ្មាស ហើយឲ្យស្គាល់របៀប សុជីវធម៌ក្នុងសង្គមផង។ ជនណាដែលមិនសូវចូលចិត្តក្នុងចំណោមធំនឹងគេ ជន នោះមិនសូវស្គាល់លក្ខណៈល្អឬអាក្រក់របស់មនុស្សទេ។

ខ/ នៅរាត្រីសមាសរអ្នកលេងអាចបញ្ចេញមនោសញ្ចេតនាឲ្យឃើញជាក់ស្តែងនឹងភ្នែកដោយការ បង្ហាញនូវកាយវិការ និងអាកប្បកិរិយារបស់តួអង្គក្នុងរឿង ពោលគឺសេចក្តីទុក្ខព្រួយក៏ឃើញជាក់ស្តែ ងឡើង ដោយទឹកភ្នែក ឬសម្លេងតំអូញនៃអ្នកលេង សេចក្តីសប្បាយក៏ឃើញជាក់ស្តែងឡើង នៅទឹកមុខ

ញញឹមស្រស់នៃអ្នកលេង ពាក្យកំប្លែងក៏ធ្វើឲ្យអ្នកស្តាប់សើចក្អាកក្អាយបំភ្លេចអស់សេចក្តីទុក្ខព្រួយទាំងអម្បាលម៉ោង។

គ/ ជួនកាលលក្ខណៈមនុស្សមានស្លៀកពាក់តាមរបៀបដែលអ្នកស្រុកនិយមប្រើក្នុងជំនាន់ដើម ជាការធ្វើឲ្យយើងឃើញជាក់ស្តែងៗ ហាក់ដូចជាយើងកើតក្នុងសម័យមុននោះដោយពិតៗ។ ជួនកាលរាំងនន ឬវត្តតុបតែងឆាក ដែលតំណាងវិការដ្ឋាន(ទិដ្ឋភាព)នៃរឿង ក៏ឲ្យស្គាល់របៀបប្លែកៗកាលជំនាន់បុរាណសម័យនោះខ្លះដែរ។

ម្យ៉ាងទៀត សូរស័ព្ទនៃចម្រៀង និងដូរតន្ត្រីយ៉ាងពិរោះធ្វើឲ្យរឹតតែរំភើបចិត្តណាស់ទៅទៀត ត្រង់នេះហើយឃើញថាសំខាន់ជាងអានសៀវភៅ ព្រោះពាក្យចម្រៀងដែលចុះលើក្រដាស មានតែសេចក្តីដែលយើងអាចមើលឲ្យយល់បានតែមិនបានពិរោះដូចមានគេច្រៀង ហើយបន្ទូលភ្លេងឲ្យស្តាប់នោះឡើយ។

សេចក្តីបញ្ចប់៖ ការមើលរាត្រីសមោសរនេះជាការជំនួយឲ្យមើលសៀវភៅបានយល់សាច់រឿងយ៉ាង ល្អិតល្អន់ ហើយឲ្យចាំស្ទាត់នូវរឿងនោះបានយូរព្រោះសតិរបស់យើងបានទទួលអារម្មណ៍ដោយចក្ខុ និង សោតប្រសាទផង។

ពាក្យចោទផ្សេងៗ

៤១ តើគេសម្គាល់មនុស្សដែលមានមនសិការដោយអំពើអ្វី? ចូររកឧទាហរណ៍ណាមួយមកបញ្ជាក់ផង អំពីបុគ្គលមានមនសិការក្នុងវិជ្ជាជីវៈរបស់ខ្លួន។

ទំនងតែង

ក/ និយមរបស់ពាក្យ«មនសិការ»

មនសិការប្រែថា «ការកំណត់ទុកក្នុងចិត្ត»ឬ«ការមិនភ្លេចខ្លួន» បានសេចក្តីថា ការយកចិត្តទុកដាក់មិនមានភ្លេចស្មារតី មិនមានធ្វេសប្រហែសឡើយ។

ខ/ តើគេសម្គាល់មនុស្សដែលមានមនសិការដោយអ្វី?

គឺដោយអំពើដែលមនុស្សនោះបានប្រព្រឹត្តក្នុងការបំពេញ៖

- ១៧ ចេះប្រើពេលវេលាដោយទៀងទាត់
- ១៧ ចេះស្រឡាញ់តែការងារណាដែលធ្វើបានល្អ
- ១៧ ចេះបារម្ភជានិច្ចក្រែងមិនបានសេចក្តីចម្រើនទៅអនាគត។

១/ សេចក្តីទៀងទាត់៖ សិស្សឬភ្នាក់ងារក្នុងដំណែងរាជការណាមួយដែលមានមនសិការតែងទៅសាលាឬកន្លែងធ្វើការមុនម៉ោងជាដរាប។ ការងារទាំងឡាយដែលគ្រូ ឬនាយចៅហ្វាយចាត់ឲ្យធ្វើសិស្សឬភ្នាក់ងារនេះសុទ្ធតែធ្វើរួចស្រេច កាលណាគេត្រួតត្រាមើល។ ការអ្វីដែលត្រូវធ្វើឲ្យហើយក្នុងថ្ងៃនេះ មិនដែលទុកដល់ថ្ងៃស្អែក ឡើយ។

ក្នុងការសង់អាគារមួយ បើកូនជាយកចិត្តទុកដាក់មិនបង្អែរបង្អង់ឲ្យខាតពេលវេលា ឬក៏អ្នករ៉ាប់រង ខាងគ្រឿងសង់បញ្ជូនរបស់មកឲ្យដោយទៀងទាត់ នោះអ្នកទទួលការស្ថាបនានេះ ក៏អាចបង្ហើយផ្ទះឲ្យ ទាន់កំណត់ពេលតាមកិច្ចសន្យាបាន។

២/ សេចក្តីស្រឡាញ់ការងារដែលធ្វើបានល្អ៖ សិស្សមានមនសិការខ្លះ ខំផ្ចិតផ្ចង់អក្សរតាំងពី ដើមទំព័រដល់ចុងទំព័រ ហើយខំរចនាសៀវភៅដោយអក្សរយ៉ាងវិចិត្រ។ ភ្នាក់ងារខ្លះបើប្រារព្ធធ្វើការអ្វីមួយ ចង់ឲ្យតែការនោះគាប់ភ្នែក ត្រូវចិត្តអ្នកផងទាំងពួង។ កសិករខ្លះធ្វើរងឬដឹករណ្តៅដាំដំណាំជាជួរយ៉ាង ត្រង់ ដើម្បីឲ្យគាប់ភ្នែកអ្នកដទៃ។ ជាងឈើខ្លះខំផ្ចិតផ្ចង់ការរបស់ខ្លួនឲ្យរត់រលុងដែលធ្វើរួចនោះត្រូវចំណុចចិត្ត អ្នកទិញ។

គេគ្រាន់តែក្រឡេកមើល សាច់ការដែលអ្នកទាំងនេះធ្វើគេអាចដឹកថាអ្នកទាំងនេះ ចេះស្រឡាញ់ ការងាររបស់ខ្លួន ពោលគឺធ្វើការដោយមានមនសិការនេះឯង។

៣/ សេចក្តីបារម្ភក្រែងមិនបានចម្រើនទៅអនាគត៖ សិស្សឬភ្នាក់ងារឬកម្មករដែលមាន មនសិការចង់ឲ្យតែបំណងណាមួយរបស់ខ្លួនឲ្យបានសម្រេចដូចចិត្ត។ លុះបំណងនេះបានសម្រេចហើយ អ្នកទាំងនេះក៏នឹកឃើញបំណងអ្វីដែលប្លែកទៅទៀត ហើយចង់ឲ្យបំណងលើកក្រោយនេះបានលទ្ធផល ល្អលើសដើមថែមទៀត ការដែលចង់ឲ្យសេចក្តីបំណងទាំងឡាយនេះបានល្អឡើងៗ គឺមិនមែនដោយសេ ចក្តីលោភ ឬប្រកួតចង់យកឈ្នះយកចាញ់ដើម្បីបន្តបង្ហាត់អ្នកដទៃនោះទេ គឺប្រាថ្នាចង់ឲ្យតែចំណេះវិជ្ជា និងអាជីវរបស់ខ្លួនបានចម្រើនជាលំដាប់ទៅ។

សេចក្តីបញ្ចប់៖ ដែលហៅថាសិស្សមានមនសិការនោះ មិនមែនសំដៅយកតែសិស្សណាដែលរៀន ពូកែឆើតជាចំណែកក្នុងថ្នាក់នោះទេ។ បើទុកជាសិស្សណាមួយរៀនអន់ជាងគេ ក៏ប៉ុន្តែយកចិត្តទុកដាក់ ដោយកាន់សេចក្តី ទៀងទាត់ ដោយចេះស្រឡាញ់ការងាររបស់ខ្លួននោះ ហើយចេះព្រួយបារម្ភជានិច្ច ដោយខ្លាចក្រែងមិនបានសេចក្តីចម្រើនទៅអនាគត សិស្សនេះក៏សន្មតថាមានមនសិការដែរ។ គេសង្កេត ឃើញថាមនុស្សគ្រប់ឋានៈក្នុងលោកនេះ ឲ្យតែខំយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងវិជ្ជាជីវរបស់ខ្លួនហើយ កម្រនឹងធ្លាក់ ខ្លួនទៅក្នុងហ៊ុនភាពបានឡើយ។

៨២ យុវជនទាំងឡាយ ដែលអ្នកមកអ្សននៅវិទ្យាល័យនេះ តើមានប្រយោជន៍អ្វី?

ទំនងតែង

យុវជន យុវនារី ដែលមករៀននៅវិទ្យាល័យនេះដើម្បី៖

ក/ ជាប្រយោជន៍ដល់ខ្លួនឯងគឺ៖

- ១/ ឲ្យមានចំណេះវិជ្ជាផ្សេងៗ គឺចេះអាន ចេះសរសេរ
- ២/ ឲ្យមានប្រាជ្ញាជ្រៅជ្រះ(ឲ្យចេះស្គាល់ការល្អអាក្រក់ ឲ្យពិចារណារកសេចក្តីពិត គឺលែង ជឿអំពើអ្វីទាំងឡាយណាដែលមនុស្សល្ងង់តែងតែជឿ)
- ៣/ ឲ្យមានកិរិយាមារយាទល្អ(ឲ្យស្គាល់ច្បាប់ចរិយាសាស្ត្រនឹងច្បាប់សុដីរធម៌ ឲ្យចេះគោរព វិន័យសាលា ដើម្បីដល់ថ្ងៃក្រោយទៅ ជាពលរដ្ឋចេះគោរពច្បាប់សម្រាប់ស្រុក)

៤/ ឲ្យមានទម្លាប់ធ្វើការដោយមានរបៀបសណ្តាប់ធ្នាប់(មានរបៀបចែកពេលវេលាធ្វើការឲ្យបានទៀងទាត់ជាដើម)

៥/ ឲ្យស្គាល់របៀបរស់នៅក្នុងសង្គម(សិស្សណាដែលសំណាក់អាស្រ័យជាមួយគ្នាក្នុងសង្គម នឹងអាចពិនិត្យសង្កេតកិរិយាមារយាទគ្នាឯងបានគ្រប់សព្វគឺស្គាល់ភាពនៃមនុស្សកាច ឬស្លូតស្គាល់ភាពមនុស្សខ្ជិល ឬឧស្សាហ៍ដឹងថាកិរិយាយ៉ាងនេះ ធ្វើឲ្យគេចូលចិត្ត យ៉ាងនោះធ្វើឲ្យគេជិនឆ្អឹង។ សរុបទៅគឺធ្វើឲ្យចេះជៀសវាងអំពើអាក្រក់ ដែលអាចហុចទុក្ខទោសឲ្យជាញឹកញយក្នុងដំណើរជីវភាពរបស់មនុស្ស)។

៦/ ឲ្យអនាគតរបស់ខ្លួនបានល្អ គឺថ្ងៃក្រោយទៅឲ្យមានវិជ្ជាជីវៈមួយ(ក្នុងដំណែងរាជការក្តី ក្នុងកសិកម្ម ឬពាណិជ្ជកម្ម ឬឧស្សាហកម្មក្តី) ដែលអាចចិញ្ចឹមខ្លួនឯងបានដោយស្រួលហើយថ្លៃថ្នូរផង។

ខ/ ជាប្រយោជន៍ដល់គ្រួសារៈ

បើថ្ងៃក្រោយយុវជននេះមានវិជ្ជាជីវៈដែលអាចចិញ្ចឹមខ្លួនបានដោយស្រួលហើយ គ្រួសាររបស់គេក៏មានមុខមាត់ ហើយអាចរស់នៅបានដោយស្រួលដោយសារតែគុណបំណាច់នៃចំណេះរបស់គេ ដែលបានស្វែងរកនៅសាលានេះឯង ព្រោះ៖«ចំណេះជាស្បៀងរកកម្រ គ្មានអ្វីថ្លៃជាងវិជ្ជានេះឡើយ»។

គ/ ប្រយោជន៍ដល់ជាតិ និងមាតុភូមិ៖

យុវជនមករៀននៅវិទ្យាល័យសព្វថ្ងៃ ដើម្បីដល់ថ្ងៃក្រោយនឹងទៅជាពលរដ្ឋខ្មែរមួយដែលចេះអានចេះសរសេរ។

៣១ ដែលមានប្រាជ្ញាភ្លឺថ្លា

៣២ ដែលមានកិរិយាមារយាទល្អ

ពោលគឺជាពលរដ្ឋមួយដែលមានសមត្ថភាពនិងគុណសម្បត្តិដ៏បរិបូរណ៍ដែលអាចទ្រទ្រង់ជាតិឲ្យថ្លៃថ្នូរ និងគាំពារកម្ពុជាឲ្យរឹងជំហរក្នុងឋានៈជាប្រទេសឯករាជ្យអង្វែងទៅបាន។

៤៣ តើអ្វីដែលហៅថាពលរដ្ឋ? តើពលរដ្ឋមានករណីយកិច្ចយ៉ាងណាខ្លះ?

ទំនងតែង

សេចក្តីផ្តើម៖ ពលរដ្ឋ គឺជាសមាជិកឬកម្លាំងរបស់រដ្ឋ។ ឧទាហរណ៍ដូចជាក្នុងប្រទេសខ្មែរជនជាតិខ្មែរ និងជនដែលរាប់ជាខ្មែរ ដូចជា ចាម គួយជាដើម និងជនខ្លះដែលផ្លាស់សញ្ជាតិជាខ្មែរ ជាពលរដ្ឋខ្មែរ។ ឯជនបរទេសដែលនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រដូចជាចិន យួន ភីឡូ មិនមែនជាពលរដ្ឋខ្មែរទេ។ ជនទាំងនេះគ្មានសិទ្ធិពេញដូចខ្មែរទេ គ្មានសិទ្ធិបោះឆ្នោតជ្រើសតាំងអ្នកតំណាងរាស្ត្រជាដើម។

ម៉្យាងទៀត ពាក្យពលរដ្ឋបានសេចក្តីថា«កម្លាំងរបស់ប្រទេស»ព្រោះប្រទេសនីមួយៗ ដែលរុងរឿងរស់រានមានជីវិតក៏អាស្រ័យនូវសមាជិករបស់ប្រទេសនោះឯងដែរ។

ពលរដ្ឋគឺជនដែលមានសិទ្ធិពេញទី។ កាលមានសិទ្ធិហើយនោះ ក៏ត្រូវមានករណីយកិច្ចផងដែរ។

ករណីយកិច្ចរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ:

១/ ពលរដ្ឋត្រូវមានចិត្តចង់ដឹងចង់ស្គាល់នូវកិច្ចការសាធារណៈទាំងឡាយដែលមានវិបត្តិកើតឡើង ជាលំដាប់នៅក្នុងប្រទេសរបស់ខ្លួន និងព្រឹត្តិការណ៍ផ្សេងៗ ដែលជាប្រទីបបំភ្លឺផ្លូវឲ្យដឹងការរាក់ជ្រៅសព្វ យ៉ាង។ ត្រូវចង់ដឹងឲ្យណាស់នូវដំណើរនយោបាយ ដែលសមាជិកនៃរដ្ឋាភិបាលរបស់ប្រទេសខ្លួន បាន ប្រើប្រាស់ជាលំដាប់មករាល់ៗថ្ងៃ។

២/ នៅពេលដែលរដ្ឋាភិបាលកំណត់ឲ្យបោះឆ្នោត ជ្រើសតាំងតំណាងរាស្ត្រម្តងៗ នោះពលរដ្ឋត្រូវ ចាំឲ្យច្បាស់ថា អនាគតរបស់ខ្លួន និងជីវិតនៃនគរនៅក្នុងសន្តិកម្មឆ្នោត ដែលខ្លួនទម្លាក់ទៅក្នុងហិបនោះឯ ង។

ដូច្នេះមុននឹងទៅបោះឆ្នោត ត្រូវពិនិត្យពិចារណាឲ្យច្បាស់លាស់ កុំបោះទាំងប្រថុយទាំងឯងដ៏តល្ង ង់។ ពលរដ្ឋនីមួយៗ ត្រូវចង់ទៅបោះឆ្នោតដោយស្មោះសោយមានចិត្តពោរពេញទៅដោយក្តីសង្ឃឹមជា និច្ច ព្រោះនេះជាករណីកិច្ចរបស់ខ្លួន។ ទោះបីរាល់យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ត្រូវទៅឆ្លៀតឱកាសទៅបោះឆ្នោត នេះដែរ។

៣/ ពលរដ្ឋត្រូវគោរពប្រតិបត្តិច្បាប់សម្រាប់រដ្ឋ។ មិនត្រឹមតែគោរពទេ គឺត្រូវឲ្យស្គាល់ច្បាប់នោះផ ង។ ការដែលស្គាល់ច្បាប់នេះអាចធ្វើឲ្យពលរដ្ឋចៀសវាងទុក្ខទោសផ្សេងៗបាន ព្រមទាំងមិនហ៊ានបំពាន ច្បាប់ ឬធ្វើរំលោភលើសិទ្ធិអ្នកដទៃផង។

៤/ ពលរដ្ឋត្រូវបង់ពន្ធជូនរាជការ ព្រោះរាជការត្រូវការប្រាក់យកទៅចំណាយក្នុងប្រយោគសាធារ ណៈគ្រប់ជំពូក មានសាលារៀន មន្ទីរពេទ្យ ធ្វើថ្នល់និងស្ពានជាដើម ឬក៏ទិញសព្វរុក្ខជាតិ ដើម្បីការពារស្រុក ទេសឲ្យប្រសើរនៅក្នុងសន្តិសុខ។ ជនណាដែលគេចរៀសមិនបង់ពន្ធ នឹងទុកជាជនក្បត់ច្បាប់ហើយនឹងត្រូវ រាជការផ្ដន្ទាទោស។

៥/ ពលរដ្ឋត្រូវប្តូរជីវិតឬជាជូនជាតិនិងមាតុភូមិ នៅពេលដែលប្រទេសរបស់ខ្លួនមានអានុដោយ សត្រូវចង់ពាធា។ ដូច្នេះពលរដ្ឋទាំងប្រុសទាំងស្រី ត្រូវចេះវិជ្ជាទាហានគ្រប់ៗគ្នា ដើម្បីជាកំផែងរាំងរាជីកដី បូរីនគររបស់ខ្លួន តាមកាលៈទេសៈហុចឲ្យ។

៦/ ពលរដ្ឋមានករណីយកិច្ចដែលត្រូវបំពេញតែរាល់ៗថ្ងៃ គឺខំធ្វើការក្នុងអាជីវៈ(អាជីព) របស់ខ្លួន ដើម្បីសេចក្តីចម្រើនដល់នគរ។

៧/ ត្រូវគ្រប់គ្រងគ្រួសារឲ្យមានសុខភាពល្អ ត្រូវដុសខាត់ចរិយា និងបញ្ញារបស់បុត្រ ធីតាឲ្យ ហ្មត់ចត់ ដើម្បីធ្វើឲ្យកុមារទាំងឡាយទៅជាប្រជាពលរដ្ឋដែលមានគុណសម្បត្តិ និងសមត្ថភាពយ៉ាងពេញ បរិបូរណ៍ ក្នុងពេលខាងមុខ។

សេចក្តីបញ្ចប់៖ ដោយដឹងច្បាស់ថា ជីវិតនគររំពឹងលើពលរដ្ឋខេមរជាតិទាំងឡាយ ត្រូវតម្រង់ចិត្ត ប្រៃគំនិត គិតធ្វើម៉េច ឲ្យបានពេញជាៈ ពលរដ្ឋចេះដឹង ស្មោះត្រង់ ឧស្សាហ៍ ក្លាហាន ហើយមានចិត្តភក្តី ចំពោះជាតិនិងព្រះរាជបល្ល័ង្កដែលជាទីពុំនាក់យ៉ាងកក់ក្តៅរបស់ខ្លួន។

៤៤ កាលដែលឈឺធ្ងន់ យកដំរីទៅបន់ ដល់ជំងឺស្រន់ យកពងមាន់ទៅថ្ងាយ

(សញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាលើកទី១ ឆ្នាំ១៩៤២)

សេចក្តីអធិប្បាយជាគំរូ

បុថុជ្ជនគ្រប់ប្រភេទ ក្នុងរយៈកាលដែលរស់នៅសុទ្ធតែជួបប្រទះនឹងភ័យឬឧបសគ្គណាមួយមិនខាន គឺមានភិតភ័យខ្លាចជាប់ទោសក្នុងផ្លូវតុលាការឬភិតភ័យក្នុងការនៅពេលដែលមានរោគាពាធមកញាំញី នៅពេលដែលសង្គ្រាមកំពុងផ្ទុះ នៅពេលដែលមានអាសន្នផ្សេងៗ ដូចយ៉ាង អគ្គីភ័យ ឬមានភ័យក្នុងចោរកម្មជាដើម។ គេសង្កេតឃើញប្រាកដថា ជាធម្មតាជនភាគច្រើនកាលណាឈឺខ្លាំង ហើយក៏តាំងបន់ស្រន់សំបូងសម្រុងរកអស់អាវិក្យ ទេព្រឹក្ស ឬអ្វីៗទាំងឡាយ ដែលគេជឿជាក់ថាពូកែស័ក្តិសិទ្ធិមែន ដោយពោលជាសំព្វវាចាថា បើខ្លួនបានរួចផុតពីគ្រោះថ្នាក់ គឺសេចក្តីស្លាប់នោះនឹងមានដង្ហាយឬរង្វាន់លាបំណន់យ៉ាងប្រសើរជាដាច់ខាត។

ឯពាក្យថា«ឈឺធ្ងន់»នេះ មានន័យទូលំទូលាយទៅទៀតគឺសំដៅយកការភ័យខ្លាំង ដោយមានហេតុជាអាសន្នណាមួយ។ ដែលថា«យកដំរីទៅបន់នោះ»គឺយករង្វាន់ណាដែលមានតម្លៃធំដុំដែលសន្យាថានឹងថ្វាយជូនឲ្យធ្ងន់ចិត្តដល់បុគ្គលដែលសន្មតថា មានមហិទ្ធិឬទ្ធិអាចជួយសង្គ្រោះឲ្យផុតពីភ័យន្តរាយបាន។

អុញ! លោកថា«ដល់ជំងឺស្រន់យកពងមាន់ទៅថ្ងាយ»សោះ គឺលុះកាលណាបានផុតភ័យហើយ គេមិនឃើញមានយក«ដំរី»ទៅបូជាឯណា ទៅយកឯ«ពងមាន់» ដែលជាបស់កម្ទេចកម្ទីឥតតម្លៃ ឥតខ្លឹមសារទៅលាបំណន់ គឺយកទៅជូនជារង្វាន់សំខាន់ទៅវិញ។ នរណាក៏តូចចិត្តដែរ បើនិយាយមិទៀងយ៉ាងនេះ!

ជនជំពូកនេះ កាលបើឈឺខ្លាំង ទៅនិយាយនឹងលោកគ្រូពេទ្យថា សូមតែជួយកែរោគឲ្យជាចុះ នឹងរាប់រងនៅបំរើឥតយកឈ្នួលពាត់អ្វីឡើយ។ ខ្លះទៀត កាលមានរឿងអ្វីមួយហើយខ្លាចជាប់គុក ក៏ទៅអង្វរចៅក្រម ឬពឹងពាក់នរណាមួយសូមឲ្យជួយឲ្យផុតពីគ្រោះថ្នាក់ នឹងលក់គោលក់ផ្ទះតបស្នងសងគុណឲ្យធ្ងន់ចិត្ត មានខ្លះទៀតកាលដែលឃើញអាសន្នមកដល់ហើយ ក៏បន់ព្រះវត្តនេះវត្តនោះ ថាឲ្យតែរួចពីមរណភ័យចុះ នឹងកសាងព្រះវិហារឥដ្ឋ ឬធ្វើបុណ្យអ្វីមួយយ៉ាងអស្ចារ្យរំលឹកគុណ តែគេសង្កេតឃើញថា ពាក្យសន្យាទាំងអម្បាលម៉ាន់នេះ គ្រាន់តែបន្លឺឡើងក្នុងពេលដែលកំពុងភ័យនោះទេ កាលផុតពីអន្លង់ទុក្ខហើយ ជនទាំងឡាយនោះ ច្រើនតែរកឧបាយនាយអាយដោះស្រាយគេចកែសម្តីដើមអស់ ឬក៏ជូនជារង្វាន់បន្តិចបន្តួចសោះតែខាងប៉ុណ្ណោះឯង។

អាស្រ័យហេតុនេះ គប្បីចាំឲ្យជាក់ថា បើបុគ្គលណាមួយមកអង្វរករឲ្យជួយក្នុងកិច្ចការកង្វល់ណាមួយ បើល្មមនឹងជួយសង្គ្រោះបានក៏ជួយសង្គ្រោះដោយស្មោះស្ម័គ្រទៅ កុំស្តាប់សំព្វវាចាដែលសន្យាថានឹងឲ្យនេះឲ្យនោះ ជាឧត្តមរង្វាន់ទៅថ្ងៃក្រោយ ព្រោះក្រែងជូនជាមិនបានរង្វាន់ធំ ដូចពាក្យសន្យានោះទេ នាំតែម្នេញខ្មាញ់ក្នុងចិត្តជាក្រោយឥតអំពើ។

ចំណែកបុគ្គលដែលមិនធ្វើតាមពាក្យសន្យាវិញ ត្រូវឲ្យដឹងខ្លួនថា ក្នុងមួយជីវិតនេះមិនមែនមានភ័យតែម្តងប៉ុណ្ណោះទេ ត្រូវចាំឲ្យច្បាស់ថា ជីវភាពរបស់មនុស្សក្នុងលោកិយ រមែង ស្មុគស្មាញទៅ

ដោយចំរូងអាសន្ន គ្រប់ជំពូកមិនលែងថ្ងៃណាមួយនឹងត្រូវការពឹងពាក់ទៀតហើយ ដូច្នេះមិនគួរនឹងធ្វើ កន្តើយចំពោះគុណបំណាច់របស់គេទេ។

៤៥ ទុកវាចាស់ ប្រើណាស់វាថ្មី

(សញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាលើកទី១ ឆ្នាំ១៩៤៥)

សេចក្តីផ្តើម៖ ដោយសង្កេតឃើញថាជនខ្លះ តែងតែបង់បោះចោលនូវតម្រិះ ឬវិជ្ជាផ្សេងៗដែល បានស្វែងមកហើយ ទើបចាស់ៗចងជាបទបញ្ជាថា«ទុកវាចាស់ ប្រើណាស់វាថ្មី»ដើម្បីជាឱវាទដាស់តឿន រំលឹកឲ្យជនដែលមានសុវិជ្ជាណាមួយ ខំព្យាយាមឲ្យរឹតតែភ្លឺយល់ច្បាស់ ការជ្រៅជ្រះតទៅទៀត។

អត្ថរសនៃភាសិត៖ ចូរយើងសង្កេតមើលកាំបិតព្រាដែលគេបោះបង់ចោលនៅក្រោមគ្រែ សាច់វា ឡើងខ្មៅអែ ច្រែចាប់ស៊ីសព្វសាច់ដែក នឹងយកប្រើប្រាស់រាល់ៗថ្ងៃ មុខវា ស ផ្លាវ ឡើងរលោងភ្លឺថ្លា ប្រើ ការកាប់អ្វីមុតយ៉ាងចំណាប់ ល្អលើសកាំបិតដែលទើបនឹងច្រងរួចទៅទៀត។

ឯកាំបិតដែល«ទុកចោល»នោះវា«ចាស់» ខូចចោលម្យ៉ាង ចំណែកកាំបិតដែលគេ«ប្រើណាស់»នោះវារឹត តែ«ថ្មី»ទៅវិញ ត្រង់នេះព្រឹទ្ធបណ្ឌិតចង់ពន្យល់ថា ចំណេះវិជ្ជាសព្វសារពើ ដែលមានក្នុងខ្លួន ទោះតិចក្តី ច្រើនក្តី បើមិនព្យាយាមប្រើប្រាស់ទេ នឹងអាប់ស្រពោនអន់ថយ ឬក៏ភ្លេចបាត់សូន្យសុងអស់ទៅវិញជាមិន ខាន។ ចំណែកវិជ្ជាណាដែលបានប្រើប្រាស់ជាអចិន្ត្រៃយ៍ ចំណេះវិជ្ជានោះរឹតតែកើតចម្រើនមានរស្មីជា លំដាប់រៀងដរាបទៅ។

ឧទាហរណ៍៖ អ្នកចេះខាងវិជ្ជាគុណដំបង ចំបាប់ប្រដាល់ បាញ់ស្នា បាញ់កាំភ្លើង អ្នកចេះខាងរាំ អ្នកចេះស្ទាត់ធម៌អាថ៌កំបាំងសព្វសារពើ អ្នកពូកែលេងកីឡាគ្រប់ប្រភេទ អ្នកចេះភាសាដទៃណាមួយ អ្នក ដែលមានចំណេះខាងអក្សរសាស្ត្រ វិទ្យាសាស្ត្រ គណិតសាស្ត្ររបស់ខ្លួន វិជ្ជាក៏អស់តម្លៃអាប់រស្មីប្រើការ មិនបាន ជូនកាលឆ្លាំងភ្លេចទៅវិញក៏មាន ក្នុងករណីដែលមិនបានរំលឹកឬប្រើប្រាស់វា។ តែបើព្យាយាមប្រើ ប្រាស់ជានិរន្តរ៍ទៅ វិជ្ជាក៏រឹតតែចម្រើនមានតម្លៃរុងរឿងដរាបដែរ។

កាលពីឆ្នាំ១៩៤៥ មានជនជាតិខ្មែរជាច្រើនចេះនិយាយភាសាជប៉ុន សព្វថ្ងៃនេះ ដោយហេតុថាពួក គាត់គ្មានបានប្រើប្រាស់ភាសានេះក្នុងស្រុក ពួកគាត់ក៏សឹងតែភ្លេចអស់រលីងទៅ ហើយ។ សាស្ត្រចា រ្យណាដែលត្រូវបង្រៀនដោយពិសេសផ្តាច់មុខខាងគណិតសាស្ត្ររាល់ៗថ្ងៃ សាស្ត្រចារ្យនោះរឹតតែភ្លឺ ច្បាស់ខាងក្បួនតម្រានៃវិជ្ជានេះ គ្រាន់បើជាងកាលដែលទើបនឹងចេញពីសាលាទៅទៀត។ សិស្សណា ដែលចេញពីសាលាទៅ ខំសង្វាតអានសៀវភៅ ឬសរសេរជាព័ត៌មានផ្សេងៗ នឹងបានចម្រើនខាងអក្សរ សាស្ត្រជាដាច់ខាត។

សេចក្តីបញ្ចប់៖ ដោយបានជ្រាបច្បាស់នៅអត្ថរសនៃសុន្ទរោវាទនេះហើយ គប្បីកុំកន្តើយរាយមាយ បោះបង់ចោលនូវសុវិជ្ជា ដែលបានស្វះស្វែងអស់កាលដ៏យូរអង្វែងមកហើយ។ សុវិជ្ជា ជាទ្រព្យដ៏ឧត្តម ហើយវិសេសជាងទ្រព្យនានា។ គួរឲ្យមានសេចក្តីស្តាយជាអនេកអនន្ត ចំពោះរបស់វិសេសនេះដែលបាន មកនៅក្នុងកណ្តាប់ដៃហើយៗ វិនាសសាបសូន្យទៅវិញបាត់ ព្រោះតែការធ្វេសប្រហែសខ្វះធម៌ព្យាយាម មួយយ៉ាងប៉ុណ្ណោះ។

៨៦ សម្តីសជាតិ មារយាទសត្រកូល

(សញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សា លើកទី១ ឆ្នាំ១៩៨៨)

សេចក្តីអធិប្បាយជាតំរូវ

មាត់ជាគ្រឿងលាតត្រដាងនៃចិត្តនិងគំនិតឲ្យគេស្គាល់។ កិរិយាដែលប្រព្រឹត្តជាអចិន្ត្រៃយ៍ម៉ែឲ្យស្គាល់ពីភាពនៃបុគ្គលល្អឬអាក្រក់ ជាបណ្ឌិតឬពាល។ ដោយជ្រាបច្បាស់នូវហេតុការណ៍ទាំងឡាយនេះ ហើយ បានជាបុព្វាចារ្យរបស់យើងបានចងជាបញ្ហាទុកមកថា «សម្តីសជាតិ មារយាទសត្រកូល»។

«សម្តី» មានពីរយ៉ាង គឺសេចក្តីដែលនិយាយ និងសេចក្តីដែលសរសេរចុះក្នុងក្បួនតម្រា ផ្សេងៗ។ លោកថា «សម្តីសជាតិ» គឺសម្តីនេះហើយដែលបំផុសឲ្យឃើញជាក់ស្តែងនូវលក្ខណៈ កិរិយារបស់ជាតិកំណើតនៃបុគ្គលណាមួយឬសាសន៍ណាមួយ។ គេសម្គាល់មនុស្សណាម្នាក់ឬជនជាតិណាមួយឆ្លាតឬល្ងង់ ពាលឬបណ្ឌិត កាចឬស្អាត ល្អឬអាក្រក់ ដោយសម្តីដែលបុគ្គលនោះឬជនជាតិនោះ ប្រាស្រ័យនិយាយឬសរសេរ។ បើជាតិជាបណ្ឌិត សម្តីនិយាយក៏បរិបូណ៌ដោយគំនិតប្រាជ្ញា បើជាតិជាអ្នកប៉ិនរកស៊ី សម្តីថ្វីមាត់ក៏ធ្វើឲ្យឃើញថាស្អាតជំនាញខាងជំនួញជួញមែន បើជាតិកំណើតជាអ្នកជឿខ្មោចអារក្សមេមត់បង់បត់ សម្តីដែលសម្តែងក៏ថ្លែងឲ្យឃើញថា ជាអ្នកល្ងង់ជឿតែការផ្តាសាង។ បើជាតិកំណើត «អាក្រក់លេងកាប់ចាក់» វាហាដែលខ្លាចមកក៏បញ្ជាក់ឃើញថា ជាអ្នកកាចសាហាវ ពោរពេញទៅដោយពុតពាល។ កុមារដែលមានសម្តីផ្អែមពិរោះចេះស្គាល់ខ្ពស់ទាប នឹងត្រូវគេសម្គាល់ថា ជាកុមារមានជាតិកំណើតល្អត្រឹមត្រូវ។ អ្នកស្រែក្បែរព្រៃភ្នំ បើនឹងហារនិយាយឡើង ក៏ធ្វើឲ្យឃើញច្បាស់ថា ជាជនមិនទាន់ស្គាល់អារ្យធម៌ច្បាស់លាស់នៅឡើយ។ ឯពាក្យ «សម្តីសជាតិ» នេះ មានអត្ថសម្បជ្ជចគ្នានឹងសេចក្តីដែល ព្រះបាទឡាត់ឧត្តមលិខិត សុង ស៊ីវ បានចងក្រងទុកក្នុង «សៀវភៅសុភាសិតសង្គ្រោះ» ថា «ស្គាល់ ឆ្លាតឬល្ងង់ រៀបវេរប្រុង ដោយការចរចា»។

ឯពាក្យថា «មារយាទសព្វជ» វិញនោះក៏មានន័យប្រហែលៗ នឹងសេចក្តីនៃវគ្គទី១ដែរ តែគេសម្តៅខាងមារយាទវិញ។ មារយាទ គឺជាឫកពារឥរិយាបថប្រព្រឹត្តទៅក្នុងផ្លូវល្អឬអាក្រក់។ ពាក្យថា «សត្រកូល» មានន័យថា មារយាទល្អឬអាក្រក់របស់បុគ្គលម្នាក់ ឬសាសន៍ណាមួយអាចបំផុសឲ្យឃើញនូវពូជពង្សដៅល្អឬអាក្រក់របស់ខ្លួនបាន។ បើមារយាទថោកត្រកូលក៏ថោក បើមារយាទថ្លៃត្រកូលក៏ថ្លៃ។ ក្នុងគ្រួសារណាម្នាក់ដែលមានកូនម្នាក់ធ្លាប់មានដៃលូចគេ និងកាន់មារយាទថោក ត្រកូលនោះត្រូវសម្គាល់ថាជាពូជថោក។ តុល្យណ៍(ក្មេងស្រីជំទង់)ណាដែលមានមារយាទមិនសមរម្យ គឺប្រព្រឹត្តខុសគន្លងនៃប្រពៃណីនារីខ្មែរ នឹងបង្ហាញឲ្យឃើញថាត្រកូលរបស់តុល្យណ៍នោះជាត្រកូលមិនថ្លៃថ្នូរ ជាហេតុធ្វើឲ្យគេញញើតមិនហ៊ានទៅលាយឡំពូជពង្សជាមួយផង។ កុមារណាដែលមានមារយាទសុភាពរាបសាស្ត្រខ្ពស់ទាប កុមារនោះត្រូវធ្វើឲ្យសម្គាល់បានថាជាអ្នកមានពូជពង្ស អម្បូរល្អបរិសុទ្ធ។

ដោយហេតុដឹងច្បាស់ថា «សម្តីសជាតិ មារយាទសព្វជ» យ៉ាងនេះ គម្បីជនានុជនប្រុងសតិសម្បជញ្ញៈ ក្នុងការនិយាយស្តី ហើយព្យាយាមកាន់ឫកពាមារយាទថ្លៃថ្នូរ ធ្វើខ្លួនឲ្យសមរម្យជាជន អ្នកមានជាតិកំណើតនិងត្រកូលល្អ ខ្ពង់ខ្ពស់អង្វែងតទៅ។

៤៧ ត្រីក្នុងមួយត្រក តែស្អុយមួយ វាស្អុយទាំងអស់

(សញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាលើកទី២ ឆ្នាំ១៩៨៨)

សេចក្តីអធិប្បាយគំរូ

ដើម្បីជាសេចក្តីទូន្មានដល់សមាជិកក្នុងគ្រួសារ ក្នុងសង្គមទាំងមូល ឲ្យប្រព្រឹត្តត្រឹមត្រូវល្អ នោះ ចាស់បុរាណបានប្រឌិតនូវពាក្យមួយបទថា «ត្រីក្នុងមួយត្រក តែស្អុយមួយ វាស្អុយទាំងអស់»។

សង្គមតូចធំគ្រប់ប្រភេទ នឹងមានកិត្តិនាមឧដុដ្ឋឧត្តម ឬអាប់យសថោកទាប ក៏អាស្រ័យឥរិយាបថ នៃសមាជិកក្នុងសង្គមនោះ។ សមាជិកតែម្នាក់សោះ កាលបើបានប្រព្រឹត្តអំពើដ៏លាមក ណាមួយហើយ រមែងធ្វើឲ្យសៅហ្មងដល់នាមនៃសង្គមទាំងមូលបានមិនខុសពីត្រីស្អុយតែមួយសោះ ធ្វើឲ្យគេសរុបសេចក្តី ត្រីក្នុងមួយត្រកស្អុយទាំងអស់ដែរ។

សមាជិកម្នាក់ ដែលធ្វើឲ្យខូចឈ្មោះសម្លេងនៃសង្គមទាំងនេះ មានការប្រៀបធៀបទៅនឹង សាកសពអសុភតែមួយ អាចធ្វើឲ្យក្លិនអាសោចន៍ពេញសួនច្បារឧទ្យានបាន។

ដោយអាស្រ័យហេតុនេះគប្បីសមាជិកម្នាក់ៗ ប្រសប់សតិរៀងៗខ្លួន ចៀសវាងអំពើពុករលួយ ទាំងឡាយដែលមានពិសពាល អាចធ្វើឲ្យក្រុមសង្គម ទាំងមូលខូចកិត្តិយសបាន។

បុត្រជីតាក្នុងគ្រួសារ គប្បីកាន់កិរិយាមារយាទឲ្យវិសេស ពលរដ្ឋគ្រប់ឋានៈ ត្រូវដឹងឲ្យប្រាកដថា នគរទាំងមូល នឹងមានកិត្តិសព្ទល្អ ក៏អាស្រ័យតែពលរដ្ឋមានសមត្ថភាព និងគុណសម្បត្តិ ដ៏បរិបូណ៌ដែរ។

ឧបមាដូចជាជនជាតិខ្មែរម្នាក់ ត្រូវចេញទៅបំពេញបេសកកម្មផ្សេងៗ នៅក្រៅប្រទេស កាលបើ ជនជាតិខ្មែរនេះ ប្រព្រឹត្តមិនត្រឹមត្រូវមានស៊ីជីកឡើងវិញផ្លូវថ្នល់ ឬក៏ចាប់កូនក្រមុំគេ ដោយកម្លាំង ពាលឬនិយាយតែផ្តេសផ្តាសឥតគិតមុខក្រោយនោះ ជនជាតិខ្មែរទាំងស្រុកទាំងប្រទេស ក៏ត្រូវគេលួចគ្នា តិះដៀលថាជាជនជាតិមិនថ្លៃថ្នូរបាន។

នារីណាមួយ ដែលមានឫកពារមិនសមរម្យតាមគន្លងប្រពៃណីនៃត្រកូលខ្មែរ នឹងធ្វើឲ្យគ្រួសារ របស់ខ្លួនអាម៉ាស់មុខជាអង្វែងមួយពូជ។ សិស្សណា ទាហានណា ភ្នាក់ងារណា ឬបុព្វជិតណាមួយប្រព្រឹត្ត អំពើដ៏លាមក នឹងត្រូវដៅថាពួកសាលានេះ កងទាហាននេះ ក្រុមក្រសួងឯណោះ វត្តនោះទៀត សុទ្ធតែ ពួកខឹងខូចព្រហ័ណកោងកាចទាំងអស់។

ហេតុដូច្នេះ ដើម្បីជាសិរីកិត្តិយស ដើម្បីសេចក្តីចម្រើនដល់សង្គមគ្រួសារ ដល់ជាតិសាសនា ទាំងមូលត្រូវកាន់គំនិតមារយាទឲ្យប្រសើរជាអង្វែងទៅ។

៤៨ អ្នកមានរក្សាខ្យង ដូចសំពត់ព័ទ្ធពីក្រៅ អ្នកប្រាជ្ញរក្សាខ្លៅ ដូចសំពៅពឹងសំប៉ាន

(សញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាលើកទី១ ឆ្នាំ១៩៤៩)

ទំនងតែង

សេចក្តីផ្តើម៖ ក្នុងលោកសន្តិវាសនេះ កុំនរណាអ្នកអាងថា រស់នៅដោយឥតពឹងពាក់គ្នា ទៅវិញទៅមកនោះ។ ព្រឹទ្ធបណ្ឌិតបានទូន្មានថាឲ្យចេះយកអាសាគ្នាទៅវិញទៅមក ទើបជីវភាពមានដំណើរទៅក្រោយស្រួល ទៅកាន់សេចក្តីសុខ ចម្រើនគ្រប់ប្រការ។ លោកបានចងជាប្រស្នាថា៖

«អ្នកមានរក្សាខ្យង ដូចសំពត់ព័ទ្ធពីក្រៅ អ្នកប្រាជ្ញរក្សាខ្លៅ ដូចសំពៅពឹងសំប៉ាន»

វគ្គទី១៖អ្នកមានរក្សាខ្យង ដូចសំពត់ព័ទ្ធពីក្រៅ

អ្នកមានភោគសម្បត្តិ ត្រូវមានចិត្តធម៌សន្តោសប្រោសមេត្តាករុណាបីបាច់ចិញ្ចឹមអ្នកកំសត់ ទុគ្គតិ៍ ឲ្យរស់រានមានជីវិតស្ថិតស្ថេរនឹងគេ ឲ្យមានមុខរបរចិញ្ចឹមពោះ ឲ្យមានសេរីភាពក្នុងការ ផ្សេងៗ លើទឹកចិត្តអ្នកក្រីក្រឲ្យរីករាយដោយសម្មាវាចាផ្អែមពិរោះ បិទបាំងរាំងរាកការពារអ្នកក្រីក្រ ឲ្យជ្រកកោនក្រោមម្លប់របស់ខ្លួន កិច្ចសង្គ្រោះទាំងអស់នេះហៅថា**«រក្សាខ្យង»**។ លោកប្រៀបធៀប សង្គហធម៌នេះទៅនឹងសំពត់ដែលស្រោបបិទសរីរៈរាងកាយមិនឲ្យក្តៅរងាបាន។

វគ្គទី២៖អ្នកប្រាជ្ញរក្សាខ្លៅ ដូចសំពៅពឹងសំប៉ាន

អ្នកមានចំណេះវិជ្ជា មានសតិបញ្ញាជ្រៅជ្រះ ត្រូវណែនាំអ្នកខ្លៅ អ្នកនោត អ្នកល្ងង់ ឲ្យចាកអន្លង់ឯងឆ្លើយអវិជ្ជា ទៅកាន់ឋានដ៏ក្លៀសវិញ គឺបើកភ្នែក បើកត្រចៀក បើកមាត់អ្នកល្ងង់ ឲ្យឈប់ ខ្វាក់ ឈប់ ថ្លង់ ឈប់គ តទៅទៀត ណែនាំគ្នាដោយសន្សឹមៗ បន្តិចម្តងៗ ឲ្យដល់ត្រើយ កុំ បោះបង់ចោលដោយឥតមេត្តា ឥតធម៌សន្តោស ត្រូវគាំពារ រក្សាអ្នកល្ងង់ យិតយោងសណ្តោងគ្នាឲ្យបាន រស់នៅដោយសុខសាន្ត ក្រោមអានុភាពនៃចំណេះវិជ្ជារបស់ខ្លួនផង។ ការស្រោចស្រង់អ្នកល្ងង់ ដែលឥតតម្រិះនេះហើយហៅថា**«រក្សាខ្លៅ»** លោកប្រៀបធៀប**«អ្នកប្រាជ្ញដែលរក្សាខ្លៅ»** នេះទៅនឹង **«សំពៅដែលរក្សានូវសំប៉ាន»**។ សំពៅជាគេត្រា នាវាធំៗ ផ្ទុកអ្នកដំណើរនឹងឥវ៉ាន់សព្វសារពើ កាត់សមុទ្រសាគរដ៏ធំធេង។ សំពៅតែងសណ្តោងយកទៅជាមួយនូវកូនសំប៉ាបគឺទូកចម្លងតូចៗ។

ខ្លឹមសារភាសិត៖ សុភាសិតនេះញ៉ាំងអ្នកមាន ឲ្យចេះរក្សាអ្នកខ្យង ញ៉ាំងអ្នកប្រាជ្ញឲ្យចេះរក្សាអ្នកខ្លៅ តើដោយហេតុអ្វី? អ្នកមានដែលត្រូវរក្សាខ្យង ឬអ្នកប្រាជ្ញដែលត្រូវរក្សាអ្នកខ្លៅ ក៏មកពីយល់ឃើញថាក្នុងការរស់នៅ គឺសុទ្ធតែមានពឹងពាក់គ្នាទៅវិញទៅមក សេចក្តីអកុសលជាធម៌មិនទៀង វាតែងវិលវល់ប៉ះពាល់រូបរាងកាយ។ នៅពេលដែល**«អ្នកមាន»**ឬ**«អ្នកប្រាជ្ញ»**មានអាសន្នអន្តក្រ នោះត្រូវពឹងកម្លាំង**«អ្នកក្រ»**ឬ**«អ្នកប្រាជ្ញ»**មានអាសន្នអន្តក្រ នោះត្រូវពឹងកម្លាំង**«អ្នកក្រ»**និង**«អ្នកខ្លៅ»**ទាំងនេះឯងវិញ។ អ្នកមានរក្សាអ្នកក្រដោយកម្លាំងទ្រព្យ អ្នកប្រាជ្ញរក្សាអ្នកខ្លៅដោយកម្លាំងចំណេះវិជ្ជានិងបញ្ញា ឯអ្នកក្រនិងអ្នកល្ងង់យកអាសាអ្នកមាន និងអ្នកប្រាជ្ញដោយកម្លាំងកាយវិញដែរ។ កិច្ចរក្សាគ្នាទៅវិញទៅមកនេះ មានការប្រៀបប្រដូចទៅនឹងសំពៅដែលសណ្តោងសំប៉ាននោះឯង។ នៅពេលដែលសំពៅលិចផ្ទុះឆ្លាយ ត្រូវកូនសំប៉ានចេញប្រសាច ផ្ទេរឥវ៉ាន់ និងសង្គ្រោះអ្នកដំណើរក្នុងសំពៅនោះ ឬបើគ្មានគ្រោះថ្នាក់អ្វីទេ កាលបើសំពៅ

ចូលចិត្តនៅអែបឆ្នេរសមុទ្រពុំបានដោយទឹករាក់ ក៏ត្រូវកូនសំប៉ានចេញព្រាតព្រូតគ្នាដឹកជញ្ជូនអ្វីៗ ទាំងឡាយពីក្នុងសំពៅទៅដាក់ច្រាំង ឬពីមាត់ច្រាំងទៅដាក់សំពៅវិញដែរ។

សេចក្តីបញ្ចប់៖ កុំអាងតែខ្លួនមានទ្រព្យ ស្អប់ខ្ពើមអ្នកខ្សត់ កុំអាងតែខ្លួនចេះ ស្អប់ខ្ពើមអ្នកល្ងង់ ត្រូវ យកអាសាគ្នាទៅវិញទៅមកជាដរាប នេះហើយដែលបណ្ឌិតតែងសរសើរថាជាឱវាទដ៏ប្រពៃអាចញ៉ាំង លោកឲ្យទៅកាន់នូវសន្តិភាព វឌ្ឍនភាព គ្រប់កាលវេលា។

៤៩ អណ្តាតជាអាទិកន្លង បានសុខទុក្ខផងពីព្រោះអណ្តាត
(សញ្ញាបត្រមធ្យមសិក្សាលើកទី២ ឆ្នាំ១៩៥០)

សេចក្តីអធិប្បាយគំរូ

ជាតិជាអំពៅមានរសផ្អែមវិសេសណាស់ តែបណ្ឌិតយល់ថា សុភាសិតមានជាតិលើសអំពៅទៅ ទៀត ដូច្នេះហើយបានជាបណ្ឌិតនានានៅក្នុងសកលលោកមិនជិនណាយនឹងចារឹកទុកក្នុងក្បួនច្បាប់នូវ សុភាសិតគ្រប់បែបផែន ដូចមានសេចក្តីថា**«អណ្តាតជាអាទិកន្លង បានសុខទុក្ខផងពីព្រោះ អណ្តាត»**នេះ ជាដើម។ យើងនឹងអធិប្បាយសម្រាយដោយសង្ខេបនូវសុភាសិតនេះ ដើម្បីនឹងបំផុសឲ្យឃើញថា តើរស ជាតិនៃសមាហិតាផ្អែមល្អៃមពីពោះយ៉ាងណាទៅ។ សុខនិងទុក្ខ សេចក្តីចម្រើននិងអន្តរាយ កើតឡើងពី**«អ ណ្តាត»**គឺពីមាត់ដែលជាគ្រឿងលាតត្រដាងគំនិតនិងមនោសញ្ចេតនា។ គួរតែប្រយ័ត្នមាត់កុំនិយាយឲ្យផ្លា តខុស ព្រោះសម្តីដែលបន្លឺឡើងអាចនាំទុក្ខទោសដល់អាត្មាបាន។ បើអណ្តាតដែលរលាស់សម្តីទៅធ្វើឲ្យ គេត្រេកអរសាទរ ចូលចិត្តស្រឡាញ់រាប់អានគោរពកោតខ្លាច គេសន្មតថាអណ្តាតបង្កើតនូវសេចក្តីសុខ សេចក្តីចម្រើន គឺធ្វើមនុស្សឲ្យមានសិរីសួស្តី។ ផ្ទុយទៅវិញ បើអណ្តាតដែលគ្រលៀសសម្តីទៅធ្វើឲ្យក្តៅ ក្រហាយ ឈឺចិត្តអាម៉ាស់មុខ ឃ្លាងលាភផ្សេងៗ គេសន្មតថា អណ្តាតជាគ្រឿងបង្កើតនូវទុក្ខទោសជា អនេកប្បការ មានបង់ប្រាក់កាស ជាប់គុក ឬបង់អាយុសង្វារក៏មាន ដូចយ៉ាងនិយាយអាក្រក់ពីគេ ដេរ បញ្ឆោតគេ អួតអាងពីខ្លួនឯង សម្តែងមតិដែលធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិអ្នកដទៃជាដើម។

ដោយអាស្រ័យហេតុនេះហើយ បានជាអ្នកប្រាជ្ញាបានចងក្រងជាតម្រាសុភាសិតជាច្រើនទៀត ដែលមានអត្ថរសដូចៗគ្នា គួរត្រិះរិះពិចារណា គឺសុទ្ធតែទូន្មានឲ្យចេះប្រុងប្រយ័ត្នជាទីបំផុតក្នុងការ និយាយស្តី។ ក្នុងសៀវភៅ**«សុភាសិតសង្គ្រោះ»**ព្រះបាទឡាត់ឧត្តមលិខិត **សុង ស៊ីវ** បាន សរសេរចុះថា**« ភ្លាត់មាត់មិនទប់កំពប់ប្រាក់»**។ សុភាសិតមួយទៀតសម្តែងថា**«បើរនាបបាក់មានឫស្សីជួស បើពាក្យវាហួស គ្មានអ្វីជួសបាន»**។ ពាក្យទំនៀមមួយវិញនោះប្រឌិតថា**«ភ្លាត់ជើងៗបាក់មានថ្នាំបិទ ភ្លាត់មាត់មិនគិតបាន ទុក្ខទោស»**។

ដូច្នេះក្នុងការនិយាយស្តី គួរតែប្រុងប្រយ័ត្នឲ្យណាស់ ព្រោះពាក្យសម្តីដែលនិយាយហួសទៅហើយ មិនងាយឡើយនឹងលុបលាងវិញបាន។ ភាសិតបារាំងមួយទៀតទូន្មានថា**«ត្រូវបង្វិល អណ្តាតប្រាំពីរជុំ មុននឹងនិយាយ»** គឺមុននឹងសម្តែងមតិណាមួយ គប្បីយកមតិនោះមកពិចារណា ឲ្យល្អិតល្អន់ជ្រៅជ្រះមុន សិន។ ត្រូវចាំឲ្យច្បាស់នូវពាក្យទូន្មានពីបុរាណថា**«ស្តីការមុខក្រោយ កុំភ្លាត់ កុំអាងមានមាត់ចេះតែថា ពាក្យពុលតែជ្រុលទៅកាលណា កើតទោសវេរគួរកុំភ្លេច»**។

៥០ តើមានន័យយ៉ាងណាខ្លះ ពាក្យចាស់ដែលថា**«ចិត្តល្អក្រខ្លួន»**និង**«ចិត្តល្អក្រមិនយូរ»** ចូរពិនិត្យសេចក្តីទាំងពីរនេះ តើណាមួយខុស ណាមួយត្រូវឬត្រូវទាំងពីរ។ ចូររកឧទាហរណ៍មកបញ្ជាក់ឲ្យបានច្បាស់ផង។
ទំនងតែង

សេចក្តីផ្តើម៖ ច្បាប់ចរិយាសាស្ត្រនិងពុទ្ធាវាទបានទូន្មានឲ្យប្រព្រឹត្តតែលក្ខណៈអំពើល្អចំពោះអ្នកដទៃ។ តាមធម្មតាអំពើល្អដែលបានធ្វើនេះ លោកជាមិនបាត់ទៅណាឡើយ ព្រោះកាលណាយើងឲ្យសុខទៅ គេក៏ឲ្យសុខមកយើងវិញក៏មាន ប៉ុន្តែចេះប្រុងប្រយ័ត្នក្នុងការធ្វើល្អនេះ ព្រោះការធ្វើល្អឥតពិចារណា ជាហេតុធ្វើឲ្យបានផលអាក្រក់វិញក៏មាន ដូច្នេះហើយបានជាព្រឹទ្ធាចារ្យរបស់យើង លោកបានចែងជាបទប្រស្នាពីរប្រការឲ្យគ្រិះរិះ **«ចិត្តល្អក្រខ្លួន»**និង**«ចិត្តល្អក្រមិនយូរ»**។

ន័យរបស់ឃ្លាទី១៖ «ចិត្តល្អក្រខ្លួន»

ចិត្តល្អនេះ បានសេចក្តីថា ធ្វើចិត្តសប្បុរសចំពោះអ្នកដទៃដោយចំណាយប្រាក់កាសទ្រព្យសម្បត្តិផ្សេងៗ ដើម្បីជួយស្រោចស្រង់សង្គ្រោះអ្នកដទៃ។ ឯពាក្យថា**«ចិត្តល្អក្រខ្លួន»** បានសេចក្តីថាការដែលធ្វើសប្បុរសនេះ បើចេះតែធ្វើដោយឥតពិចារណា ឥតមានព្រំដែនទេនឹងនាំឲ្យ**«ក្រខ្លួន»** គឺអស់ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួនឬទទួលគ្រោះថ្នាក់អ្វីម្យ៉ាងៗដល់ខ្លួនវិញក៏មាន។

ឧទាហរណ៍៖

ក/ ការដែលចំណាយធ្វើទានច្រើនហួសចំណូលធម្មតា នឹងនាំឲ្យលិចលង់ខ្លួនក្នុងសេចក្តីក្រីក្រលំបាក។

ខ/ បុគ្គលខ្លះ ដោយសេចក្តីទុកចិត្តគេពេក ក៏ជួយគេជាប្រាក់កាសរាប់ម៉ឺនរៀល ឬក៏យកមាសពេជ្រកេរ្តិ៍អាកររបស់ខ្លួនទៅបញ្ចាំយកប្រាក់ឲ្យគេខ្ចីធ្វើដើមទុនរកស៊ី។ ដល់ថ្ងៃក្រោយមកលុះអ្នកដែលខ្ចីនោះវាអន្តរធានខ្លួន ដោយខាតបង់អស់លើកក្នុងរបរវា អ្នកម្ចាស់បំណុលក៏ត្រូវធ្លាក់ខ្លួនដូគ្នាដែរ។

គ/ មានជនខ្លះទោរទន់ចិត្តដោយសេចក្តីអង្វររករបស់គេ ក៏រាប់រងធានាគេឲ្យរួចពីទុក្ខទោសណាមួយ មានធានាពីរឿងជំពាក់ប្រាក់ឬធានាអ្នកដែលជាប់ឲ្យនៅក្រៅឃុំ ជាដើម។ គេតែងប្រទះឃើញជនដែលចិត្តល្អឥតពិចារណានេះ ធ្លាក់ខ្លួនទៅជាខ្ញុំកញ្ជះគេ ឬជាប់ឃុំជំនួសគេទៅវិញ ព្រោះម្នាក់នោះភ័យខ្លួនក៏រត់ចោលស្រុកបាត់ទៅ។

ន័យរបស់ឃ្លាទីពីរ៖ «ចិត្តល្អក្រមិនយូរ»

ពាក្យនេះមានន័យពីរប្រការគឺ៖

១/ ជនណាដែលក្រពីកំណើតស្រេចទៅហើយ កាលបើកាន់តែចិត្តល្អបរិសុទ្ធសប្បុរសជួយសង្គ្រោះដោះទុក្ខអ្នកដទៃដោយកាយវាចាចិត្តនោះ មិននៅតែក្រអស់មួយជីវិតឡើយ ព្រោះមានអ្នកផងទាំងពួង គេស្រឡាញ់ស្រណោះ អាណិតយកទៅចិញ្ចឹមផ្ទុះផ្អើម ឲ្យមានរបររកស៊ីនឹងគេ។

មានខ្លះជាបាវព្រាវគេ ប៉ុន្តែដោយនាយចៅហ្វាយសង្កេតឃើញថាជាមនុស្សល្អត្រឹមត្រូវល្មមយកអាសាគេបាន គេក៏ឲ្យរួចបំណុលប្រាក់ ព្រមទាំងចែកគោក្របីនិងដីស្រែ ឲ្យដាំស្រូវយកផលខ្លួនឯង ហើយជួយឧបត្ថម្ភក្នុងការផ្សេងៗទៀត ទាល់តែមានជីវភាពមួយគ្រាន់បើនឹងគេឡើង។

២/ អ្នកដែលធ្លាប់មានទ្រព្យហើយចិត្តល្អ បើទុកជាធ្លាក់ក្រក់មិនក្រយូរ។ ឯក្រនេះ គឺដោយអស់ ទ្រព្យសម្បត្តិ ឬមានអាសន្នអន្តរក្រផ្សេងៗ(ដោយត្រូវភ្លើងនេះផ្ទះ ឬចោរឬនឹងជាដើម)។ ជនជំពូកនេះក្នុង ពេលយូរឬឆាប់នឹងមានបានឡើងវិញ ឬឆាប់ដកខ្លួនពីអាសន្នណាមួយព្រោះមានគេស្រណោះអាណិត ជួយជ្រោមជ្រែងរាល់ៗគ្នា។

សីលធម៌របស់ភាសិតទាំងពីរ(សម្រាប់ជាសេចក្តីបញ្ចប់)៖

ពាក្យទាំងពីរឃ្លា«ចិត្តល្អក្រខ្លួន»និង«ចិត្តល្អក្រមិនយូរ» នេះមានប្រយោជន៍ទាំងអស់ ព្រោះជាគតិ ណែនាំលោកឲ្យចៀសផុតនូវទុក្ខទោសទាំងឡាយបាន។

៣- ពាក្យទីមួយទូន្មានថា«កុំធ្វើល្អឥតបើគិត»ឬ«កុំធ្វើល្អហួសប្រមាណ» មានខ្លឹមសារប្រហែលគ្នា នឹងសុភាសិតក្នុងច្បាប់កេរ្តិ៍កាលៈ«សប្បុរសពេកចាញ់ធន»ឬ«សប្បុរសយល់ដោយមុខ ស៊ីគត្រលុកពេកពុំ ជា»។

៣- ពាក្យទីពីរទូន្មានថា ឲ្យមានចិត្តល្អបរិសុទ្ធដឹងទុក្ខធុរៈអ្នកដទៃ ព្រោះអំពើនេះអាចនឹងទាញខ្លួនឲ្យ ចាកផុត សេចក្តីត្រីក្រលំបាក ឬអាសន្នណាមួយបាន។

«កុំល្អឥតបើគិត កុំមានចិត្តអាក្រក់» នេះហើយជាសន្ទនាវាទ គឺជាឱវាទដ៏ប្រពៃដែលត្រូវចងចាំកុំបីភ្លេច ឡើយ។

៩១ ប្រាក់ក៏បង់ ថងក៏ដាច់

ទំនងតែង

សេចក្តីផ្តើម៖ គ្រោះថ្នាក់ ទុក្ខទោស សេចក្តីអកុសល ការបង់ខាត ទ្រព្យសម្បត្តិ សុទ្ធតែជាហេតុមិន ទៀង វារមែងធ្វើឲ្យមនុស្សលោតធ្លាក់ចុះអាប់ឱន ក្នុងសេចក្តីអន្តរាយជាអនេកប្បការ។ ជួនកាលបុគ្គលតែ មួយរូបអាចខាតបង់ទ្រព្យធនផ្លូវៗគ្នា ជាហេតុធ្វើឲ្យបុគ្គលនោះពេលដោយខ្មាញ់ថា«ប្រាក់ក៏បង់ ថងក៏ ដាច់»នេះឯង។

អត្ថសន្ថវៃសុភាសិត៖ ភាសិតនេះមានន័យពីរយ៉ាង៖

១/ «ប្រាក់ក៏បង់ ថងក៏ដាច់» គឺទ្រព្យសម្បត្តិធនធានក៏បាត់បង់វិនាសអន្តរាយ កេរ្តិ៍ឈ្មោះក៏ស្រពោន អាប់ឱនសូន្យទាំងជីវិតក៏មាន។

២/ «ប្រាក់ក៏បង់ ថងក៏ដាច់» គឺប្រាក់ក៏ខាតបង់អាសាឥតការទ្រព្យសម្បត្តិដទៃក៏វិនាសអន្តរាយថែម ទៀត។

ឧទាហរណ៍បញ្ជាក់ន័យទីមួយ៖

១. ជនណាដែលប្តឹងចោទប្រកាន់ទោស កំហុសនរណាមួយ ហើយដល់ទីបំផុត ត្រូវក្តីចាញ់គេទៅ វិញ ដោយហេតុគូក្តីម្ខាងប្រសប់ប្រើមធ្យោបាយជាងនោះនឹងឃើញប្រាកដថា«ប្រាក់ក៏បង់» ព្រោះក្នុងការ ក្តីតាំងទាំងឡាយក៏ត្រូវអស់សោហ៊ុយចាយវាយជាច្រើន មានប្រាក់ប្រដាប់ក្តីជាដើម ព្រមទាំងខាតពេលធ្វើ ការរកស៊ីផង។ កាលបើក្តីចាញ់ហើយ ក៏កើតនូវសេចក្តីខ្មាស់អៀន អាប់កេរ្តិ៍ឈ្មោះទៀតស្របគ្នានឹងពាក្យ ថា«ថងក៏ដាច់»នោះឯង។

២. អ្នកណាដែលទិញរបស់អ្វីមួយ ដែលជាប់លេខចេញពីយកមកលក់ឲ្យយ៉ាងថោក នោះកាលបើ ថ្ងៃក្រោយមកម្ចាស់ទ្រព្យគេស្គាល់ច្បាស់ជាប់លេខនោះ នឹងត្រូវចាប់ថ្នាក់ថ្មីផ្តល់ យកទ្រព្យគេទៅវិញ តាមផ្លូវច្បាប់ ជាហេតុនាំឲ្យអ្នកដែលទទួលទិញ«បង់ប្រាក់» ឥតប្រយោជន៍ដោយចំណាយទិញរបស់នោះ ព្រមទាំងបង់ក្នុងការក្តីក្តាំ ហើយថែមទាំងខូចកេរ្តិ៍ឈ្មោះដោយគេចោទថាខ្លួនសមនឹងចោរជួយលាក់កំបាំង អំពើទុច្ចរិតផងក៏មាន។

៣. មាតាបិតាខ្លះ ខ្ទះខ្ទែងដណ្តឹងជីតាជាគូភរិយាឲ្យបុត្ររបស់ខ្លួន។ កូនកំលោះនោះមិនពេញចិត្ត នឹងចង់រៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍សោះ ព្រោះមានទាក់ទាមពីរឿងអ្វីផ្សេងៗ។ ទោះបីប្រកែកយ៉ាងក៏ដោយ ក៏ ឪពុកម្តាយចេះតែបង្ខំឲ្យរៀបការ។ លំដាប់តមកក៏ឃើញគូស្វាមីភរិយាថ្មីមិនសុខសាន្តនឹងគ្នា មានរឿង ហេតុដល់ទៅលែងលះគ្នាទៀតជាហេតុធ្វើឲ្យឃើញថា«ប្រាក់ក៏បង់»ចោលម្យ៉ាងក្នុងកិច្ចរៀបមង្គលការ ព្រមទាំងកេរ្តិ៍ឈ្មោះដ៏អាប់ឱន បង្កើតនូវសេចក្តីខ្មាសអាម៉ាស់មុខ ថែមទាំងមានញាតិមិត្តបន្ទោសដល់ គ្រួសារទាំងមូល ផង។

ឧទាហរណ៍បញ្ជាក់ន័យទី២៖

១. ឈ្មួញម្នាក់ចំណាយប្រាក់ទិញដំរីទឹកជាច្រើនបំរុងនឹងយកទៅលក់ឯភ្នំពេញ។ ដោយការដែល ធ្វេសប្រហែសពេក ចៃដន្យធ្វើឲ្យឆេះរោងជាក់ដំរី នាំឲ្យឆេះរបស់ខ្លួនឯង ហើយក៏ពោលប្រាប់គេឯងថា« ប្រាក់ក៏បង់ ថង់ក៏ដាច់»យ៉ាងនេះឯង។

២. ពាណិជ្ជម្នាក់បានចំណាយប្រាក់ទិញរថយន្តឈ្នួលកញ្ចាស់មួយរត់ផ្លូវសៀមរាប កំពង់ធំ។ តាំង ពីចាប់ទិញមក ឡានចេះតែខូចដើរមិនសូវទៀងពេលវេលា ជាហេតុធ្វើឲ្យអ្នកដំណើរធុនទ្រាន់នឹងជិះរថ យន្តនេះ។ ម្ចាស់ឡានខាតបង់ជាច្រើនក្នុងផ្សែបផ្សំម៉ាស៊ីនចាស់ ព្រមទាំងមិនសូវមានអ្នកជិះទៀតផង« បង់ប្រាក់» ប៉ុណ្ណោះហើយមានថែមទាំងអន្តរាយទាំងរថយន្តទៀតព្រោះកន្លងមកមួយខែ តែក្នុងប្រហែស បើកបុកស្ពានក្រឡាប់ឡានធ្លាក់ក្នុងស្នាមភ្លោះ ជាគ្រោះថ្នាក់យ៉ាងធ្ងន់ដល់ម្ចាស់ឡានដែលជិះក្នុងនោះផ ង។ នេះឃើញថាអស់ប្រាក់នឹងទិញឡានហើយអន្តរាយទាំងឡាយទៅទៀត ស្របគ្នានឹងពាក្យថា៖ « ប្រាក់ក៏បង់ ថង់ក៏ដាច់»នេះឯង។

សេចក្តីបញ្ចប់៖ តាមហេតុទាំងឡាយអម្បាលម៉ានដែលបានសោធកៈមកហើយនេះ គប្បីជនប្រុស ស្រីខ្លាចជាទីបំផុតនូវទុក្ខទោសដែលផ្ទុះឡើងយ៉ាងនេះ។ សេចក្តីប្រុងប្រយ័ត្ននឹងពិចារណាមុនប្រកបកិច្ច ការអ្វីអាចធ្វើឲ្យមនុស្សលោកចៀសវាងនូវទុក្ខទោសខ្លះបាន។

៥២ ស្រឡាញ់កុំទៅញឹកៗ រលកសឹមទៅម្តងៗ

សេចក្តីអធិប្បាយ

ដើម្បីនឹងរក្សាចំណងនៃមិត្តភាពឲ្យបានរឹងប៉ឹងបិតបេរិចរិកាល លោកអ្នក ប្រាជ្ញបានប្រដៅថា(ស្រឡាញ់កុំទៅញឹកៗ រលកសឹមទៅម្តងៗ)។ ឯពាក្យក្នុងឃ្លាដំបូង ធ្វើឲ្យយើងងឿងឆ្ងល់ណាស់។ តើហេតុដូចម្តេចក៏ចាស់ លោកទៅជាប្រដៅថា បើស្រឡាញ់នរណាហើយ កុំទៅលេងញឹកញយពេក បើស្តាប់តែមួយភ្លែតមិនសង្កេតឲ្យឃើញជ្រៅជ្រះពាក្យលោកដូចជាខុសដ្បិតយើងយល់ថា(តែស្រឡាញ់ហើយ គោងទៅឲ្យញឹក តែមិនទៅឲ្យញឹកញាប់គេថាយើងធ្វើព្រងើយកន្តើយមិនសូវគិតទៅគេ)។ ដែលយើងគិតយ៉ាងដូច្នេះនេះខុសសោះ ព្រោះយើងនៅខ្លីសេចក្តីពេក ចាស់ៗលោកបានស្គាល់ការពិសោធន៍ជាច្រើនមកហើយ លោកឈ្ងល់យល់ នូវកិច្ចការល្អអាក្រក់គ្រប់ជំពូក លោកពិនិត្យឃើញថា បើយើងទៅលេងនឹង សំឡាញ់យើងញឹកៗពេកទៅមិនលែងថ្ងៃណាមួយសំឡាញ់យើងនឹងធុញទ្រាន់ជិនឆ្អឹងនឹងយើង ដោយគេខាតពេលវេលានឹងទទួលយើង ហើយមិនឈ្នះនឹងធ្វើបដិសណ្ឋារៈចំពោះយើងរាល់ៗថ្ងៃផង។ បើយើងនឹងទៅលេងគេម្តងៗ នោះគេនឹងរៀបទទួលដោយឈ្មោះហើយសប្បាយរីករាយនឹងយើងផង បើថ្ងៃស្អែកយើងទៅទៀត គេនឹងទទួលយើងមិនដល់ថ្ងៃមុនទេ តែបើព្រឹកទៅល្ងាចទៅ រាល់ទិសទិវារាត្រីនោះ គេលែងទាំងដាក់ស្លាបារីហៅអង្គុយកៅអីផង ជូនកាលបើគេមិនចង់ជួបនឹងយើង គេពូនក្នុងបន្ទប់ហើយប្រាប់បាវព្រាវឲ្យកុហកយើងថា ម្ចាស់ផ្ទះទៅឯណោះបាត់ទៅហើយក៏មាន គេលះបង់សេចក្តីរាប់អានអស់ទៅ។ មានអ្នកខ្លះទៀតមិនត្រឹមតែស្តាប់យើង គេថែមទាំងពេបជ្រាយនិយាយដើមយើងប្រាប់ញាតិជិតខាងផង។

បើគិតឲ្យល្អិតល្អន់វែងឆ្ងាយជាងនេះ យើងយល់ទៀតថា តែយើងទៅលេងផ្ទះសំឡាញ់យើង ឬផ្ទះខាងយើងញឹកៗ ញយៗពេកទៅ លុះពេលណាគ្មានរឿងអ្វីនឹងសំណេះសំណាលលេង ក៏តាំងចាប់ផ្តើមពីរឿងនេះរឿងនោះ លេងខ្លះមែនខ្លះជាមិនខាន ជូនកាលរឿងនោះ ធ្វើឲ្យគេស្គាល់មារយាទអាក្រក់របស់យើង រឿងខ្លះធ្វើឲ្យប៉ះពាល់សិទ្ធិដល់អ្នកដទៃ។ បើជូនជាសម្តីដែលចេញពីមាត់យើងទៅ វាមិនគាប់បីផងនោះនឹងកើតជារឿងរ៉ាវឆ្ងាយនាំឲ្យសៅហ្មងដល់ខ្លួនឥតប្រយោជន៍។

ក្នុងឃ្លាទីពីរលោកប្រដៅយើងថា«បើរលកសឹមទៅម្តងៗ»។ ធម្មតាមិត្តសំឡាញ់ក្តី បើយូរៗយើងទៅលេងទៅជួបនឹងគេម្តង គេមុខជានឹងមានសេចក្តីត្រេកអរសាទរ មាត់រូសរាយហៅរកដាក់ស្លាបារី លើកកៅអីមកឲ្យអង្គុយដោយគួរសមសួរសុខទុក្ខពីស្រុកស្រែ ហើយមានសេចក្តីមេត្រីបដិសណ្ឋារៈ រាប់អានយើងណាស់ ជូនកាលគេឃាត់ឲ្យបាយទឹកឲ្យនៅលេងនឹងគេបានពីរបីថ្ងៃផង ដ្បិតគេរព្វកយើងដោយមិនសូវបានជួបនឹងយើងជាយូរថ្ងៃណាស់មកហើយ។

មានរឿងមួយដំណាលថា៖ គ្រូបង្រៀនម្នាក់ជាកល្យាណមិត្តជិតជិតស្និតស្នាលនឹងគ្នាអស់ពីចិត្ត។ គ្រូទាំងពីរធ្វើការក្នុងខេត្តផ្សេងពីគ្នា ហើយតែងមានចិត្តរព្វកគ្នាជាប្រក្រតី ដ្បិតក្នុងមួយឆ្នាំបានជួបគ្នាតែម្តង គឺនៅពេលដែលរាជការប្រជុំគ្រូនៅរាជធានី ដើម្បីពិនិត្យកែសេចក្តីដែលសិស្សប្រឡងវិញ្ញាបនបត្របឋមសិក្សា។ កាលបើបានជួបគ្នាម្តងៗ គ្រូទាំងពីរនេះរាក់ទាក់រកគ្នាអស់ពីចិត្ត។ លុះកន្លងមួយឆ្នាំមក គ្រូ

ទាំងពីរក៏ត្រូវរាជការផ្លាស់ឲ្យទៅធ្វើការនៅរាជធានីតាមសេចក្តីសុំ។ ឯគ្រូទីមួយមានភរិយាហើយ ចំណែក
គ្រូទីពីរនៅលីវនៅឡើយ។ គ្រូកំលោះតែងទៅលេងផ្ទះគ្រូដែលមានប្រពន្ធជាវាល់ថ្ងៃ ជួនកាលនៅបាយ
ទឹកដេកលេងពីរបីថ្ងៃទើបត្រឡប់ទៅផ្ទះវិញ។ ដល់ទៅមកញឹកញាប់ពេកទៅប្រពន្ធលោកគ្រូទីមួយ ក៏
ធុញទ្រាន់មិនឈ្នះរៀបបាយរៀបទឹក ខ្នើយ មុង កន្ទួលទទួល ហើយក៏មានចិត្តស្អប់អ្វីទាំងអស់អុកឲ្យប្តី
ជួនកាលធ្វើមុខកញ្ចប់កញ្ចូរចងចិញ្ចឹមដាក់គ្រូកំលោះ មិនបានប៉ុន្មានខែផង គ្រូដែលមានប្រពន្ធ ដោយ
មិនឈ្នះទ្រាំទ្រនឹងពាក្យសម្តីដុកដាក់ដឹងរបស់ភរិយាក៏មានចិត្តធុញទ្រាន់នឹងមិត្ត ហើយក៏បែកចិត្តឈប់
រាប់អានជិតជិតនឹងមិត្តសំឡាញ់ទៅ។ តាំងអំពីពេលនោះមក គ្រូកំលោះដោយរអៀសខ្លួនពេក ក៏លែងមក
រាប់រកមិត្តចាស់ លែងទាំងជាន់ផ្ទះសម្បែងទៀងផង។ ចូរយើងស្តាប់រឿងនេះចុះ តើហេតុដូចម្តេចក៏មិត្ត
ទាំងពីរដែលពីដើមរួមចិត្តមួយ ឥឡូវទៅជាសត្រូវនឹងគ្នា? នេះហើយរឿងហេតុដែលបណ្តាលពី«
ស្រឡាញ់ទៅញឹកៗពេក»។

បានចម្លងជា e book ដោយ: តៃស៊ីនហោង និង ជៀបសម្បត្តិ

ក្រោមការឧបត្ថម្ភពីសំណាក់ ខ្មៅ យុន សំរែង

មូលនិធិខ្មែរសម្រាប់ការសិក្សា

FOUNDATION

ដើម្បីបម្រើប្រយោជន៍ជាសាធារណៈ ដោយមិនគិតកម្រៃ

ឆ្នាំ ២០១២

មូលនិធិខ្មែរសម្រាប់ការសិក្សា

